

İKİNCİ YÜZYIL DERGİ

Siyaset ve Toplum

Aralık 2022
Özel Sayı

İKİNCİ YÜZYILA ÇAĞRI

BAŞLIYORUZ!

ikinci YÜZYIL DERGI

“Türkiye’nin ekonomide ve endüstriyel dönüşümde Şampiyonlar Ligi kadrosu hazır! Çünkü Türkiye bunu hak ediyor...”

Kemal Kılıçdaroğlu
(3 Aralık 2022)

Bu Sayıda

Açılış Konuşması Kemal Kılıçdaroğlu	6-9
---	-----

Sunumlar

Jeremy Rifkin	10-15
Faik Öztrak	16-19
Hacer Foggo	20-23
Hakan Kara	26-31
Refet Gürkaynak	32-39
Selin Sayek Böke	40-45
Ufuk Akçığıt	48-61
Daron Acemoğlu	64-73
Kapanış Konuşması Kemal Kılıçdaroğlu	74-81
Bu Sayınının Şiiri Memleket İsterim	82

İkinci Yüzyıl

Yerel Süreli Dergi, Sayı 09 / Aralık 2022

Genel Yayın Yönetmeni

Yunus Emre

Yayın Sahibi ve Sıml. Yazı İşleri Müdürü

Hüseyin Can Güner

*Yazılarda ifade edilen görüşler
yazarlarına aittir.

İletişim - Yönetim Yeri

Mustafa Kemal Mah. 2159. Cadde No: 3/3
Çankaya/Ankara 0 (312) 230 05 00
info@ikinciyyuzyildergi.com

Basım

1001 Matbaa 2. Matbaacılar Sitesi 1. Kat C
Blok No: ZC14 Zeytinburnu/ İstanbul
0 212 567 1001

Yayın Kurulu

- Alican Özer •Burak Cop •Düzgün Arslantaş •Ferhat Öz •Hüseyin Can Güner
- Kerem Kılıçdaroğlu •Merve Karadayı Aksu •Melih Morsünbül •Necdet Saraç •Yunus Emre
- Yurtsever Şahin

Özel sayı ile merhaba...

Değerli okurlar,

Bu özel sayıda 3 Aralık 2022 günü İstanbul'da düzenlenen "İkinci Yüzyıla Çağrı" başlıklı vizyon toplantısında yapılan konuşma ve sunumları bulacaksınız.

Dergimiz, CHP'nin İkinci Yüzyıl vizyonunun oluşmasında önemli katkıları olan bir süreli yayın organı olarak siz değerli okurlarımızın destekleriyle bugünlere geldi. Dergimizin Ekonomi başlıklı 6. sayısı, Ekosistem Hakkı ve İklim Krizi başlıklı 7. sayısı ve Ekonomi, Devlet ve Toplum başlıklı 8. sayısı içinde özel dosyalarla bu vizyonun oluşmasına katkı verecek içerikleri okurlarımızla paylaştık. Başta Sayın Genel Başkanımız Kemal Kılıçdaroğlu olmak üzere partimizin içinden ve dışından birçok uzman bu dosyalara çok önemli yazılarla katkılar sundular. Bu katkılar için bütün yazarlarımıza şükran borçluyuz.

Türkiye'de siyasi hayatımızı kısır çekişmelerden çıkararak dünyanın ve ülkemizin temel meselelerini uzman katkılarıyla ele almak ve somut çözüm önerilerini tartışmaya açmak en önemli amacımız. Bu çerçevede elinizde tuttuğunuz özel sayımızla da İkinci Yüzyıla Çağrı vizyonunun daha geniş bir okur kitlesine ulaşmasını hedefliyoruz. Farklı uzmanların görüşlerini tartışmaya açmak, dünyadaki yeni eğilimleri izlemek, Türkiye için çıkar yol önerilerini analiz etmek için "İkinci Yüzyıla Çağrı" toplantısı önemli bir dönüm noktası oldu. Partimiz tarihinden aldığı güçle Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu yeni sentezleri kolektif düşünme ve arayışlarla olgunlaştırıyor. Türkiye'nin tek adam rejimi karanlığına mahkum olmadığı her geçen gün daha da açıklıkla görünüyor.

Bu sayıda Sayın Genel Başkanımız Kemal Kılıçdaroğlu'nun toplantı açılışında ve kapanışında yaptığı ve partimizin temel amaçlarını ve vizyonunu ortaya koyduğu konuşmalarının metinlerinin yanında Jeremy Rifkin, Faik Öztrak, Hacer Foggo, Hakan Kara, Refet Gürkaynak, Selin Sayek Böke, Ufuk Akçığıt, ve Daron Acemoğlu'nun sunumlarını bulacaksınız.

Siz değerli okurlarımızın yorum ve görüşlerini bekliyoruz. Bir sonraki sayımızda buluşmak üzere.

İKİNCİ YÜZYIL
Yayın Kurulu

**"BUGÜN
ÜLKENİN
KADERİNİ
DEĞİŞTİRME
GÜNÜDÜR."**

KONCI
MİYLA
ÇAĞRI

İKİNCİ

İKİNCİ

AÇILIŞ KONUŞMASI

GENEL BAŞKANIMIZ KEMAL KILIÇDAROĞLU

Sayın genel başkanlarım, değerli yol arkadaşlarım ve sevgili dostlarım; bugün sizleri Türkiye için uyanmanın ve ayağa kalkmanın ve büyümenin vizyonunu ortaya koymak için davet ettik.

Değerli yol arkadaşlarım, bugün burada, halkımızdan ne için oy isteyeceğimizi öğreneceksiniz. Bir kere şunu net olarak ifade edeyim: Sadece bir adaya, başka bir 'Tek Adam'a, bir zümrenin çıkarına asla oy istemeyeceksiniz. Artık oyu halkımızdan; herkes için daha iyi bir yaşama, yeni bir düzene, yeni bir Türkiye hayaline, yeni bir siyaset kültürüne ve yeni bir siyaset üstü anlayışa oy isteyeceksiniz.

İşte bu yeni sistemi bugün açıklıyorum. Onun için, bugün dinleyeceğiniz sadece bir krizden çıkma programı olmayacak. Evelallah orası nispeten çok daha kolay olacak. Krizden alınımızın aklıyla ve hep birlikte çıkacağız. Asıl zor olan, ülkenin yeniden yapısal bir krize girmesini kalıcı olarak engellemek. Çünkü bu ülke durmaksızın krizlere girdi, krizlerden çıktı, krizlere girdi, yine krizlerden çıktı. Şimdi de derin bir krizin içerisindeyiz. Sürekli aynı girdaba düşen halkımız, ekonomik ve sosyal olarak dayanılmaz acılar çekti.

Bugün ülkenin kaderini değiştirme günüdür! Bunun için yönetim anlayışımızı, yak-

laşımımızı kökten değiştirmeliyiz. Ancak bunun çaresi, "Mevcut tek adam gitsin, başka bir tek adam gelsin" değildir. Tek adam gitsin mi, evet gitsin... Tek adam rejimi bitsin mi? Evet bitsin... Ancak yerine yeni bir sistem, çalışan yeni bir sistem gelsin. Yeni bir 'Tek Adam' aramıyoruz.

Bugün bizden, bambaşka bir sistemin altyapısını dinleyeceksiniz. Türkiye, Cumhuriyetin ikinci yüzyılında, bir daha artık böyle acımasız, adaletsiz ve kutuplaşmış dönemler yaşamayacak. Partimizin 'İkinci Yüzyıla Çağrı Beyannamesinde' ilan ettiğimiz gibi, ülkemizin üzerine çöken kara bulutları dağıtıp, Türkiye'yi çağdaş,

"YENİ BİR TEK ADAM ARAMIYORUZ. BUGÜN BİZDEN BAMBAŞKA BİR SİSTEMİN ALTYAPISINI DİNLEYECEKSİNİZ."

uygarlığa ulaştırma ve onu aşma kararlılığını bugün bir adım daha ileriye taşıyoruz. Türkiye'yi kurumları yeniden inşa edilmiş, sistemi yasal çerçeveye oturtulmuş, toplumsal güven ve huzurun hâkim olduğu, bölgesinde barışın ve refahın merkezi haline getireceğiz. Dolayısıyla meselemiz sadece, hükümeti devralmak değildir. Mesele, Mustafa Kemal Atatürk'ün o büyük hayaline sahip çıkmaktır. Ve onun vizyonunu tam anlamıyla hayata geçirmektir... İnşallah, bu bize nasip olacak.

Bugün yepyeni bir güç birliği ile tanışacaksınız. Bir siyaset üstü birlik. Oluşturduğumuz bu yeni siyaset üstü beyin takımından bazı isimleri burada göreceksiniz. Dünyadan ve Türkiye'den, konusunda uzman ve itibarlı 70 kişiden oluşan büyük bir güç birliğinden bahsediyorum. Biliyorsunuz hem ülkemizi karış karış gezdim, hem de dünyanın önemli ülkelerine gittim. Bilim, teknoloji ve yatırımın iki büyük merkezi olan, Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'ye gittim ve ziyaretlerde bulundum. Ne derlerse desinler, inandığım vizyon yolculuğundan asla bir geri adım atmayacağım ve vazgeçmeyeceğim. Çünkü ne istediğimi ve bu yolun nereye varacağını daha başlarken biliyordum. Hepiniz şuna inanın. Bay Kemal çıktığı yoldan asla geri adım atmaz! Kısa bir süre sonra da Almanya'ya gideceğim. Orayı da yakından takip etmenizi diliyorum ve rica ediyorum. Seyahatlerimde ve sonrasında, bahsettiğim bu

70 değerli isimle tek tek görüştüm. Onları siyaset üstü bu güç birliğine katılmaları için davet ettim. Dolayısıyla, elimizde üç büyük güç var. Birincisi, bize inanan halkımız. İkincisi sizler yani siyasi gücümüz. Üçüncüsü ise dostlarımızla kurduğumuz siyaset üstü güç birliğimiz...

Unutmayın değerli arkadaşlar, bizler; siyasi ve siyaset üstü, rozetli ve rozetsiz hepimiz ülke için, vatan için birlikteyiz! Bir daha ifade edeyim; unutmayın değerli arkadaşlarım, değerli yol kardeşlerim, değerli vatan daşlarım, değerli dostlarım, bizler; siyasi ve siyaset üstü, rozetli ve rozetsiz hepimiz ülke için, vatan için birlikteyiz.

Bahsettiğim bu sistemi hangi mantıkla oluşturdum? Bu değerli 70 kişi, Türkiye için 24 saat çalışan bir güç birliği olacak. Bir kısmı günü bitirip uymaya hazırlanırken, dünyanın diğer tarafındaki vatanseverlerimiz ve dostlarımız güne "merhaba" diyecekler. Devlet, 7 gün 24 saat çalışacak. Zamanın, mekânın, enlemlerin ve boylamların ötesinde, kesintisiz üreten bir Türkiye'yi, şimdiden inşa etmeye başlıyorum.

Bakınız, bu 70 değerli isim, ne bir kişi için, ne bir parti için, ne de iktidar için çalışacaklar. Onlar vatanları için çalışacaklar, vatanları!

Çünkü Bay Kemal olmak böyle bir şeydir. Çünkü benim işim birleştirmektir. Benim işim sistem kurmaktır. Benim işim sistemi çalıştırmaktır. Benim

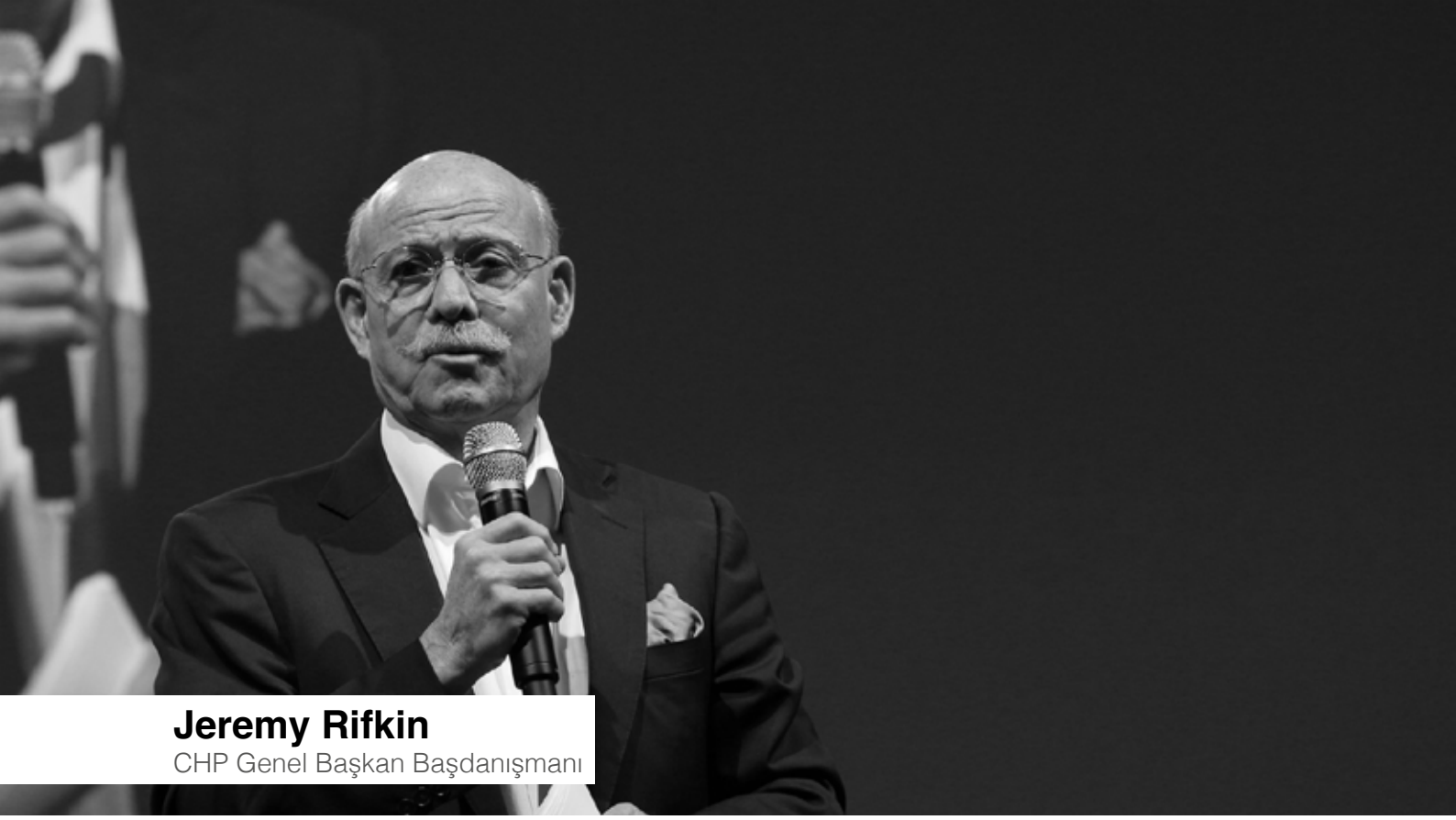
işim o sistemi ayrıca kalıcı kılmaktır. Bugün, bizimle birlikte ülkeyi dönüştürmeye cesaret edenlerin bazılarını huzurlarınıza çağıracağım. Önce onlar anlatsınlar, sonra ben çıkıp, adım adım yapacaklarımızı özetleyeceğim.

Birazdan dinleyeceğimiz değerli konuşmacılar, tüm karanlığa rağmen ışığa çok yakın olduğumuzu size anlatacaklar. Sayın Jeremy Rifkin ile tanışacaksınız. Kendisi Almanya'da Merkel'in endüstri ve sanayi teknolojileri danışmanıydı. Çin devlet başkanının da danışmanlığını yaptı.

Benim de yeni "Endüstriyel Dönüşüm Başdanışmanım." Dünyanın ilk 10 ekonomisti arasında gösterilen Sayın Daron Acemoğlu bizimle birlikte olacak. Ben Sayın Acemoğlu'nun gelecek yıllarda Nobel Ödülü alacağından da yüzde yüz eminim.

Sayın Öztrak, ülkeye nefes alıracak makroekonomik çözümleri; Sayın Böke, dijital kalkınma ve yeşil dönüşümü; Sayın Hakan Kara ve Sn. Refet Gürkaynak para politikalarını; Sayın Ufuk Akçiğit istihdam politikalarını; Sayın Hacer Foggo ise, sosyal politikalarımızı anlatacak. Bu değerli isimlerle kurduğum sistem, Türkiye'yi hızlıca karanlıktan çekip aydınlığa çıkaracak. Cumhuriyet, kendi özünden güç alarak yeniden şahlanacak.

Haydi başlayalım...

Jeremy Rifkin

CHP Genel Başkan Başdanışmanı

“TÜRKİYE AKDENİZ HAVZASINDAKİ DİĞER ÜLKELERİ HAREKETE GEÇİREBİLİR”

Türkiye'deki değerli dostlarım merhaba.

Sayın Kemal Kılıçdaroğlu ve ekibiyle çalışıyor olmak benim için çok heyecan verici olacak. Heyecanla bekliyorum. Bu çalışmalara bilimsel, teknik ve ekonomik girdi sağlayacağım. Türkiye'nin kapsamlı bir yol haritası oluşturmasına yardımcı olacağım. Bu şekilde Sayın Kılıçdaroğlu ülkesini bir dönüşümden geçirecek. Bu, bir sanayi dönüşümü ve sıfır karbon emisyonu içeriyor. Öyle ki benim ekibim AB'de temel mimari görevlerde yol aldı, aynı şekilde Çin'de iklim değişikliği gibi konularda da görev aldık ve Birleşik Devletler'de de benzer roller üstlendik. Size katılmak çok güzel. Chicago Üniversitesi'nden ve MIT'den değerli ekonomist Sayın Acemoğlu ile birlikte çalışı-

yor olmak da mutluluk verecek bana.

Şimdi ciddi bir sorumuz var. Son dönemdeki iklim çalışmaları bize şunu gösteriyor Akdeniz'in 22 ülkesi, yani 480 milyon kişi dünyanın geri kalanından yüzde 20 daha hızla ısınıyor. İklim değişikliği bu bölge için bu anlama geliyor.

Bütün dünya genelinde en hızlı yağmur azalımı da bu bölgede görülüyor. Türkiye de bu bölgenin bir üyesi. Epeyce önemli bir kısmı yerleşilemez hale gelecek bu şekilde devam ederse. Burada dramatik bir değişimle karşı karşıyayız. Her Akdeniz ülkesi ve bu ülkeyi yönetenlerin bu konuyu ele almaları gerekiyor. Evet, şimdi birlikte çalışırsak daha geniş bir ölçekte çalışırsak ancak başarılı olabiliriz.

Bu dayanıklılık çağı diyebileceğim bir çağ ve bütün Türk halkının dayanışma içerisinde olması gerekiyor bu yolculukta. Bu çevre ile alakalı bir şey. Ama sadece bununla alakalı değil. Bunu akılda tutarak bir düşüncemi paylaşmak istiyorum. Evet iklim değişiyor. Böyle bir dönemde yaşıyoruz artık, bu bir teori değil bilimsel bir gerçek. Türkiye gibi Akdeniz havzasında yaşayan insanlara olan biteni anlatmak zorunda bile değiliz artık. Çünkü herkes bunun farkında. Dolayısıyla çok ciddi soğuk karlar alıyoruz gezegenimizin birçok yerinde. Aynı zamanda çok ciddi seller de yaşıyoruz. Yaz aylarına geldiğimizde ise susuzluk, sıcaklık, ısı dalgaları ve kıtlıklar yaşıyoruz. Sonbaharda ise fırtınalar ve tayfunlar bizi vuruyor. Evet bunların hepsi bir araya gelerek ekosistemimi-

zi alt üst ediyor. Ve ciddi bir sorun bizim için. Bu yalnızca insan hayatını değil, gezegendeki diğer hayatlara da tehdit eden bir gerçek.

Ben burada özellikle Z kuşağı olmak üzere başta şunu söylemek istiyorum. Biz Altıncı Dönemin başındayız aslında ve insanlık için çok önemli bir zaman diliminden geçiyoruz. Daha evvel beş defa benzer yok oluşlar yaşadık aslında. Şimdi altıncısının başındayız. Bilim insanları bunu bu şekilde söylüyor. Evet bu bugünün bebeklerini de ilgilendiren bir sorun.

Şimdi karşımızdaki gerçeği olduğu gibi görmemiz ve bir anlamda uyanmamız gerekiyor. Bu neden oluyor? Aslında çok basit. İklim değişiyor. Çünkü küresel ısınmaya yol açan gazlar salınıyor ve bu gazlar güneşten gelen ışığın dünyadan yansımalarını engelliyor. Her 1 derecelik artış için atmosfer yüzde 7 daha fazla ısı emiyor. Dolayısıyla daha konsantre bir yağıştan bahsediyoruz.

Ekosistemimiz aslında gerçek zamanlı olarak çöküyor. Peki, buradan nereye gideceğiz? Sizinle bir hikâye paylaşım müsademizle. AB Liderliği ile yeniden çalışmaya başladığımızda şöyle geri yaslandık ve şu soruyu sorduk. Tarihteki büyük ekonomik değişiklikler nasıl gerçekleşti? Bunu baz alarak iklim değişikliğine yanıtlar verebilecektik. Çünkü tarihte geriye gittiğimizde 7-8 majör paradigma değişimi yaşanmış ekonomi tarihinde. Ve hepsinin ortak bir paydası var. Her birinde önündeki süreci yeniden tanımlayan teknolojiler ortaya çıkmış. Ve toplumun iletişim tarzını,

güç ilişkilerini yeniden tanımlamış. Ekonomik hayatı, sosyal hayatı ve hükümet ilişkilerini değiştirmiş.

Bunlar hangi teknolojiler? Birincisi iletişim devrimi. İkincisi yeni enerji rejimleri. Üçüncüsü yeni mobilite ve lojistik. Bu 3'ü yan yana geldiğinde çok sayıda insanın bir araya gelmesine, iletişim sağlamasına ve güç birliği yapmasına olanak sağlıyor ekonomide, toplumda ve devlet yaşamında. Bu devrimler bizim yaşam tarzımızı değiştiriyor.

Çevreye uyum sağlayışımızı değiştiriyor. Hükümetlerimizi değiştiriyor. Ekonomimizi nasıl organize ettiğimizi değiştiriyor. Doğayla ilişkilerimizi değiştiriyor.

Şimdi iki küçük örnek vereyim. 19. yüzyılda ilk sanayi devrimi sonrasında biliyorsunuz buhar motoru geldi. Sonra iletişim devrimi geldi. Yeni enerji rejimi ortaya çıktı. Kömür yeni bir enerji kaynağı olarak karşımıza çıktı. Kömürle birlikte buhar motorlarını görmeye başladık. İkinci sanayi devrimi Birleşik Devletlerde ortaya çıktı. 20. yüzyılın başlarındaysa iletişim devrimi aslında ortaya çıktı. Telefonu gördük. Enerji devrimi ise ulaşım devrimi tarafından takip edildi. Burada içten yanmalı motorlar karşımıza çıktı. Evet yeni fosil yakıtlı motorlardan bahsediyorum. Bu küreselleşme tarafından takip edildi. Ve Dünya Bankası, IMF ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası yönetim kurumları karşımıza çıktı. Burada Brent petrolün 147 dolar olduğu dönemleri de gördük ama bu da bize fosil yakıtlar tarafından sürdürülen devrimin sona erdiğini aslında gösteriyor. Her

şey aslında fosil yakıtlara bağlı. Kozmetikten gıdaya, modadan inşaat malzemelerine, oradan ısınma ve aydınlanmaya kadar her şey fosil yakıtlarla sağlanıyor.

Tam da böyle bir durumda Rusya Ukrayna'yı işgal etti biliyorsunuz. Bu aslında enflasyonu da yükseltti. Ve aynı şekilde fosil yakıtlarla ilgili sorun yaşamaya başladık. Peki buradan nereye gideceğiz? Şimdi bir hikaye paylaşım sizinle müsaadenizle. Angela Merkel Şansölye olduğunda ilk birkaç hafta zarfında Alman ekonomisini nasıl büyütürüz bağlamında benden yardım istedi. Ben Berlin'e gittiğimde Şansölyeye şunu sordum: "İşletmeleriniz ikinci sanayi devrimine bağımlı yaşarken nasıl yapacaksınız?" Birkaç on yıl öncesinden bahsediyorum aslında. Burada işgücü devrimi, finans devrimi, piyasa devrimi gibi şeyler karşımıza çıkıyor. Tüm bunlar olurken Almanya'nın sahip olduğu alt yapı eski bir alt yapıydı.

Daha sonra Şansölye ile yaptığımız konuşmalarda AB ve Çin'de yükselen yeni bir sanayi devriminden bahsettik. Çin devrimi internetle karşımıza çıktı biliyorsunuz. 4,5 milyar insan ceplerindeki akıllı telefonlarla iletişime geçiyorlar ve bu telefonların bilgisayar kapasitesi aya gönderdiğimiz bilgisayardan daha fazla. Burada işletmeler, topluluklar artık kendi kaynaklarını üretiyor.

Önümüzdeki 20 yılda güneş ve rüzgar enerjisini aynı şekilde okyanusları kullanmaya başlayacağız küresel enerji üretiminde. Dolayısıyla milyonlarca insan kendi enerjisini halihazırda üretiyor. Ve üret-

tikleri fazlayı da şebekelere satıyorlar. Dünyanın başka bir yerinde geceyken mesela oraya elektrik satıyorlar. Bu da aslında daha demokratik ve duyarlı bir dünyada yaşamak anlamına geliyor. Bu büyük bir adım. İleri yönde olarak. Burada iletişim, internet ve enerji değişimi eş zamanda yaşanıyor. Bunların üzerine mobilite devrimi de yaşanıyor. Burada enerji hücrelerinden kaynaklanan bir değişim de var.

Aynı büyük veriyi, analitikleri ve algoritmaları kullanıyoruz. Hem iletişimde, hem enerjide hem de sürücüsüz ulaşımında. Tarihin önemli bir dönemindeyiz. Bu işimizi yapış şeklimiz anlamında bir değişiklik getiriyor. Yani artık farklı bir dünyada yaşıyor olacağız. Şimdi şunu sizinle paylaşmak isterim. Son iki yılda olan bitenler dünyanın her tarafında herkesi korkuttu biliyorsunuz. Ölümünden korktuk aslında ama kimse bundan bahsetmiyor. Çünkü şunu görmeye başladık. İklim değişikliği bir gerçek ve eski günlere dönme şansımız yok. Evet, insanlar ne yapacağımız konusunda, bu süreci nasıl yöneteceğimiz konusunda endişelere sahip. Korkuya sahip.

Bu gezegenin aslında zannettiğimizden çok daha güçlü olduğunu görmeye başladık. Aynı şekilde insan türü olarak çok daha küçüğümüz ve çok daha az anlamlıyız. Uzun zamandır doğayı kendimize adapte etmeye çalıştık ve bu bizi aslında yıkıma götürdü. Şimdi, şunu öğrenmenin zamanı: Biz kendi türümüzü doğaya adapte etmek ve yeni yollar bulmak durumundayız. Genç kuşaklar ve Z kuşağı; onlar şimdi okullardan çıkıyor-

lar, mezun oluyorlar. Barışçıl protestolar gerçekleştiriyorlar.

Altı - yedi defa Cuma günü okullarından çıkan milyonlarca genç kuşak üyesi protestolar da bulundu. Acil durum döneminden geçiyoruz. Hayatımızı organize etme biçimimizin değişmesi gerekiyor. Bu protestolar, tarihteki diğer protestolara hiç benzemiyor bu arada. Bunlar farklı. Çünkü ilk defa, bütün bir kuşak sokağa çıkıp protesto ediyor. Kendilerini bir tür olarak, tehdit altında yaşayan bir tür olarak görüyorlar ve protestonun zemininde de bu var. İdeolojik farklılıklarımız, dini farklılıklarımız, ekonomimizi yönetme biçimimiz bu farklılıklar bir kenarda duruyor. Bunlar ortadan kalkmış değil ama bu gençler bunları gözardı ederek bir "tür protestosu" yapıyorlar. Biyolojik bir tür olarak, insan olarak protesto yapıyorlar.

Son bölümde Türkiye'de ve Akdeniz havzasında yapabileceklerimizle alakalı olumlu şeyler paylaşmak istiyorum. Burada genç kuşaklar, büyümeden çoğalmaya geçiyorlar. Burada, finans kapitalden ekolojik kapitale bir geçişten aslında bahsediyorum. Bir çeşit fotosentez gibi. Birincil üretimden bahsediyorum. Burada gayri safi milli hasıla esenliğe harcanıyor ve artık yaşam kalitesi bir gösterge olarak ele alınıyor.

Hiper tüketimden çevre dostu bir yaşam kalitesine geçiş söz konusu. Evet dikeyde entegre olmuş bir ekonomiden daha yaygın bir ekonomik organizasyonuna geçişten bahsediyorlar. Yüksek teknoloji içeren KOBİ'ler var artık. Bu KOBİ'ler kullanıcı ağlarını paylaşıyor ve

dünyanın her tarafındaki ekonomik sistemleri kendilerine dahil ediyorlar. Bir çeşit "Küyerelleşme" dediğimiz şeyden bahsediyoruz. Sıfır toplamlı oyundan ağ etkisi olan şeyden bahsediyoruz. Yani ağda ne kadar kişi varsa o kadar fayda var demektir değil mi? Ve nihayet fosil yakıtların jeopolitiğinden biyosfer politikasına bir geçişten bahsediyoruz artık. Burada artık güneş ve rüzgar enerjisinin paylaşımı öne çıkacak.

Bazı haberler de paylaşmak istiyorum. Ben şu an kendi ofisimde oturuyorum. Şu anda Ulusal Sağlık Kurumu'nun da birkaç dakika uzağındayım. Bu kurum "İnsan Beyni" adında bir proje geliştiriyor. Bu artık insanları bir metafor değil, bir ekosistem olarak gören bir anlayış. Burada şaşılacak bir şey de yok aslında. Çünkü vücudumuz hidrosferden suyu alıyor ve onu başka bir yere aktarıyor. Litosferden elementleri alıyor. Vücudumuza giriyor bu elementler. Daha sonra başka bir yere gidiyor. Atmosferden oksijeni alıyor. Oksijen vücudumuza giriyor, daha sonra başka bir yere gidiyor. Dolayısıyla biz aslında bir ekosistemiz ve büyük resmin bir parçasıyız.

Biz her zaman değişiyoruz. Mesela iskelet ya da insan karaciğeri. Karaciğer her 365 günde bir yenileniyor. Bilim insanlarımız 'artık, vücudumuzda yalnız değiliz' gibi şeyler söylüyorlar. Vücudumuzdaki hücrelerin yarısı aslında bize ait değil. Başka şeylere ait. Bakteriler, virüsler, mantarlar ve benzeri şeyler. Vücudumuzda 20 bin gen var. Milyonlarca gen de var başka organizmalara ait olarak. Biz

bir ekosistemiz aslında. Bu gezegeni kendi vücudumuzda birleştiriyoruz.

Bu, genç kuşaklar için son derece rahatlatıcı bir şey. Yalnız olmadıklarını görüyorlar. Doğadan ayrı, ayrılmış bir varlık değiliz ve doğa bizim düşmanımız değil. Biz bu ekosistemin, bu gezegenin bir parçasıyız. Ve gezegeni kendi ihtiyaçlarımıza uydurmaya çalışmak yerine kendi türümüzü gezegene uydurmaya başlamanın zamanı.

Beni dinleyen birçok kişi “bu söylediklerimi başarabilecek miyiz, sağ kalmamız mümkün mü, yani bir tür olarak sağ kalmayı becerebilecek miyiz?”

gibi sorular soruyorlar. Bundan eminim. Birçok kurum var Amerika’da. Onlar da tüm bu binlerce yıllık zaman zarfında “insanlık nasıl hayatta kaldı?” diye soruyorlar. Kürkümüz yok, çok da güçlü değiliz, iki ayaklı canlılarız.

Okyanusları aşarak nasıl ayakta kaldık? Hikaye şu. Bizim türümüz yaklaşık 800 bin yıl önce ortaya çıktı biliyorsunuz. 250 bin yılı aşan bir gelişme sürecimiz oldu. Afrika’dan geldik, Savana’lardan geçtik. Son buz çağı ortadan kalktı. Hava güzelleşti. Tarım yapmaya başladık. Pastörizasyonu başardık. Hidrolik medeniyetler ortaya çıktı. Sanayi devrimi ve ilerleme çağı ortaya çıktı. Şöy-

le bir bulgu var: bu 800 bin yıl boyunca aslında iklimde yaşanabilecek en radikal değişiklikleri deneyimledik biz. Bu dönemde gezegen ilginç bir şekilde dönüyordu. Sonra 100 bin yıllık bir buzul çağı yaşandı. Sonra 10 bin yıllık ısınma. Sonra tekrar 100 bin yıllık buz çağı sonra tekrar 10 bin yıllık ısınma dönemi. Bir döngüden bahsediyorum aslında. Uç sıcaklıkların yaşandığı ve 100 binlerce yıl süren bir döngüden bahsediyorum. İşte tüm bunları aşarak nasıl sağ kaldık değil mi? Soru bu. Biz gezegende en kolay adapte olan canlılarız. Bakteriler ve virüsler hariç tutulursa. Bilgi paylaşabiliyoruz. Gelecek kuşaklarla paylaşabiliyoruz. Nöral ağlarla

"TÜRKİYE'DE GENÇ BİR KUŞAK VAR. BU KUŞAK 3. SANAYİ DEVİRİMİ'NİN DÖNÜŞÜMÜNÜ GERÇEKLEŞTİREBİLİR."

www.ikinciyyuzyildergi.com

empati yapabiliyoruz ve gezegeni çok daha bilişsel bir şekilde deneyimleyebiliyoruz. En iyi adapte olan tür insanlar.

Türkiye'deki genç dostlarımızın anlaması gereken şu. Tarih boyunca aslında doğru adapte olduk biz diğer tüm türler gibi. Sağ kaldık. Çoğaldık. Son birkaç yüzyıldır ise doğayı kendimize adapte etmeye çalışıyoruz ve gezegene verdiğimiz zarar ortada. Şimdi eski anlayışa dönme zamanı ama bunu sofistike derinlikli bir

şekilde yapmamız gerekiyor. Türkiye'de genç bir kuşak var ve bu büyük dönüşümü 3. Sanayi Devrimi'nin dönüşümünü başlayıp gerçekleştirebilirler. Burada aslında Akdeniz ekosisteminden bahsediyoruz.

Türkiye, Akdeniz havzasındaki yirmi iki ülkeyle bir araya gelip, ortak bir yönetim kurmak durumunda. Çünkü burada olan her şey herkesi etkiliyor. Akdeniz'de olan her şey buradaki her toplumu etkiliyor. Bu da Akdeniz havzasında iş

birliği yapacak yeni kuşaklar gerektiriyor.

Türkiye biliyorsunuz, Asya ve Avrupa arasında bir köprü. Türkiye, üç kıtanın ortasında bir merkez. Türkiye aslında lider ve harekete geçirici bir ülke. Akdeniz havzasındaki diğer ülkeleri harekete geçirebilir. İklim değişikliğini ele alarak bunu yapabilir. Ancak şu an Türkiye dünyada en çok risk altında olan topraklardan birine sahip. Türkiye bu konuda liderlik edebilir. Türkiye bir

G20 ülkesi ve üniversitelerinizde müthiş yetenekler var. İş dünyanız da aynı şekilde. Dolayısıyla, Türkiye'yi örnek hâle getirecek yeteneğe, beceriye sahipsiniz. Bunu yaparken Akdeniz havzasındaki diğer ülkelere de ulaşabilirsiniz.

Bu, şöyle bir mesaj da olacak: Bakın biz hepimiz insanlarız ve Akdeniz havzasında birlikte yaşıyoruz. Eğer, Türkiye bu liderliği yaparsa bir pivot rolü oynayabilir. Hem üçüncü sanayi devrimine geçer hem

AB'ye yakınlaşır. Türkiye'yi işte bu pivot, merkez ülke hâline getirmemiz gerekiyor. Avrupa ve Asya'yı birleştiren ve tek kıta hâline getiren bir ülkeden bahsediyoruz.

Bu yeni çağ için işe başlamanın zamanı. Bunu diğer canlılarla uyum içinde yapacağız ve doğayla olan ilişkimizi takdir ederek, minnettarlık duyarak yapacağız.

Bu, sadece büyüme değil, esenlik de getirecek bize. Ve

bu şekilde yaşam kalitesini arttıracacağız. Büyük misyon bu. Bunun için ikinci bir şansımız olmayacak. Bu şimdi yapılmak durumunda. Zamanımız azalıyor ve bu şu anda yapmamız mümkün.

Türkiye'de birlikte yaşayarak ve sizden öğrenerek bunları başarıyor olacağız. Bunu yaparsak Akdeniz'in geri kalanı için de örnek oluruz. Adapte olacağız. Ve bu yaşam denilen güzel deneyimin bir parçası olduğumuzu göstereceğiz.

Faik Öztrak

CHP Parti Sözcüsü

"TEMİZ ENERJİYLE, TEMİZ ÜRETİMLE, TEMİZ FONLARLA, TEMİZ TOPLUMLA, TERTEMİZ BİR GELECEK İNŞA EDECEĞİZ.."

Ünlü düşünür Gramsci'nin deyişiyle; 'Eskinin öldüğü, ama yeninin henüz doğmadığı', bu arada çok farklı hastalık belirtilerinin ortaya çıktığı bir ara dönemdeyiz. 2008'de Küresel Finans Krizi; dünyaya hâkim olan ekonomik modeli temellerinden sarstı. 2020'de Küresel Covid salgını küresel arz zincirlerinin dağılmasına yol açtı. 2022'de Rusya'nın Ukrayna'yı işgali, uluslararası güç ve güvenlik dengelerini çatırdattı. Küresel sistem, yön bulmak için kendine yeni kerterizler arıyor. Uluslararası ticaret ve tedarik zincirlerinin rotası, ilkelere ve değerler temelinde, 'dostluk' ve 'müttefiklik' ekseninde yeniden çiziliyor. Dünya yeni bir sanayi devrimini yaşıyor. Yaşadığımız Dördüncü Endüstri Devrimi'nin yakıtı 'işlenmiş veri', iletişim teknolojisi

ise sanal ve gerçek dünyanın bütünleşmesi. Otonom robotlar ve karanlık fabrikalar, nesnelerin interneti ve bulut teknolojileri, üç boyutlu yazıcılar ve artırılmış gerçeklik; tüm iş yapış biçimlerini değiştiriyor. Yaşamın her alanını dönüştürüyor.

Bu yeni dönemi iyi okuyan devletler, iyi hazırlık yapan milletler, bu yeni dönemin kazanımları olacak. Hızla zenginleşecek. Cumhuriyet Halk Partisi olarak, Cumhuriyetimizin İkinci Yüzyılında ülkemizi Dördüncü Endüstri Devrimi'nin takipçisi ve tüketicisi değil, geliştiricisi ve üreticisi yapmaya kararlıyız. Temiz enerjile, temiz üretimle, temiz fonlarla, temiz toplumla, tertemiz bir gelecek inşa edeceğiz...

Zenginleşeceğiz. Milletimizi, orta gelir tuzağından kurtaracağız. Kimseyi geride bırakmayacağız. Bu büyük hamleyi Türkiye'deki ve dünyadaki tüm bilim insanlarımızla kuracağımız, büyük iş birliğiyle gerçekleştireceğiz.

Biz; sahip olduğumuz üstünlükleri ve ülkemizin potansiyelini gayet iyi biliyoruz. İnsanımaza güveniyoruz. 4,5 saatlik uçuş mesafesinde; 58 ülkeye, 1,5 milyarlık nüfusa, 22 trilyon dolarlık bir pazara erişim imkanımız var. Çalışabilir aktif nüfusumuz, çocuk ve yaş almış bağımlı nüfusumuzdan hala daha hızlı artıyor. Ama bu fırsat penceresinin kapanmakta olduğunun da farkındayız. Gençlerimiz ülkemizin en büyük servetidir. Gençlerimizin işsizliği ise en büyük israftır.

Biz; genç ve dinamik iş gücümüze, en etkin şekilde kullanacağız.

Girişimci, rekabetçi, dünyayı iyi tanıyan iş insanlarımız var. Genç ve dinamik iş gücümüzle, bilim insanlarımızla, küresel arenada rekabet eden iş insanlarımızla, eşsiz coğrafi konumumuzla, küresel tedarik zincirlerinin yeniden dizildiği şu günlerde Afro-Avrasya'nın en önemli arz ve tedarik merkezi olmaya kararlıyız. Ülkemizi hak ettiği zenginliğe kavuşturacağız.

Ekonomi Masamızla 44 ilimizi gezdik; 40 bin kilometreden fazla yol yaptık. İş ve meslek örgütleriyle konuştuk. Sorunlarını dinledik, fikirlerini aldık. Yeni Nesil Kalkınma Stratejimizi hazırladık. Aynı zamanda ekonomideki büyük yangını da gördük. Ülkemizi acilen önce feraha, ardından da refaha kavuşturacak bir programın ne kadar önemli olduğunu bir kere daha tespit ettik.

Kısa sürede ferahlamak için yanlış ekonomi politikalarının neden olduğu belirsizlik çarkını kırmamız; ülkemizin olağanüstü yüksek risk primini hızla aşağıya çekmemiz gerekiyor.

Bunu gerçekleştirmek için; önce Merkez Bankası'nın başına tüm dünyanın saygı duyduğu bir ismi atayacağız. Merkez Bankası'nın hedefi 'Enflasyonu kalıcı olarak düşük, tek haneye indirmek' olacak. Merkez Bankası'nın araç bağımsızlığını güvence altına alacak yasal düzenlemeleri hemen yapacağız. Makro ihtiyati politikaları asli işlevine döndüreceğiz.

Ekonomik öncelik ve ihtiyaçları

gözeterek, 2023 Bütçesini yeniden yapacağız. Şatafata ve israfa son vereceğiz.

Cumhurbaşkanlığı makamını ait olduğu yere, Çankaya Köşküne taşıyacağız. Sağlanacak tasarruflarla krizin ezdiği kırılğan kesimleri destekleyeceğiz. 'Mali kural' uygulamasını başlatacağız. Türkiye Varlık Fonu'nu tasfiye ederek, bütçe birliğini sağlayacağız. Kamu Özel İşbirliği Projeleri başta olmak üzere, devletin sırtındaki tüm koşullu yükümlülükleri, Durum ve Hasar Tespit Komitesi eliyle ortaya çıkaracağız. Hızla atacağımız bu adımlarla, kısa sürede ekonomide öngörülebilirliği artıracak, risk primimizi düşürecek, makroekonomik istikrarını sağlayacağız.

Feraha kavuşmak için, iki önemli çapamız var. Güçlü Türkiye, güçlü Avrupa'dır. Türkiye'nin geleceği demokratik, kurallı dünyadadır. Avrupa Birliği üyelik müzakerelerini canlandıracağız. Bu çerçevede özellikle; 23. Yargı ve Temel Haklar Faslinin gereklerini hızla tamamlayacağız. Bu fasıldaki siyasi blokajın kaldırılmasını da AB'den isteyeceğiz.

İkinci çapamız ise; hızla hayata geçireceğimiz 'Yeni Nesil Kalkınma Stratejimiz' olacak. Bu; hem ülkemizi ferahlatacak, hem de kalıcı refaha ulaşmamızın önünü açacak. 2030 gündemi, sürdürülebilir kalkınma amaçları ve Paris İklim Anlaşması, aslında stratejimizin en önemli küresel referanslarıdır.

Biz stratejimizi dört sütun üzerine inşa ettik: Demokrasisi, kurumları ve kuralları güçlü Türkiye; üreterek zenginleşen,

rekabetçi Türkiye, zenginliği adil paylaşan Türkiye, temiz ve yeşil Türkiye. Neden kurumları ve kuralları güçlü Türkiye? Güçlü bir demokrasi, kurum ve kurallar; toplumda can ve mal güvenliğini, istikrar ve huzuru sağlar. Yatırımı, istihdamı, aşu, işi artırır. Zenginliğin önünü açar. Bugün fert başına gelirimiz üyesi olduğumuz Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı'nın (OECD) ancak dörtte biri ise, bunun en önemli nedenlerinden biri kurumlarımızın kalitesinin OECD'nin ancak yarısı kadar olmasıdır. Bu da daha önceki rakamlarla. Herhalde bugün bunu yapsak, yarısı bile değiliz. Biz bu nedenle 'Bize kral değil, kural gerek' diyoruz. Kurumları ve kuralları güçlü Türkiye'de; 'Güçlendirilmiş Demokratik Parlamenter Sistem' olacak. Cumhurbaşkanını tarafsız olacak. 85 milyonu kucaklayacak. Yargı bağımsız ve tarafsız olacak. Üstünlerin hukuku değil, hukukun üstünlüğü olacak. Merkez Bankası başta olmak üzere düzenleyici ve denetleyici kurumların araç bağımsızlıkları yasal güvence altında olacak. Kamu İhale Kanunu'nu uluslararası normlara uygun şekilde yenileyeceğiz. İhalelerde şeffaflık ve rekabeti sağlayacağız. Atamaları sadakate göre değil, liyakate göre yapacağız. Kayırmacılığa son vereceğiz. Siyasi ahlak yasasını çıkaracağız, siyasetin itibarını koruyacağız. Kara para ya sıfır tolerans göstereceğiz. Türkiye'yi, Mali Eylem Görev Gücü'nün gri listesinden çıkaracağız. Kurumları ve kuralları güçlü Türkiye'de, OECD ülkeleriyle bu konuda aramızdaki makası, 2030'a kadar hızla kapatacağız.

Stratejimizin ikinci sütununda; zenginleşen, rekabetçi Türki-

**"EĞİTİMDE
NİCELİĞE DEĞİL,
KALİTEYE
ODAKLANACAĞIZ."**

ye var. İlk iş; küresel, bölgesel ve yerel kalkınma dinamiklerini takip eden, özel kesim ile yeni iş birliği modellerine öncülük eden, ekonomideki oyunculara ufuk veren Strateji ve Planlama Teşkilatı'nı kuracağız. Zenginleşen, rekabetçi Türkiye'de; sanayimizin, Endüstri 4.0 dinamikleri ile Dijital Dönüşüm ve Yeşil Dönüşüm ışığında yüksek teknoloji, katma değerli bir yapıya dönüşmesini destekleyeceğiz.

Bu çerçevede üniversite-sanayi-sivil toplum-kamu iş birliği modellerini en etkin şekilde kullanacağız. Evlatlarımızı ekonominin ve çağın gerektirdiği yeteneklerle donatacak bir milli eğitim politikasını uygulayacağız. Eğitimde niceliğe değil, kaliteye odaklanacağız. Üniversitelerimizde bilimsel özgürlüğü ve özerkliği sağlayacağız. İnternete erişimi özgürleştireceğiz. Şehirlerimizin veri iletim alt yapısını güçlendireceğiz.

Ar-Ge faaliyetlerini destekleyen kurumsal yapıyı güçlendireceğiz. Yaratıcı endüstrilerin özelliklerini dikkate alarak, bu endüstriye teşvik ve destekleri daha da güçlendireceğiz. Girişimi destekleyen finansal araçları çeşitlendireceğiz. Yeşil yatırımların, sürdürülebilirlik projelerinin ve sosyal yatırımların finansmana ulaşımını kolaylaştıracağız. Fintechleri ve dijital ödeme sistemlerini yaygınlaştıracacağız. Zenginleşen, rekabetçi Türkiye'de; bu konuda OECD ülkeleri ile aramızdaki makası 2030'a kadar hızla kapatacağız.

Gelelim stratejimizin üçüncü sütununa: Zenginliği adil paylaşan Türkiye'de ülkemizde hiçbir çocuk yatağa aç

girmeyecek. Aile Destekleri Sigortasıyla her aileye asgari bir gelir sağlayacağız. Kayıt dışılığı azaltarak vergi tabanını genişleteceğiz. Vergi yükünü adil dağıtacağız. Dolaysız vergileri esas alan, dolaylı vergilerin ağırlığını azaltan vergi yapısını tesis edeceğiz. Sendikalaşmanın, örgütlü toplumun önünü açacağız. Eğitimde fırsat eşitliğini sağlayacağız. Cinsiyet eşitsizlikleriyle etkin şekilde mücadele edeceğiz. Kadınların iş yaşamına katılımı önündeki engelleri kaldıracacağız. Kadınların toplumsal hayattaki konumunu güçlendireceğiz. Kadına yönelik şiddete sıfır tolerans göstereceğiz. İstanbul Sözleşmesini yeniden yürürlüğe sokacağız.

Sınırlı kamu kaynaklarını, Kanal İstanbul gibi rant projeleri için kullanmayacağız. Kaynaklarımızı GAP, DAP, KOP ve DOKAP başta olmak üzere bölgesel ekonomik gelişmişlik farklarını azaltacak yatırımlarda kullanacağız. Zenginliği Adil Paylaşan Türkiye'de; bu konuda OECD ülkeleri ile aramızdaki büyük bir makas var, bu makası 2030'a kadar kapatmanın mücadelesini vereceğiz.

Ve stratejimizin son sütunu; Temiz, yeşil Türkiye... Dünya ekolojik limitlerine yaklaşıyor, özellikle de bölgemiz. Türkiye'nin Paris İklim Anlaşmasını onaylamasını, 2053 için net sıfır emisyon hedefi vermesini önemsiyoruz. Bu konudaki stratejilerimizi, Sayın Böke sizlere anlatacak. Ama ben kısaca birkaç başlığa değineyim.

Karbonsuzlaşma Stratejisini ve Yeşil Mutabakatı, ekolojik krizin tüm muhatapları ile be-

raber, toplumsal uzlaşısı yoluyla oluşturacağız. Döngüsel ekonominin imkanlarından sonuna kadar yararlanacağız. Çevreci ürünler ve sürdürülebilir üretime yönelik özel finansman yöntemleri geliştireceğiz. Temiz, Yeşil Türkiye'de; bu konuda OECD ile aramızdaki makası kapatacağız.

Yeni nesil kalkınma stratejimizle Türkiye'nin geleceğine, potansiyeline güvenen ucuz ve tertemiz fonlar ülkemize akacak. Kalkınmanın finansmanı ucuzlayıp, rahatlayacak. Türkiye hızla büyüyen yeşil fonlardan, sürdürülebilirlik fonlarından hak ettiği payı alacak.

2030'a geldiğimizde; demokrasisi, kurumları ve kuralları güçlü bir Türkiye'de, üreterek zenginleşen, rekabetçi bir Türkiye'de, zenginliği adil paylaşan bir Türkiye'de, temiz ve yeşil bir Türkiye'de: Fert başına gelirimizi 20 bin doların üstüne çıkaracağız. Milli gelirimizi 2 trilyon doların üzerine taşıyacağız. İhracatımız 600 milyar doları aşacak. 7 yılda 8,5 milyon yurttaşımıza yeni iş yaratacağız. İşsizliği ve enflasyonu düşük tek haneli rakamlara indireceğiz. Ülkemizi ve insanımızı hak ettiği refaha kavuşturacağız.

Nereye gideceğini bilmeyen kaptana hiçbir rüzgâr yardım edemez. Biz ülkemizi nereye götüreceğimizi, insanlarımıza nasıl bir gelecek sunacağımızı çok iyi biliyoruz. Temiz enerjiyle, temiz üretimle, temiz fonlarla, temiz toplumla, tertemiz bir gelecek inşa edeceğiz... Bu iddialı hedefleri yakalamaya milletimizi önce feraha, sonra refaha kavuşturmaya hazırız.

Biz hazırız. Milletimiz hazır.

Hacer Foggo

CHP Yoksulluk Dayanışma
Ofisi Koordinatörü

"HİÇ KİMSE SOSYAL YARDIM ALMAK İÇİN KAPI KAPI DOLAŞMAK ZORUNDA KALMAYACAK. DEVLET, ZORDA OLANIN AYAĞINA GİDECEK."

Türkiye, tarihinin en zor dönemlerinden birini yaşıyor. Cumhuriyet tarihimiz boyunca zor zamanlar gördük ancak yokluğu da varlığı da birlikte yaşadık, birlikte atlattık.

Son 20 yıldır Türkiye'de gittikçe derinleşen yoksulluk adaletsizliğe yol açıyor. Zengin daha zengin; yoksulun ise daha yoksul olduğu ve bunun doğal karşılandığı bir zamanın içindeyiz. Bu memlekette eşitsizlik bu kadar derin ve yakıcı olmamıştı. Çünkü bu memleket, bu kadar umursamaz ve bu kadar kötü bir yönetim anlayışı ile karşılaşmadı.

Türkiye'yi her geçen gün daha da yoksullaştıran bu adaletsiz sisteme karşı Cumhuriyet Halk Partisi iktidarının ilk he-

defi "yoksulluğu kökten bitirmek" olacak! Ülkemiz büyük bir ekonomik ve sosyal krizin içinde. Ancak ülkemiz bu krizi aşacak!

Bugün burada, Sayın Genel Başkanımız Kemal Kılıçdaroğlu'nun liderliğinde, birbirinden değerli isimlerle bu ekonomik krizden nasıl çıkacağımızı konuşuyoruz. Yatırımın, büyümenin, teknoloji ve yeni nesil iş modellerinin yakın geleceğimizde nasıl kritik bir rol oynayacağını, alanında öncü isimlerden dinliyoruz. Evlerin içindeki hikayeleri çok yakından bilen, bu alanda uzun yıllardır çalışan biri olarak söylüyorum.

Ben burada bu konuşmayı yaparken ev hanımı Aysel pa-

zartesi günü 9 yaşındaki kızına nasıl okul beslenmesi koyacağını düşünüyor.

Ben burada bu konuşmayı yaparken fabrika işçisi Ahmet akşam ev sahibine görünmeden eve girmenin yollarını arıyor.

Ben burada bu konuşmayı yaparken Diş Hekimliği fakültesinde okuyan babası çiftçi olan Süleyman okulda kullanacağı tıbbi malzemeleri nasıl alacağını düşünüyor.

Sayın Genel Başkanımız Kemal Kılıçdaroğlu'nun söylediği gibi CHP iktidarında "hiçbir çocuk yatağa aç girmeyecek" sözünün büyüü ve gerçekliği ile hiçbir çocuğu geride bırakmayan bir sistemi inşa eder-

ken, bir taş, bir çakıl koymak için buradayım. Şunu çok açık bir şekilde söyleyebilirim ki bugün burada ilan edilen vizyon ile Güçlü sosyal devlet ile fırsat eşitliği dönemi başlıyor! Bu kalkınma vizyonunun en önemli boyutlarından biri sosyal devlettir.

Çünkü sosyal devlet, her bir bireyin refaha adil bir biçimde erişmesini sağlar; Çünkü sosyal devlet, ifade özgürlüğü ile okullarda ücretsiz beslenme hakkını birbirinden ayrı düşünmez. Çünkü sosyal devlet, “bir çocuğun beslenme hakkı” ile eğitime erişme hakkı arasında bir fark görmez ve bunların hepsinin en iyisini çocuğa sunmayı hedefler. Her eve huzur, bereket ve barış sağlamanın yolu, herkese ve her aileye ekonomik güvence sağlamaktır. Peki, nasıl?

En başta, Aile Destekleri Sigortası ile... Aile Destekleri Sigortası, Türkiye Cumhuriyeti kimliği taşıyan tüm vatandaşlarımızı ömrü boyunca devlet güvencesi altına alan bir modeldir. Şunu çok iyi biliyoruz; var olan sosyal yardımlar yetersiz. İnsanlarımızın çok önemli bir kısmı güvencesiz. Giderek daha da yoksullaşan bir toplum ile karşı karşıyayız. İşte böyle bir düzende, tüm bunlar yetmiyormuş gibi, sosyal yardım almak için insanlar kurumlar arasında mekik dokuyorlar.

O kapıdan, bu kapıya sürükleniyorlar. İşte bu nedenle; Cumhuriyet Halk Partisi iktidarının ilk altı ayında “Aile Destekleri Sigortası Kurumu” kurulacak. Tüm sosyal yardımlar tek bir çatı altında toplanacak. Hiç kimse sosyal yardım almak için kapı kapı dolaşmak

zorunda kalmayacak. Devlet, zorda olanın ayağına gidecek. Bu büyük bir bakış açısı, çalışma biçimi ve anlayış değişimi demek.

Mevcut sistemde sosyal yardım veren kurumların her birinin farklı yoksulluk tanımları var. Yoksul aileleri tanımlamak için ortaya konulan gelir düzeyleri gerçekçi değil. Alım gücümüz çok düşük. Sosyal yardım diye verilen tutarlar yoksul ailelerin onurunu zedeliyor. Mevcut sistemde hangi kurumun kime yardım verdiği çok belirsiz. İşte bu güçlü sistem sayesinde sosyal yardımlar, her seçim döneminde öne sürülen bir siyasi malzeme olmaktan da çıkacak!

Bakın bu ülkede farklı özelliklere sahip milyonlarca aile var. Mevcut iktidar, aileleri tek tip sanıyor ama biz biliyoruz ki evinde hastası olan yoksul ailenin ihtiyacı farklı, evinde engellisi olan yoksul ailenin ihtiyacı bambaşka. İşte biz tüm bu farklılıkları gören, yoksulluğa çok boyutlu bakan bir sistem kuruyoruz. Kimin ne kadar desteğe ihtiyacı varsa, Aile Destekleri Sigortası bu ihtiyacın karşılanmasını garanti altına alacak.

Ekonomik yoksulluk için en net görünen kısmı ama bir de görünmeyen yoksulluklar, yoksunluklar var. Ekonomik yoksulluk başka sorunları da tetikliyor. Evladı engelli olan ve ona baktığı için çalışamayan anneler türlü zorluklarla karşılaşıyor. Biliyoruz ki, ekonomik zorluklarla karşı karşıya olan ailelerde çocukların eğitimden uzak kalma riski daha yüksek. Hanelerde yoksulluk derinleştikçe şiddet eğilimi de artıyor. Aile Destekleri Sigortası Kuru-

mu, ailelerimizi ekonomik açıdan güçlendirmenin yanı sıra onları sosyal açıdan da güçlendirecek bir sistem kuracak. Aile içi şiddeti, henüz yaşanmadan engelleyen...

Kadınların, çocukların güvenli ve huzurlu bir hayata sahip olmasına olanak sağlayan... Çocukların eğitim hakkını garanti altına alan... Engellilerin haklarını gözetilen... Hiçbir vatandaşın geride kalmadığı güçlü bir sistem bu. Aileleri her açıdan güvence altına almak için, sosyal hizmet uzmanları ile birlikte çalışmanız gerekiyor. Aile Destekleri Sigortası Kurumu kurulduğunda her aileye, aile hekiminin yanı sıra sosyal hizmet uzmanı da atanacak.

Bu kapsamda çok güzel bir haberi daha sizlerle paylaşmak isterim: 25 bin genç sosyal hizmet uzmanı istihdam edilerek, bu kurumda devletin temsilcisi olarak ailelerle sürekli temas halinde ve takipte olacak. Böylece hem gençlere istihdam sağlanacak hem de devletin temsilcisi olacak bu gençler ile aileler her yönden güvence altına alınacak. Yoksulluğu kalıcı olarak bitireceğimiz; dayanışmayı, kucaklaşmayı yeniden yaşayacağımız, aydınlık bir Türkiye'yi halkımızla, hep birlikte inşa edeceğimiz yepyeni bir dönem başlıyor. Bugün hepimiz için çok tarihi bir gün. Bugün, adil bir Türkiye için yönetim iradesinin konulduğu gün. O yoksul hanelerle yepyeni bir Türkiye'ye birlikte yürüdüğümüz için bu önemli hareketin bir parçası olmaktan gurur duyuyorum.

Bakın devlet ana diyoruz... Kadınlar bu devletin teminatıdır.

Kadınlar bu ülkenin harcıdır, birleştiricisidir. Biz bu ülkeyi kadınların sevgisi, yoksulluğa ve yoksunluğa isyanı ile yöneteceğiz. Bu ülkedeki tüm kadınlar sosyal devletin güvencesi altına alınacak. Tüm kadınların güvenliği, huzuru devlet teminatında olacak.

Aile Destekleri Sigortası kapsamında sosyal yardım, kadınların hesabına yatırılacak. Bilhassa ev kadını olan arkadaşlarıma, kız kardeşlerime seslenmek istiyorum. Bize güvenin, bu harekete güvenin! Bu sistemde devletin tüm kaynakları önce sizlerin hüznünü huzura, kederini berekete dönüştürmek için harcanacak. Ev kadınlarının üzerlerine aldıkları bakım yükünün farkındayız...

Aile Destekleri Sigortası ile evinde engellisine, yaşlısına bakan tüm kadınların emeklilik hakkı devlet güvencesi altına alınacak. Sadece evde değil. Bu topraklarda tarım yapan sigortasız tüm kadınların emekliliği de devlet tarafından garanti altına alınacak.

Evde, işte, tarlada, okulda, sokakta tüm kadınlar sosyal devleti yanında hissedecek. Kadınların güvenliği, bu anlattığım sistem için her şeyden önemli.

Yeni Başlangıçlar Fonu ile risk altındaki kadınların sosyal ve ekonomik güvenliği teminat altına alınacak. Zorluklar altında ezilmesine asla izin verilmeyecek.

Gençler geleceğin teminatı diyoruz... Hayır gençler geleceğin değil, bugünümüzün teminatı. Cumhuriyet Halk Partisi iktidarında kurulacak bu sistem, tüm gençlerin eğitim hayatını teminat altına alacak.

Aile Destekleri Sigortası'ndan faydalanan tüm ailelerin gençlerine burs sağlamak birincil öncelik olacak.

Üniversiteye giden gençlerin karşı karşıya kaldığı barınma sorunu Cumhuriyet Halk Partisi iktidarında ortadan kalkacak. CHP'li belediyeler bu seferberliği başlattı ancak yeni dönemde bunun teminatı, devletin ta kendisi olacak. En çok ihtiyaç olan bölgelerde hızla yurtlar inşa edilecek. Tek bir genç arkadaşımız barınma sorunu yaşamayacak. Daha da önemlisi Aile Destekleri Sigortası'ndan faydalanan ailelerdeki gençlere istihdamda öncelik sağlanacak. Bu yolla yoksulluğu hem önleyeceğiz hem de ilelebet bitireceğimiz bir sistem kurulacak.

Bu ülkede yaşayan tüm çocukların eşit muamele göreceği bir Türkiye inşa edilecek. Mevsimlik tarım işçilerinin çocuklarından, kimsesiz çocuklara; ailesi varlıklı ya da yoksul farketmeksizin, her çocuğun iyi yaşama hakkı, eğitim hakkı devlet güvencesine alınacak.

Bakın bugün burada Endüstri 4.0, yeni teknolojiler, yeşil enerjinin esas alındığı büyük bir vizyonu dinliyoruz... Dünya bambaşka bir yere gidiyor. Çocuklarımızın eğitim hakkını garantiye almakla kalmayacak; zamanın ruhuna uygun, gelişmiş bir eğitim sistemi ile çocukların yoksulluğun değil; yeni teknolojinin öncüsü olmasını sağlayacağız.

Her alanda eşit, bizi geleceğe taşıyacak bir nesil inşa edeceğiz. Eşitlik kreşlerde başlayacak. Aile Destekleri Sigortası kapsamına alınan ailelerin çocuklarına ücretsiz kreş desteği sağlayacağız.

Eşit ve nitelikli eğitime ulaşmak kreşlerden başlayarak her çocuğun hakkı olacak. Bugün hala çocuklarının yanına beslenme çantasına konacak bir dilim ekmeği konuşuyoruz. Ve maalesef her geçen gün büyük bir salgın gibi yayılıyor bu durum. Hiç kimsenin ve hiçbir

HER AİLEYE EKONOMİK GÜVENCE:

AİLE DESTEKLERİ SİGORTASI

kurumun, tek bir çocuğa bile bunu yaşatmaya hakkı yoktur!

Genel Başkanımız Sayın Kemal Kılıçdaroğlu'nun sıklıkla belirttiği gibi; Aile Destekleri Sigortası önce çocukların mutluluğunun teminatı olacak. Cumhuriyet Halk Partisi'nin ve şu an burada olmayan ama gönlü eşitlik ve adaletten yana olan milyonların bunu yapacak iradesi var! Sosyal yardımların karşılığında hep bir şey istendi...

Sosyal yardım almak için parti üyeliği şart koşuldu. Oy yoksa, ekme yok denildi...

Ama bu düzen artık bitiyor!

Biz, eşit onurlu ve adil bir düzen kurmak için,

Biz, kadınların ve çocuklarımızın teminatı olmak için,

Biz, yoksulluğu bitirmek için buradayız ve hep birlikte geliyoruz!

Bu devletin tüm kaynakları bu ülkede yoksulluğu önlemek ve bitirmek üzere seferber edilecek.

Türkiye'de sosyal yardıma harcanan bütçe 3 katına çıkarılacak. Kimin ihtiyacı varsa bu devlet ona koşacak. Çünkü biliyoruz ki; devletin gelirleri tabana yayılmazsa ve sosyal adalet sağlanmazsa ülkemizin gelişmesi, zenginleşmesi mümkün değil.

Çocukların ellerinin nasır tutmadığı, annelerin babaların yoksulluğa boyun eğmediği bir memleketi hep birlikte inşa edeceğiz!

Ve bunu güçlü sosyal devlet ile yapacağız. Güçlü sosyal

devlet yoksulluğu bitirip varlıkta buluşmanın;

Güçlü sosyal devlet toplumsal adaletin;

Güçlü sosyal devlet gelir ve fırsat eşitliğinin;

Güçlü sosyal devlet kimsenin geride kalmadığı bir toplumu inşa etmenin;

Güçlü sosyal devlet kadınların, çocukların, gençlerin...

Güçlü sosyal devlet, Türkiye'nin teminatı olacak!

Yoklukta ve yoksullukta değil;

Varlıkta ve hep birlikte zenginleşmede buluşacağız.

Buna inanın ve bize katılın.

Hep birlikte başaracağız!

İKİNCİ YÜZYILA ÇAĞRI

İKİNCİ
YÜZYILA
ÇAĞRI

RI

A. Hakan Kara

Akademisyen

"TÜRKİYE'NİN 40 YILI AŞKIN BİR DIŞA AÇILMA DENEYİMİ VAR. BURADAN GERİYE DÖNÜŞ ÇOK ZOR."

Öncelikle bu değerli konferansı düzenleyenlere teşekkür ediyorum. Hacer hanımın sunumundan sonra bir anda finansal konulara geçmek kolay değil. Derin bir yoksullukla ilgili bir sunum dinledik. Fakat şöyle düşünmek lazım. Yoksullukla mücadele için kaynak gerekiyor.

Yoksullukla mücadele için sürdürülebilir bir büyüme lazım, gelir artışı lazım. Bunun için de bir makro çerçeve ortaya koymak gerekiyor. Ben de bugün sunumumda eski bir bürokrat ve yeni bir akademisyen olarak bu iki şapkayı harmanlayarak önümüzdeki dönemde makro istikrar programının ana bileşenlerinin özellikle makro finansal taraftan bakılınca nasıl olması gerektiğine dair teknik görüşlerimi dile getirmeye çalışacağım.

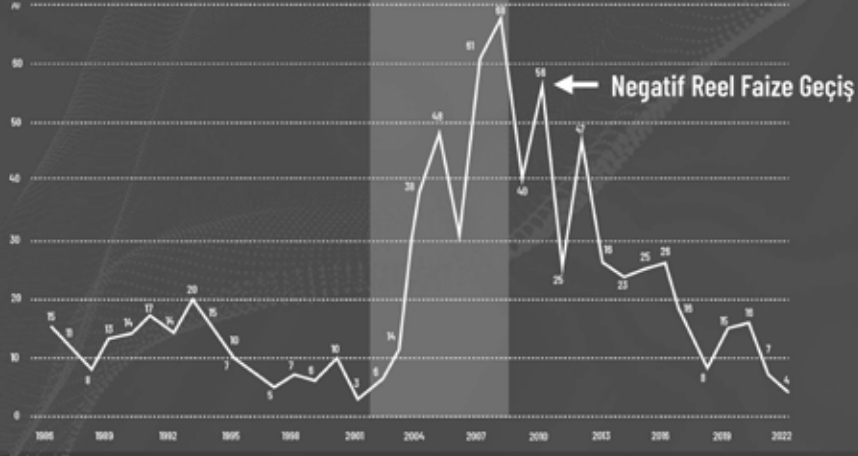
Sunumda vurgulamak istediğim şey, geçmişten ders alıp geleceğe yönelik politikalar tasarlamak gerekiyor. Türkiye'nin önemli bir deneyimi var. 2001 krizi sonrası uygulanan politikalar. Ben bu politikalarından alınabilecek dersleri biraz anlatıp ardından da Türkiye'ye özgü bir makro finansal tasarım nasıl oluşturulabilir buna ilişkin görüşlerimi paylaşmak istiyorum.

Yirmi birinci yüzyılda ekonomi politika deneyimi deyince arka planda Merkez Bankası'nın da başrolde olduğu bir kronoloji benim aklıma geliyor. 2001 sonrası önce bir enflasyon hedeflemesi uygulandı. O dönemde Merkez Bankası'nın kısa vadeli faizleri temel araç olarak kullandığı ve buna da sıkı bütçe politikasının faiz dışı fazla ile eşlik ettiği bir program vardı.

Ardından küresel kriz sonrasında biraz yaklaşım değişmeye başladı. Finansal istikrar vurgusu ön plana çıktı. Ama arka planda da Merkez Bankası'nın faiz politikası üzerindeki kısıtlar o dönemde başlamıştı. Daha sonra para politikasının önemsizleştirilmesi diye tanımladığım bir dönem var. Özellikle 2017 yılından itibaren kamu bankaları üzerinden para politikası, KGF üzerinden para politikasının by-pass edilmesi ve 2018 yılında kanunen, 2019 yılında da fiilen Merkez Bankası'nın bağımsızlığının bitmesine tanık olduk. Ardından da bugün içinde bulunduğumuz süreç başladı. 2021 yılından itibaren Kur Korunmalı Mevduat (KKM), kur rejiminde değişim, kredi politikasındaki değişim ile beraber bir finansal baskılaşma içerisinde belki de tarihin en ani enflasyonunu yaşadık.

Görelî enflasyon performansı 2007'den itibaren iyileşip 2008'den sonra bozuluyor.

Türkiye'nin Enflasyonda Dünya Sıralaması

GRAFİK 1

Kaynak : IMF WEO

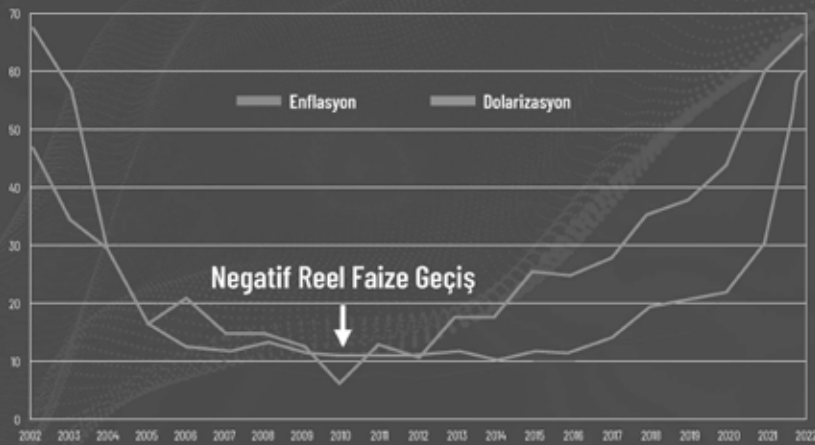
(Grafik 1) Bu dönemin performansını incelerken Türkiye'nin dünyada enflasyon sıralamasına bakabiliriz. Aslında enflasyonun seviyesi değil, diğer ülkelere göre nerede olduğunuz çok önemli. Bu grafiğe baktığınız zaman 1980'lerde, 90'lar da Türkiye genelde dünyanın en yüksek beşinci, onuncu, yirincinci enflasyonu arasında yer alıyor. Performansımız çok iyi değil. Fakat dibeye 2001 yılında vuruyoruz. 2001 krizi ile beraber bu veri tabanında yer

alan ülkeler arasında en kötü üçüncü enflasyona sahip ülkeyiz. Ardından da sarı ile işaretlediğim bölüm geliyor. Burası enflasyon hedeflemesi. Enflasyon ile mücadelede bir miktar başarı elde ediliyor.

Türkiye, enflasyon sıralamasında dünyada ortalara doğru çıkıyor. Ardından dikkat ederken 2011 yılından itibaren para politikası üzerindeki kısıtların başlamasıyla ve aynı zamanda da bir önceki dö-

nemde oluşan birtakım makro finansal dengesizliklerin de artık ekonomi politikalarını zorlamaya başlamasıyla enflasyonda elde edilen kazanımlar kademeli olarak geriliyor. 2017 yılından sonraki süreçte de para politikasının giderek daha etkisiz hale getirilmesi ile beraber bugüne geldiğimizde 2001 yılına geri dönmüş bulunuyoruz. 2001 yılındaki sıralamamız ne ise şu anda da benzer bir yerdeyiz.

Dolarizasyonu azaltmak için öncelikle enflasyonu düşürmek gerekiyor.

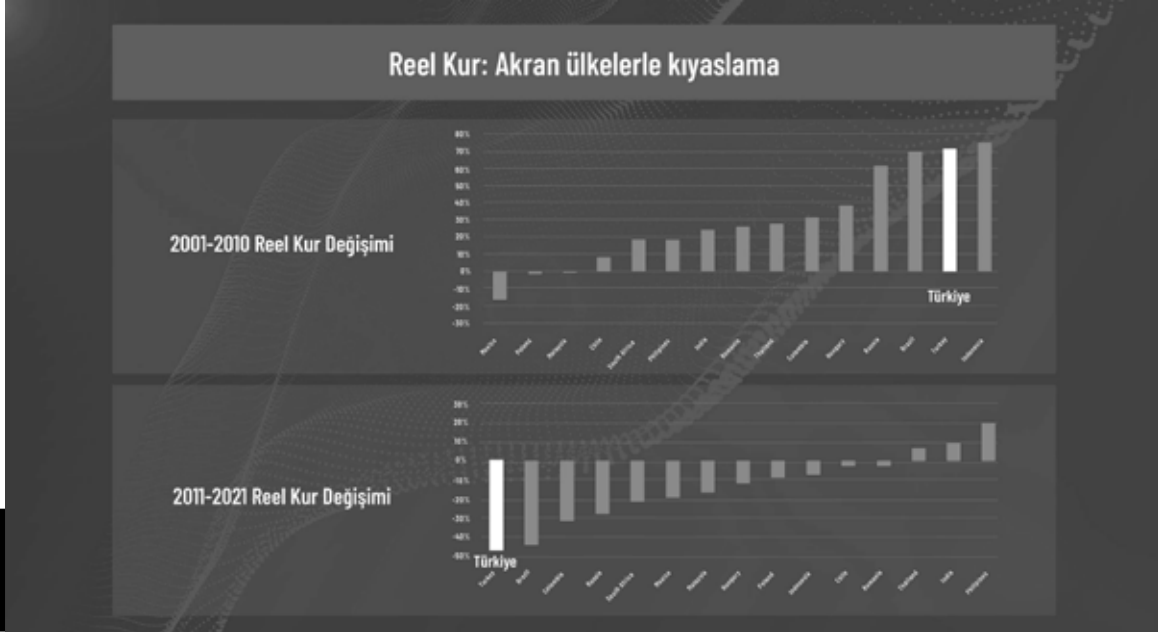
GRAFİK 2

Enflasyon için TÜFE enflasyonunun üç yıllık hareketli ortalaması kullanılmıştır. Dolarizasyon YP mevduatı TL mevduata oranı (1001 dahil). Kaynak : TÜİK TCMB

(Grafik 2) Bu süreçte arka planda faize, enflasyona ve dolarizasyona baktığımız zaman enflasyonla dolarizasyon el ele gidiyor. Önce 2002'den itibaren aşağı yönlü bir eğilim var, 2011 yılından sonra enflasyon ve dolarizasyon beraber yukarı doğru gidiyorlar.

Grafiğe bakınca sanki ilk on senede her şey çok iyiymiş, ikinci on senede her şey kötüymüş gibi görünüyor. Ama aslında arka planda başka şeyler oluyor. Bu enflasyonla mücadele sırasında belki makro finansal riskler birikiyor. Benim sunumumun ana

vurgusu da orada. Yani 2001 yılından sonra uygulanan politikalar sadece enflasyona odaklandığı için ve faiz dışı fazla üzerinden bir kurgu yapmaya çalıştığı için aslında arka planda biriken makro finansal dengesizlikler de çok fazla dikkate alınmıyor olabilir.

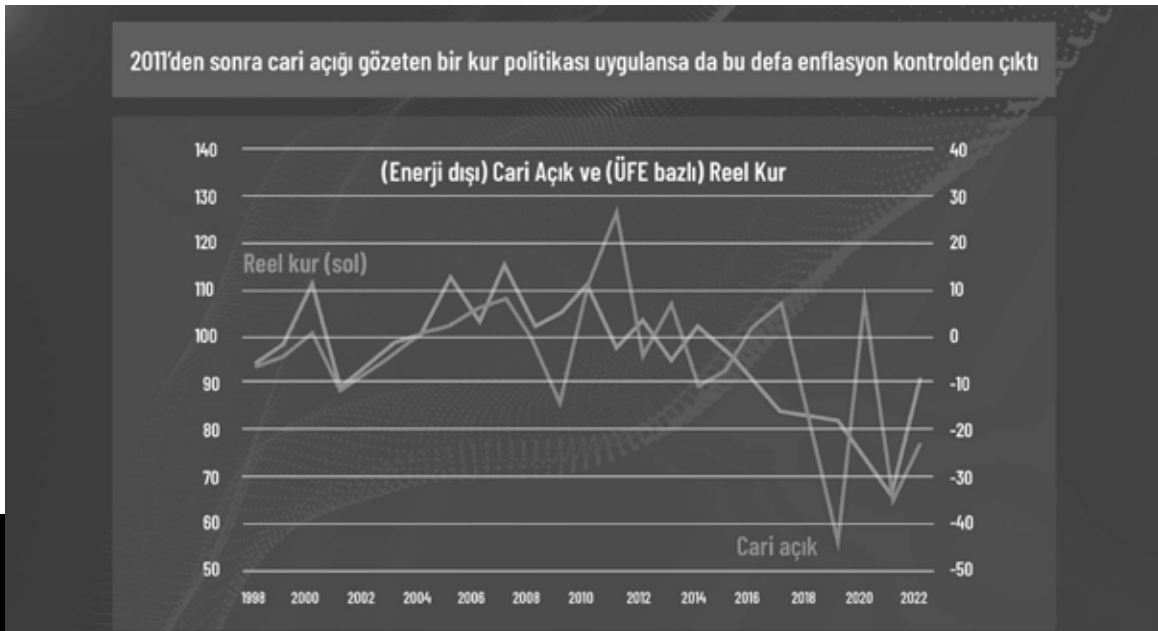

(Grafik 3) Oysa geriye dönüp baktığımızda Türkiye, 2001 – 2010 arasında kendine benzer ülkeler arasında neredeyse en fazla reel olarak değer kazanan para birimine sahip. 2011 sonrasına baktığımız zaman tam tersi söz konusu. Türki-

ye reel olarak en fazla değer kaybeden para birimine sahip. Şimdi ya bir uçtayız ya diğer uçtayız.

Burada vurgulamak istediğim şu. İlk 10 senede enflasyonla mücadele belli bir başarı elde

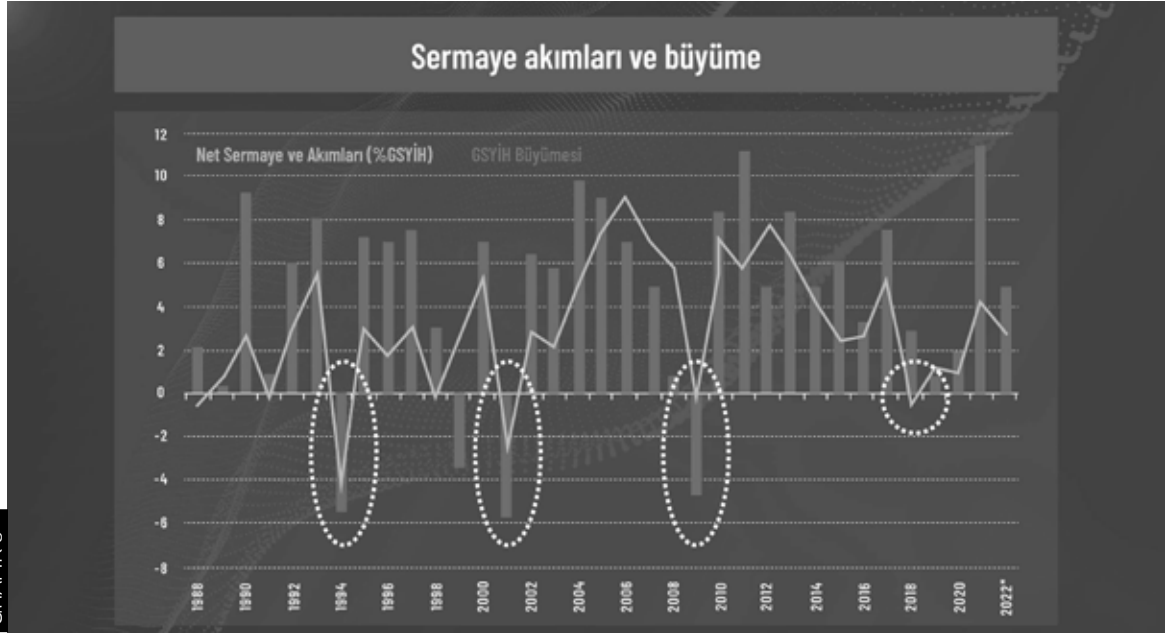
edilmiş ama dikkat ederseniz arka planda bazı makro finansal risklerin de birikmiş olması söz konusu. Kredilere baktığımızda da aynı durum söz konusu. Borçlanmalara baktığımızda da aynı durum söz konusu.

(Grafik 4) Bunun yansıması da aslında cari açıkta kendini gösteriyor. Burada yerel kurla cari açığı birlikte resmediyorum. İlk 10 senede baktığınız zaman enerji dışı cari açıkta önemli bir bozulma var. İkinci 10 senede cari açık bir miktar düzeliyor ama bu defa cari açığı döviz kuru üzerinden çözmeye çalıştığımız için yani bütüncül bir politikayla değil sadece kur üzerinden cari

açığı çözmeye çalışınca bu defa da ciddi bir enflasyon problemi ile karşı karşıya kalıyoruz. Yani bu süreç bize şunu söylüyor aslında ya iç dengeyi sağlayabiliyoruz ya da dış dengeyi sağlayabilmişiz. İlk 10 sene enflasyonla mücadelede belli bir başarı elde edilmiş, ama o sırada cari açık hızlı bir şekilde yukarı gelmiş, ikinci 10 seneye baktığınızda da tam tersi bir durum. Cari denge-

de bir miktar iyileşme var ama bir enflasyon sorunu ile karşı karşıya gelmişiz. Dolayısıyla o döneme bakıldığında aslında bütüncül bir politika uygulanması gerektiği açık. Yani bir politika uygularken, enflasyon ile mücadele ederken arka planda oluşan dengesizlikleri azaltacak bir makro finansal çerçeveye ihtiyaç var.

(Grafik 5) Şu tabloyu da değiştirmemiz gerekiyor. En baştaki konuşmada da belirtildi. Türkiye'de bir gel - git döngüleri yaşıyoruz. 1980'lerin sonlarından itibaren, dışa açılma sürecinden itibaren büyümeye ve finansal akımlara baktığımız zaman el ele gidiyorlar. Birkaç senelik yüksek büyüme döneminden sonra bir çöküş dönemi yaşıyoruz. Bu döngü kendi kendini sürekli tekrar ediyor. Bu resme baktığınız zaman bununla sürdürülebilir kalkınma olmaz. Bununla sürdürülebilir bir gelir artışı olmaz. Ve yapısal reformlar için de gerekli kaynakları sağlamak zor olur. Dolayısıyla bu tablonun değiştirilmesi lazım. Bu tablonun değiştirilmesi için de makro finansal politikaların yerli yerine oturması ve Türkiye ekonomisinin dış şoklara

karşı dayanıklılığını arttıracak mekanizmaların tasarlanmasına ihtiyaç var. Şimdi 2000'li yıllardan alınan dersleri şöyle bir özetlersek. Burada gördüğümüz şu: o yıllarda belli alanlarda başarı elde edildi. Fakat makro dengesizlikleri bir bütün olarak gözetmediğimiz için o dönem kalıcı olmadı. Bunun artık ötesine geçmek gerekiyor. Kalıcı fiyat istikrarı ve sürdürülebilir büyüme için daha bütüncül bir çerçeveye ihtiyaç var. Peki somut olarak nasıl bir makro finansal politika tasarımı uygun olabilir?

Ben dört ayaklı bir politika setinin uygun olabileceğini düşünüyorum. Para politikası kısmından çok bahsetmeyeceğim. Çünkü Refet Hoca ona ayrıntılı olarak değinecek. Para politikasını yerli yerine

oturtuktan sonra 2001 döneminde yapılanları yaptıktan sonra onun üzerine eklenmesi gereken politika bileşiminden bahsediyorum. Bunun bir bacağına makro ihtiyati politikalar oluşturuyor, bir ayağına reel kur ve rezerv politikası, maliye politikası ve yapısal politikalar. Bütün bunların birbirlerini destekleyecek şekilde devreye sokulması gerekiyor.

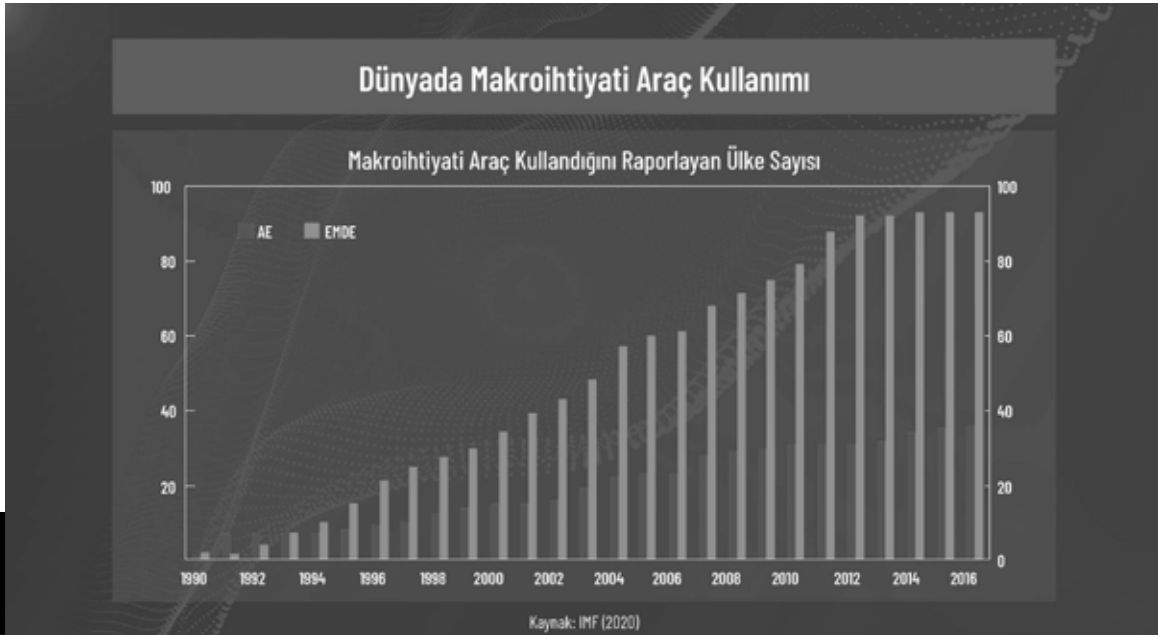
Biraz daha detaylı açmak istiyorum. Makro ihtiyati politikadan kastım risk birikimini sınırlayıcı bir yaklaşım. Yani risklerin birikimini sınırlayan ve sürdürülebilirliği temin eden yaklaşım. Bu çerçevede kredi büyümesi, borçluluk artışı, konut fiyatlarındaki artışlar, bunları yakından takip edip bu risklerin birikmesini sınırlayıcı araçların tasarlanması. Belki

2000'li yıllardan alabileceğimiz en temel ders, özellikle 2010 yılından sonra, yani son 10 yılı dikkate aldığımız zaman ben- ce alınması gereken en temel ders makro ihtiyati politikaların faize ikame olarak kullanılması gerekliliği. Makro ihtiyati politika dediğimiz çerçeve risk birikimini önleyici olarak kullanılmalı. Önce faizi doğru yere oturtacaksınız, Merkez Bankası'nın işini yapmasını sağlayacaksınız bunun için kurumsal çerçeveyi oturtmak

lazım. Faiz politikasının yetişemediği yerlerde ya da iktisadi olarak kısıtlandığı yerlerde de makro ihtiyati politikaların devreye girmesi gerekiyor. Böyle yapmayınca ne olduğunu son yıllarda yaşayarak gördük. Makro ihtiyati politikalar bir işe yaramadığı gibi Merkez Bankası'nın itibarını da zedeleyerek yüksek enflasyonla baş başa kalıyorsunuz.

Bütün bunlar yapılırken sahiplik ve amaç araç niteliği

çok önemli. Gerekirse BD-DK'nın Merkez Bankası'nın hem teşkilat yapısında hem de kanununda gerekli değişikliklerin yapılarak orada amaç araç netliğinin sağlanması ve gri alanların giderilmesi çok önemli. Bu süreçte de karar alma süreci ve iletişim. Finansal istikrar komitesi kısmen bunu yapmaya çalışıyor. Ama maalesef finansal istikrar komitesi tam olarak işlevini yerine getiremedi.

(Grafik 6) Bütün dünyaya baktığınız zaman zaten makro ihtiyati araç kullanımı giderek artıyor. Bu yeni bir şey değil. Çok uzun süredir devam eden bir süreç. Türkiye 2011 yılında finansal istikrar komitesini kurarak orada iyi bir başlangıç yapmıştı. Ama maalesef devamını getiremedik. Çünkü faiz politikalarının giderek daha da kısıtlanması ile birlikte makro ihtiyati politikalarda bambaşka bir yere savrulduk. Oysa bütün bunları toparlayan bir makro finansal çerçeveyi ben çok önemsiyorum. İkincisi döviz kuru politikası. 2001 sonrası uygulanan politika bileşimine baktığınız zaman dalgalı dö-

viz kuru rejimi ve Merkez Bankası'nın da aşırı oynaklıklara yani piyasadaki volatilitelere müdahale ettiği bir çerçeve söz konusuydu. Burada ne eksik kaldı diye sorarsanız, bana göre iki başlıkta eksiklikler vardı. Bir tanesi Merkez Bankası güçlü rezerv birikimi yapmadı. Hatta son yıllarda hepimizin takip ettiği gibi rezerv kalitesi giderek daha fazla bozuldu. Oysa Merkez Bankası'nın dış şoklara karşı dayanıklılığı artırması için güçlü rezervlere ihtiyacı var. İkincisi de döviz kuru politikasının iktisadi temellerle uyumu. Bu daha zor bir kavram. Ama döviz kuru bir ekonomideki en önemli görel

fiyattır. Dolayısıyla hiçbir ekonomi politikası bunu göz ardı edemez. Bu nedenle de döviz kuru politikasının gerçekten finansal istikrarı tehdit edecek şekilde iktisadi temellerden saptığı dönemlerde bunu giderecek birtakım likidite araçları ve Merkez Bankası'nın da rezerv politikasını devreye sokarak bunu önleyecek ve sürdürülebilirliğini temin edecek bir çerçeveye ihtiyaç var. (Grafik 7) Türkiye zaten rezerv yeterliliği anlamında diğer ülkelerden çok geride. Dolayısıyla önümüzdeki dönemde faizlerde bir normalleşme olursa burada rezerv birikimi için önemli bir alan bulunuyor.

Üçüncüsü maliye politikası. 2001 yılından sonra uygulanan politikaya baktığımız zaman orada düzgün işler yapıldı. Evet en azından bütçenin iki yakası bir araya getirildi. Enflasyonla mücadelede önemli katkı sağlandı. Fakat bir sonraki aşamada bu bir kalkınma politikasına dönüştürülemedi. Belki önümüzdeki dönemde maliye politikalarının tasarımında o yıllardaki dersler de göz önüne alınarak daha detaylı biraz daha kapsamlı kalkınmayı destekleyecek bir politika anlayışına ihtiyaç var. Ben burada vergi kompozisyonunda adaleti ön plana çıkarıyorum. Çünkü dolaylı vergilerin payını bir türlü düşüremedik. O yıllardaki haliyle kaldı. Teşvik ve desteklerin verimliliğini çok önemsiyorum. Çünkü şu anda devasa muazzam teşvikler var. Vergi teşvikleri var, prim teşvikleri var, kredi teşvikleri var. Bütün bunların aslında etki analizinin yapıp buradan alınan geri bildirimlerle birlikte yeniden tasarlanmasında fayda var. Ben burada çok önemli bir kazanım için bir alan olduğunu düşünüyorum. Ve kaynak yaratımı için de buradan önemli bir alan gelecek. Bunun sanayi politikası ile desteklenmesi

ve birleştirilmesi çok önemli. Son olarak sosyal transferler ve bölüşüm. Bu konuda ben-den önceki sunumlarda gerek Faik Bey, gerek Hacer Hanım ayrıntılı açıklamalar yaptılar.

Bütün bu politikaların yapısal alanda desteklenmesi gerekiyor. Yapısal reform denince de çok klişe bir terim. Bunu biraz açmak lazım. Spesifik olarak enflasyonla mücadeleyi merkezine alan bir politika tasarımı oluşturulacaksa birkaç tane yapısal düzenleme önceliği aklıma geliyor. Bunlardan bir tanesi tarımsal arz yönetimi, tarımda verimliliğin artırılması. Bu gıda fiyatlarındaki oynaklığın düşürülmesi açısından çok önemli. İthal girdi bağımlılığı, dışarıdaki ham madde fiyatları veya döviz kurundaki gelişmelerin Türkiye ekonomisi üzerindeki etkilerinin sınırlandırılması enflasyon oynaklığının azaltılması açısından çok kritik. Ve finansal derinleşmede yine dış finansal koşullardaki veya likiditedeki küresel risk iştahındaki değişimler kapsamında Türkiye ekonomisinin dayanıklılığının artırılması gerekiyor.

Bütün bunlar bir arada yapılırsa, 2001 yılından alınan ders-

ler daha önceki dönemden alınan derslerle birlikte bütün bunlar bir arada devreye koyulursa o zaman sağlıklı bir kalkınma ve refah artışı için elverişli bir zemin oluşturulur diye düşünüyorum. Tabii ki kolay değil, birikmiş sorunlar var. Fakat sorunları öteleyerek, görmezden gelerek veya içe kapanarak halledemeyiz. Türkiye'nin 40 yılı aşkın bir dışa açılma deneyimi var. Buradan artık sert bir şekilde geriye dönüş çok zor. Dolayısıyla bununla yaşamasını ve buradan gelebilecek olumlu faktörleri ön plana çıkartan, olumsuzları dengeleyen araç tasarımına ve kurumsal tasarıma ihtiyaç var. Bunları yaparken de ülkeye özgü ihtiyaçları gözetmek gerekiyor. Geçmişten alınan dersleri de içselleştirmek lazım. Bu çok önemli.

Çünkü dışarıdan şablon şeklinde gelen politikaların sürdürülebilir olmadığını geçmişte yaşayarak gördük. Bütün bunlar yapılabilir mi? Türkiye, sahip olduğu birikim ve beşerî sermaye ile bence bunları yapabilecek kapasiteye sahip. Yeter ki bilimsel normlara doğru dönüşü destekleyen bir iklim oluşsun.

Refet Gürkaynak

Akademisyen

"DÜNYANIN HER YERİNDE OLDUĞU GİBİ KÖTÜ POLİTİKALAR KÖTÜ SONUÇLAR DOĞURUYOR."

Davetiniz için çok teşekkür ederim. Kısaca şu sorulara yanıt vermek istiyorum: Şu anda neredeyiz, Neden buradayız? Olduğumuz yerde, gittiğimiz yönde söz sahibi miyiz? Bunu nasıl değiştirebiliriz? Neden bütünsel bir değişikliğe ihtiyacımız var? Neden Türkiye'nin sorunlarının sadece bazılarını çözemeyiz?

Bu bütünsel değişikliği nasıl yapabiliriz? Nasıl bir çerçeve içinde bu mümkün? Neden bunu yapmak zorundayız? Neden bunu yapmaya kadiriz? Türkiye'nin durumundan bahsederken maalesef şu anda iktisat olsun ya da başka bir konu olsun içimizi karartmadan konuşmak kolay değil. Gerçekten de iktisadi durumumuz kötü. Bunu bilmek için benden duymaya ihtiyacınız yoktu. Öte yandan sadece iyi niyetle, ümitperverlikle, optimizmle değil uzmanlıkla bundan daha iyisinin mümkün

olduğunu söylemek isterim. Daha iyisi elbette mümkün. Çok daha iyisi elbette mümkün. Bizim için mümkün olan iyi şeyler, Türkiye'nin refahında mümkün olan iyilikler yakın ya da uzak geçmişimizle görmüş olduğumuz şeylerle sınırlı değil. Bizim görmediğimiz kadar iyisi olmamız da gayet mümkün.

Bunu düşünürken şunu görmek gerçekten elzem. Bazen Türkiye'de olup biten şeyleri dünyanın bize bir tezahürü gibi anlatmaya çalışıyoruz ya da çalışıyorlar. Yani Türkiye'de enflasyon niye bu kadar yüksek? Bütün dünyada enflasyon yüksek olduğu için, petrol fiyatları yüksek olduğu için, Amerikan Merkez Bankası şöyle yaptığı için, buğday fiyatı yüzünden vs. Bunlar bize 'Enflasyon veyahut fakirlik Türkiye'ye olan şeyler' deme yolları. Bizim yaptığımız şeyler değil. Bu sorumluluğu bizden

atıyorlar, belki biraz içimizi rahatlatıyor. Bir yandan da bunu değiştirme yetkisini de elimizden alıyor. Eğer bunlar bize olan şeyler ise 'Bunu değiştiremiyoruz zaten'e geliyor. Halbuki böyle değil.

Birtakım başka şeylerde burası niye böyle. Türkiye olduğu için, ülkemiz olduğu için. Bu da doğru değil. Türkiye her ülke gibi bir ülke. Enflasyonun bu kadar yüksek olmasının nedeni, adının Türkiye olması, şu enlem, bu boylamda olmasından kaynaklanmıyor. Şu tabii ki aşikâr. Biz de bu gezegende bir ülkeyiz. Ve etrafımızda olup biten, dünyada olup biten bizi de etkiliyor. Küresel ısınmadan da etkileniyoruz, dünyanın güvenlik sorunlarından da etkileniyoruz. Bunlar tabii doğru. Ama en nihayetinde rüzgarda savrulan bir yaprak değiliz.

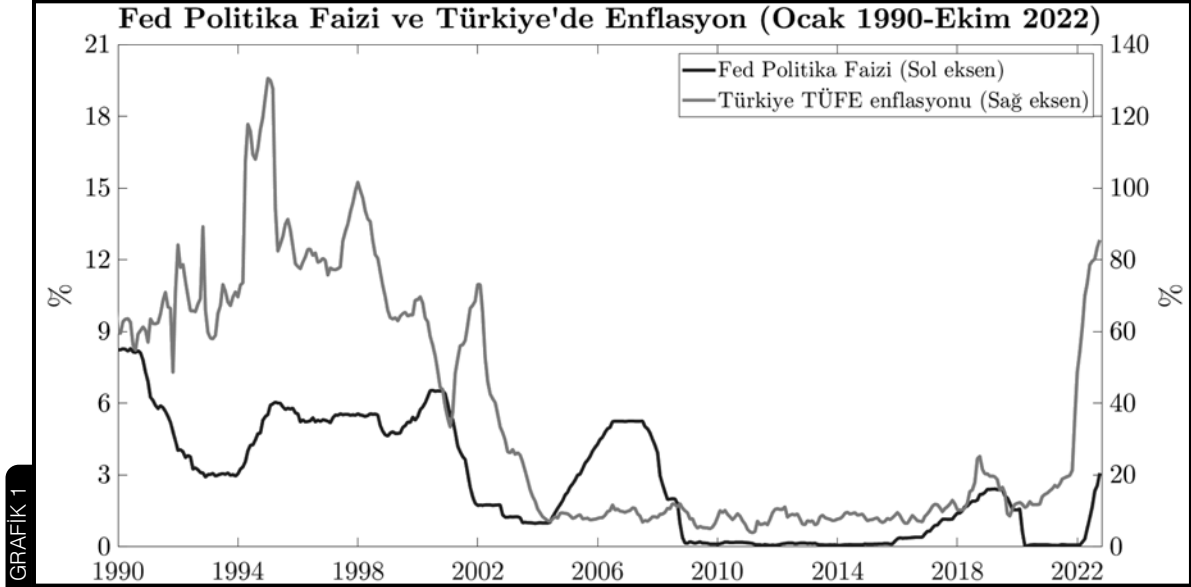
Bu ülkede ne olup bittiğine dair

bu ülkenin insanları olarak söz sahibiyiz. Ve bunun sorumluluğunu almak zorundayız. Bu enflasyon bizim yaptığımız bir şey. Dünyanın her yerinde olduğu gibi kötü politikalar kötü sonuçlar doğuruyor. İyi politikalar iyi sonuçlar doğuruyor.

Ülkelerin birbirlerinden farklılıkları var. Birtakım ülkelerin birtakım özellikleri var.

Türkiye için de bu doğru. Dolayısıyla bazı şeyleri düşünmek gerekiyor. Ama dünyanın hiçbir yerinde işe yaramaya-

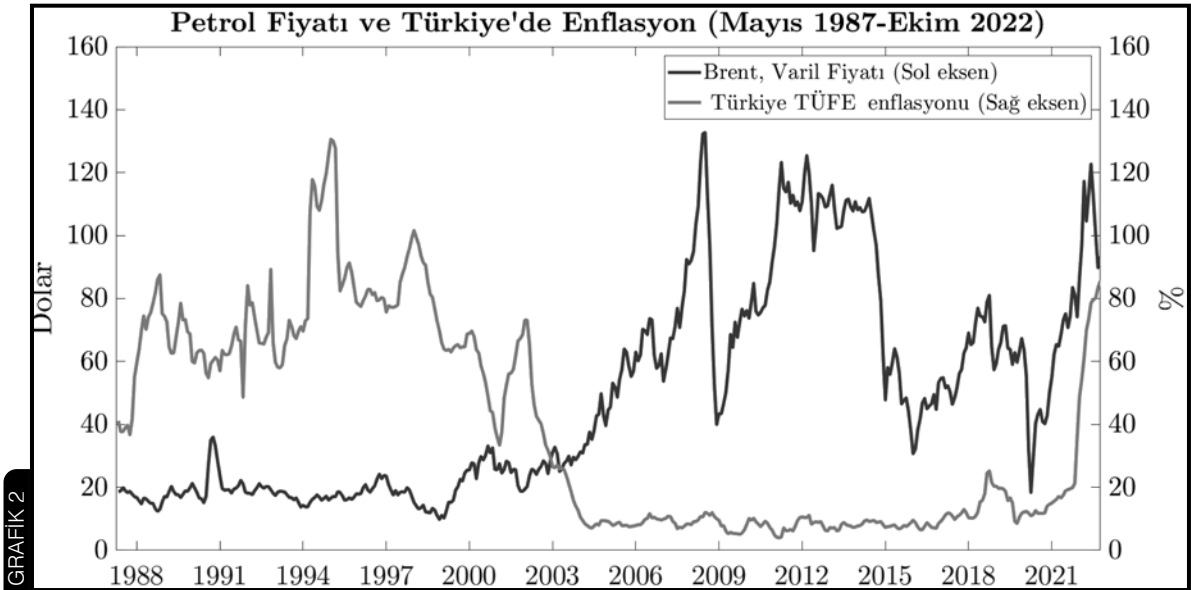
cak politikalar Türkiye'de de yaramıyorlar. Buna da şaşır-mamak lazım. Dünyanın her yerinde enflasyonu kontrol etmiş olan politikalar Türkiye'de de edebiliyorlar. Buna da şaşır-mamak lazım.

(Grafik 1) Bu grafikte iki tane çizgi var. Hangisinin hangisi olduğunu dahi söylememe gerek yok. Bir tanesi Amerikan Merkez Bankası'nın faizi, bir

tanesi Türkiye'de enflasyon. Bunların arasında bağ yok. O faiz dünyanın her yerinde aynı Dünyanın neresinden bakarsanız Amerikan Merkez Banka-

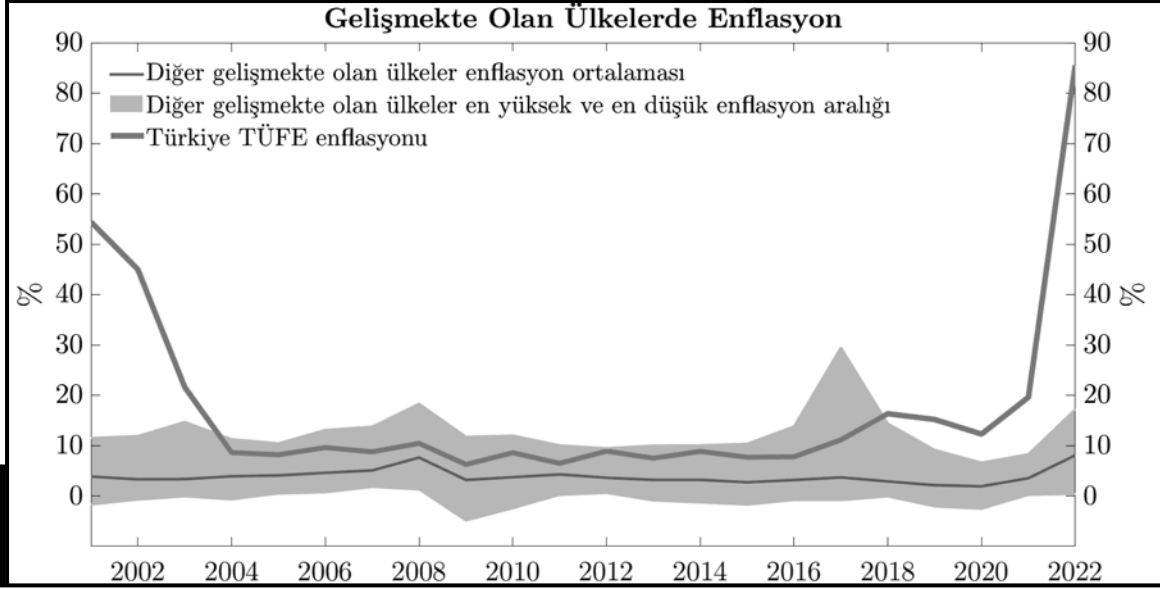
sı'nın faizi diye görüyorsunuz. Ve bizdeki kadar enflasyonun ortalıkta olmadığını biraz sonra size göstereceğim.

(Grafik 2) Bu petrol fiyatları. Bir bağ yok. Şuna da dikkatinizi çekerim. 2000'lerin başında enflasyon Türkiye'de kuvvetle

düşerken, petrol fiyatları görülmedik hızla artıyordu. Bunu yapmayı başardık, yapabiliyoruz. Bugün Türkiye'de enflas-

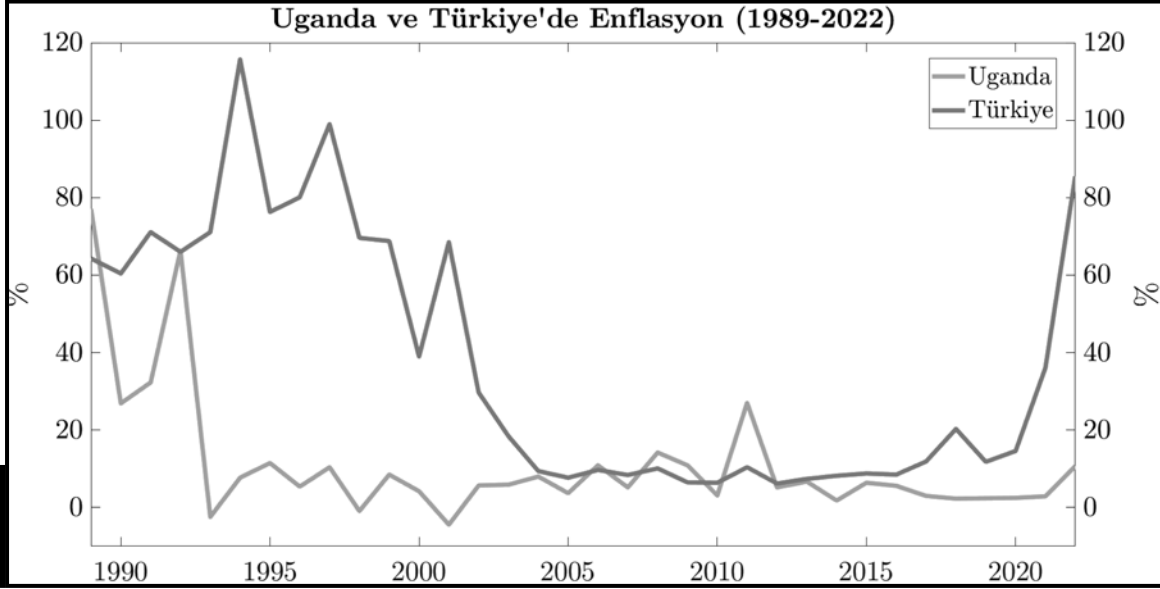
yonun artmasının nedeni petrol fiyatları değil.

(Grafik 3) Enflasyon dünyanın her yerinde olsaydı eğer, her yerde birden görmeyi beklerdik tanımlı gereği. Buradaki gri bant, birçok gelişmekte

olan ülkenin enflasyon oranlarını içine alan bir bant. En sonda zincirlerini kırıp uzaya gitmeye çalışan çizgi de Türkiye'nin enflasyon oranı. Buna

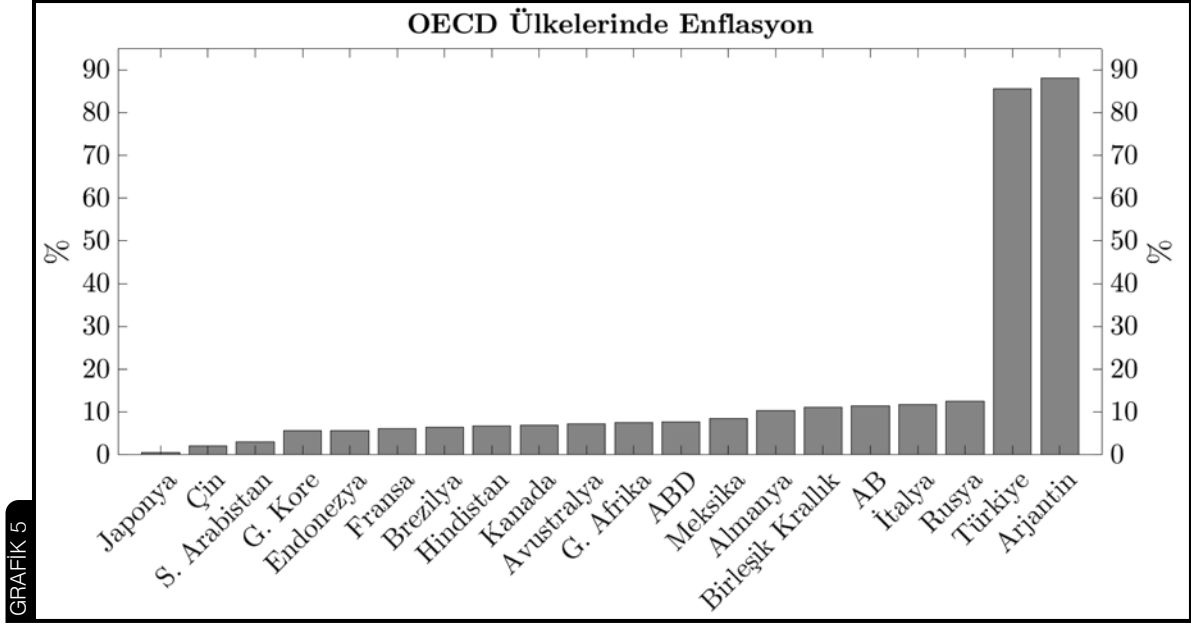
baktığınız zaman, 'Her yerde enflasyon' diye başlayan bütün cümlelerin bizim aklımızla alay etmek olduğunu görüyorsunuz.

(Grafik 4) Şu belli bir gelişmekte olan ülke. Türkiye'de açık bir ırkçılıkla "burası Uganda mı?" cümlesinde geçen Uganda'nın enflasyonu. Görüyorsunuz ki Uganda da 90'larda yüksek enflasyondan muzdaripken enflasyon düşürülmüş ve tekrar yükselmemiş. Bu grafiğin son 2020 sonrasına baktığımız zaman bizim Uganda ile alay edecek bir şeyimizin olmadığını açık açık görüyoruz. Umarız Ugandalı dostlarımız da 'Burası Türkiye mi?' diye bizimle alay etmiyorlardır.

(Grafik 5) Üyesi olduğumuz OECD'nin bütün ülkelerinin enflasyonlarına baktığımız zaman burada bizden biraz daha yüksek olan sadece Arjantin olduğunu görebiliyoruz. Bu grafiği bundan birkaç ay önce çizmiş olsaydım o zaman Türkiye'nin enflasyonu Arjantin'den de yüksek olacaktı. Aradaki değişim enflasyonumuz düştüğü için değil, bizim enflasyonumuz yükseldi geçtiğimiz aylarda, Arjantin'inki de yükseldi. Ama burada şunu düşünelim. Biz eğer, "ney-

se bizden yüksek enflasyonu olan Arjantin var, bu bize yeter" diyorsak bu şekilde yaşıyorsak, bu bize gurur veren bir şey değilse, şu grafiğe bakıp "biz neden Arjantin ile beraberi?" bunu dert ediyorsak bunu değiştirmek bizim elimizde. Çünkü buradan şunu açık açık görüyoruz. Bütün dünyada olmuyor. Petrol fiyatlarından olmuyor. Amerikan Merkez Bankası faizlerinden olmuyor. Türkiye'de oluyor ve Türkiye'nin yaptığı şeylerin sonucu olarak oluyor.

GRAFİK 5

Enflasyon, çeşitli bakımlardan kötü, yıkıcı bir şey. Bunun bir tanesi doğrudan enflasyon nedeniyle değil. Enflasyona yol açan kötü politikalar birçok kötü sonuca yol açtığı için, bunların en görünürü enflasyon olduğu için enflasyon ile bağdaştırıyoruz. Enflasyon genel bir kötü yönetim göstergesi. Ama bir taraftan da enflasyon bir vergi, birilerinden alıp birilerine veriyor. Bu bakımdan en adi, en aşağılık ve en korkunç vergilerden bir tanesi. Fakirden alıp zengine verir ve çaktırmadan yapar. Bir zamanlar konuşulan ve Türkiye’de de hâlâ bazen bahsedilen ‘Enflasyonu göze aldık, çünkü biz büyümek istiyoruz’.

1970’lerde bütün dünya bunu denedi ve bütün dünya bu işte çuvalladı. Biz de deneyip daha önce başarısız olduk zaten. Bunun neden olmadığını da biliyoruz. ‘Enflasyonu yükseltiyim ama büyüyeyim’ böyle bir şey yok, hiç olmadı. Türkiye’de de olmadığını görüyoruz. Bir kere daha da görmemize gerek yok. 90’larda da gördük bunu. Anlamak için de herhangi bir işi bir defa yapmış olmayı denemek de yeterli aslında. Enflasyonunuz ortalamada yüzde 2 ise, 1-3

arasında, 0-5 arasında gidiyor geliyor. Enflasyonu eğer ıskaliyorsanız, doğru tahmin etmediyseniz ve beklemediğiniz gibi olduysa hatanız yüzde 2. Yaşarsınız onunla. Ortalama enflasyonunuz yüzde 30 ise eğer, o enflasyon yüzde 15 ile 60 arasında gidip geliyordur. Orada yaptığınız tahmin hatası artık çıkarılmaz oluyor, şirketleri batırıyor. Böyle olacağını insanlar önden görüyorlar zaten. İki ay sonrasına vadeli çek yazılamayan, vadeli işlem yapılamayan ülkede iki sene sürecek yatırım işini kimse yapmıyor. Bu yatırımı yapmıyorsunuz, büyümüyorsunuz da. Enflasyon, büyümenin önünde büyük bir engel. Bu nedenlerle enflasyonu düşürmek zorundayız.

Bunun şöyle bir iyi tarafı var. Enflasyonu düşürmek üzerinde gerçekten toplumsal mutabakat olan, gerçekten kimse-nin itiraz etmediği bir şey. Bu Türkiye’de bulunması kolay bir şey değil. Enflasyon üzerinde hemfikir olmak bizi bir araya getiriyor. Enflasyonu düşürmek için yapmak gereken şeyler de bu nedenle yapılabilir hale geliyor. Çünkü bunların bir kısmı kolay olmayan, maliyetli olan şeyler. İyi yapıldığı

zaman bir enflasyonu düşürme programı, dezenflasyon programı, ucuza bir olimpiyat düzenlemek gibi. Bunun kötü bir örnek olmadığını umuyorum. Şunu söylemeye çalışıyorum. Bir şehirde olimpiyat düzenleneceği zaman bazı şehirler çeşitli nedenlerle bunu beceremeyip iflas ediyorlar. Ama bazı şehirlerde şu olabiliyor. Biz maliyetini kontrol edeceğiz bunun. Ve olimpiyatı düzenlemek hepimizin üzerinde anlaştığı, bundan alınımızın akıyla çıkmak hepimizin hemfikir olduğu bir iş. Bunu yapmak için de bu şehrin ulaşım alt yapısını yenilememiz lazım. Yeşil alanlarını yenilememiz lazım. Çeşitli sosyal faaliyet alanlarını arttırmamız lazım. Normalde bunları yapmak 10 yıllarca sürecek olan işler olurdu. Normalde o metro hattı oradan mı geçsin, buradan mı geçsin diye konuşa konuşa ömrümüz biterdi. Fakat şimdi olimpiyat yapacağız diye bunları tıkr tıkr yapar hale geldik. Olimpiyatları yaptık iyi oldu. Arkasından da bize hediyesi olarak çok daha yaşanabilir, çok daha iyi bir şehir kaldı. Bu koordinasyon kıymetli bir koordinasyon. Bunun denenmiş kötü bir örneği, İstanbul Finans Merkezi. İstanbul Finans

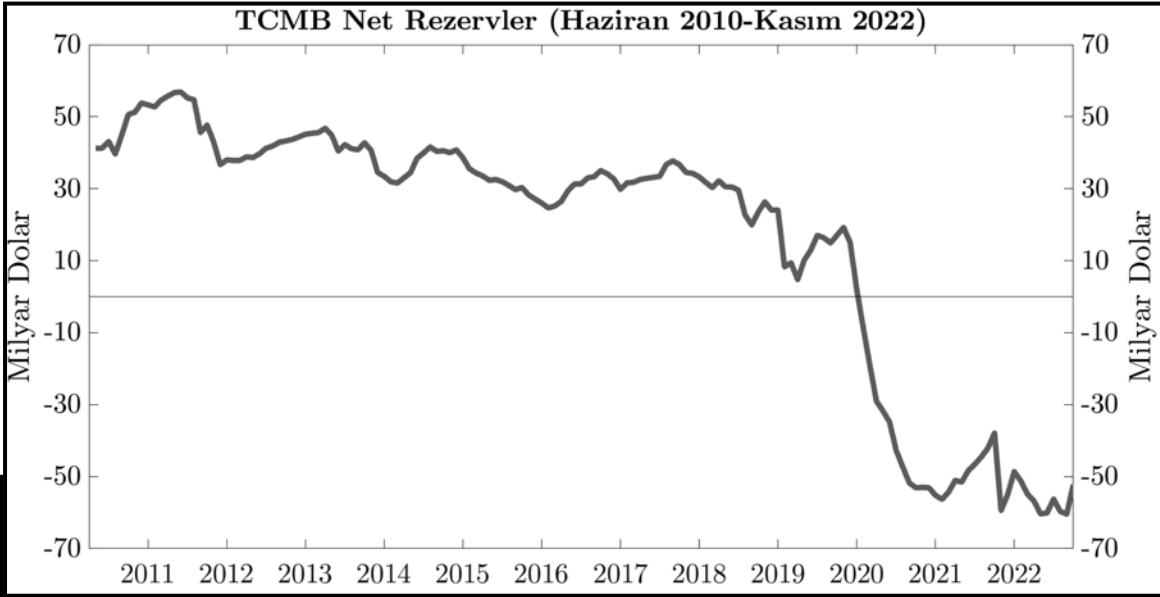
Merkezi fikri de tam böyle bir şeydi. Hiç kimse çıkıp İstanbul finans merkezi olması demiyor. İstanbul Finans Merkezi de Türkiye'de birçok mali sektör reformunun, yeniliğinin, düzenleme değişmesinin, uygulama değişmesinin etrafında organize edileceği bir fikirdi. Kötü yapıldı, nihayetinde bir inşa projesine döndü. Bunun da birçok korkunç sonucu var. Bir kısmı Ankara'dan İstanbul'a yollanan kamu kurumlarının personelinin boşalması, bu kurumların iş yapamaz hale gelmesi, bir kısmı oradaki inşaatın kendisi vs.

Ama enflasyonu düşüreceğiz diye yola çıkmak Türkiye'yi birleştiren bir şey. Zor olan birçok şeyi yapabilir hale getiriyor bizi. Bunu yapmak için neye ihtiyacımız var? Artık hepimizin ezberinde olan, bağımsız, güvenilir Merkez Bankası. Bu ezber yanlış değil, gerçekten

bu şart. Bu şartı yerine getirmek de zor değil. 'Türkiye'de sadece şu ankinden daha iyi merkez bankacılar var' demek zorunda değiliz. Dünyanın en iyi merkez bankacılarından bazıları Türkiye'de. Bunlardan birinin konuşmasını az önce dinledik.

Bu insanları Merkez Bankasına getirmek, bağımsız bir Merkez Bankası ve bunun güvenilirliğinden faydalanmak şart. Kendisine para politikasında şöyle yap, faizi böyle yap diyen siyasetçiye, "ya kardeşim yok mu senin için, sen kendi işini yap. Benim de burada Merkez Bankası kanunum var. Ben de bunun gereğini yapacağım" demeyen Merkez Bankacı zaten Merkez Bankacı değil. Burada önemli olan husus şu. Sadece bu değişikliği yapmakla enflasyonu düşüremeyiz. Ali gitsin, Ayşe gelsin tamam. Ayşe'nin kim ol-

duğu gerçekten de önemli. O insanın güven vermesi lazım. Merkez Bankası idaresinin güven vermesi lazım. Merkez Bankacılığı bir güven işidir. Ama bu güvenin siyasetten bağımsızlıkla, kendi başına enflasyonu düşüreceğine dair kendimizi aldatmamamız da lazım. Çünkü akli başında bir Merkez Bankacı yaptığı işlerin sonuçlarının ne olduğunu düşünenecek. Bu sonuçlar eğer 'Benim enflasyonu düşürmek için yapacağım şey hazineyi batırır. Benim enflasyonu düşürmek için yapacağım şey mali sektörde kriz yaratır' ise gene iş yapamaz hâle geliyorsunuz. Onun için de bütünsel bir değişiklik ve burada bir koordinasyon elzem. Bu bakımdan Türkiye'de sadece Merkez Bankacıları değiştirerek bedavaya enflasyonu düşürebileceğinize dair kendimizi aldatmamamız gerekiyor.

(Grafik 6) Gayet iyi bildiğiniz şeylerden bir tanesi Merkez Bankası'nın SWAP hariç net rezervleri. Bu nereden baktığınıza ve ne zaman baktığınıza bağlı olarak eksi 50 milyar dolar ile eksi 60 milyar dolar arasında gidip geliyor. Uluslararası konferanslarda bu konuları iyi bilen iktisatçılarla

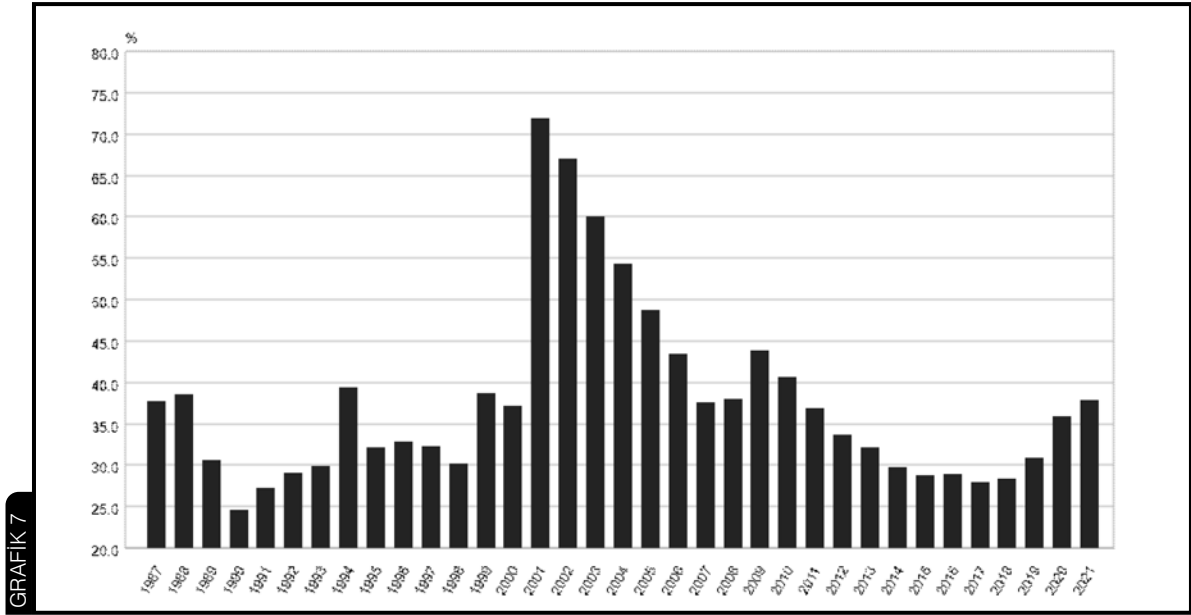
bunun nasıl negatif olabileceğini konuşmak iktisatçı olarak eğlenceli, vatandaş olarak hicap verici bir şey. Neden böyle? Neden bu rezervler buraya geliyorlar? Yaptığımız kötü para politikasının sonuçları yaptığımız birçok kötü politikanın sonuçları kendilerini piyasalarda belli fiyatlar, ve

belli şeylerin miktarları olarak gösteriyorlar. Piyasa böyle bir şey. O sonuçları beğenmiyoruz, beğenmediğimiz sonuçları politikaları düzeltmek yerine bu sonuçları doğrudan baskılayarak düzeltmeye çalışıyoruz. Kuru yükselten politikaları değiştireceğimize bu politikaları koruyup, kuru tutmak için

rezervlerinizi satarsanız ortaya bu sonuç çıkıyor. Bunu beğenmeyip, bu sefer 'Bu insanlar bu rezervleri niye alıyorlar? Yine ellerine nereden geçiyor? Krediden geçiyor. O zaman kredileri köstekleyelim' dersanız, doğrudan bankalara müdahale etmeye başlıyorsunuz. Türkiye'de hemen her alanda bu şekil müdahaleleri görüyoruz. Bu bir komuta ekonomisi işi ve bu işler iyi yürümüyorlar. Türkiye'nin şu anda gittiği komuta ekonomisi yolundan düzenlenmiş bir piyasa ekonomisine tekrar dönmesi gerekiyor. Buradaki alternatifler Sovyetik bir komuta ekonomisi ile vahşi kapitalizm değil. Vahşi kapitalizm de hem etkinlik bakımından hem de adalet bakımından kötü çalışan bir sistem. Fakat doğru düzgün bir düzenleme ile yön verilmiş

bir piyasa sistemi yürüeyebilen bir şey. Zorluklar neler burada? Farz edin ki Merkez Bankası dedi ki "tamam biz artık bu şekilde piyasaya müdahale etmeyeceğiz, rezervlerimizi satmayacağız." Satmadı. Ne olacak o zaman? Kur yükselecek. Nedir bunun sonucu? Kur Korumalı Mevduat ile şu anda kur düzeyi ile kamu sektörünün borcunu sürdürebilmesi, kamu maliyesinin durumu birbirine bağlanmış durumda. Bu yakın geçmişte yapılan şeylerle sadece birtakım şeyleri bozmakla kalmadık. Bozduğumuz şeyleri düzeltmeyi de zorlaştırdık ve maliyetli bir hale getirdik. Şimdi Merkez Bankası artık bu kur yükselirse bunun hazineye getireceği yükü düşünmek zorunda. Bu bir kısıt. Böyle yapmasa, sadece rezervler üzerinden değil, peki

o zaman faizi arttırayım, enflasyonu yüzde 80 olan ülkede yüzde 9 faizle iş yapmaya çalışmayayım ben dese, bu sefer şunu düşünmek zorunda. Faizi arttırdım, benim maliyem de bu faizle borç alıyor. O neye benzeyecek. Bankalara yüzde 12 faizle 10 yıllık devlet tahvili satılıyor. Regülasyon bankaları bunları almaya zorluyor. Dün yüzde 12 faizle bu tahvilleri almış olan bankalara bugün bu portföyü yüzde 30 faizle fonlayacaksınız dersek o bankalara ne olacak? Hakan Hocanın da bahsettiği, makro ihtiyati endişe. Bu endişeler Merkez Bankası'nın bağımsızlığına, Merkez Bankacılığının güvenilirliğine dokunmayan, bunlar olduğu zaman dahi enflasyonu düşürmeyi zorlaştıran şeyler. Bunlardan kurtulmak zorundayız.

(Grafik 7) Dolayısıyla bu grafikte üstünde çok durmayacağım ama kamu maliyemizin de çok iyi durumda olmadığını görüyoruz. O kamu maliyesi endişesi de buradan geliyor.

İhtiyacımız olan şey şu. Makro ihtiyati politikaların bir sahibi olması lazım. Şu anda yok. O Merkez Bankası da olabilir. Ama öyle olursa para politikası ile bunu yap dersanız

eğer Merkez Bankaları ne onu, ne bunu yapabilir hale geliyorlar. Makro ihtiyati politikalar da sen de, finans sektörünün iyi işlemesini de sen sağla, bunları yapabileceğin şu araçları da sana verdim dediğin Merkez Bankası bir yanda bunu yapıyor. Bundan bağımsız olarak para politikası ile enflasyonu kontrol ediyor. Bu yapılabilir. Başta kamu maliyesinin ıslah olması lazım. Gene Faik

Bey de bahsetti, Türkiye'de de bahsediliyor. Vergi reformu yapılmak zorunda. Gelir vergisi toplamak zorundayız. Fakat bunu söyleyen insanların çok büyük bir kısmı o gelir vergisini kendisinden başka insanlar ödeyecek zannediyor. Böyle değil. Gelir vergisi reformu yapıldığı zaman gelir vergisi toplanır hale geldiği zaman 85 milyon kişiye 18 yaş üstündeyse beyanname dol-

duracaksın. O beyannameyi takip edeceğim. Bu ülkede gelir nerede yaratılıyor, kim alıyor, nasıl paylaşılıyor, kim ne alıyor, kim ne veriyor takip etmek zorundayız. Bu bir toplumsal mutabakat gerektiriyor. Bunu enflasyonu düşürecek diyerek yapmak o mutabakatı kolaylaştırıyor.

Bir büyük hediyesi bu işi yapabilmek için ortaya çıkartmanız gereken sistem, doğru düzgün bir devlet. Devlet dediğiniz şey, devlet kapasitesi biber gazı sıkmak değil. Hakikaten geliri takip edebilmek mesele, kendisi aldığı kararı uygulayabilmek. Bunu yaptığımız zaman, Hacer Hanımın bahsettiği gelir aktarımlarını doğru yapabilir hâle geleceğiz. Çünkü kim gerçekten ihtiyaç sahibi, kim havadan 'Bana da' diyor, anlar hâle geleceğiz. Bunlar bizim için elzem şeyler. Bunları yaptığımız zaman, o zaman dönüp Merkez Bankası'na 'Sen de işini doğru düzgün yap. Enflasyon düşsün' diyebiliyoruz. O zaman Merkez Bankası bunu yapmaya kadar hale gelebiliyor. Bunların olduğu yerde enflasyonu kontrol edeceği yerde doğru düzgün büyümeyi düşünebilir hale geliyoruz. Maliye politikasının sürdürülebilirliği artık sorun değil, bunun üzerine

"biz nasıl bir maliye politikası istiyoruz, kimden vergi almak, neye teşvik vermek istiyoruz, bu ülke için büyüme tahayyülümüz nedir, daha iyi bir eğitim istiyorsak bunu aynı okulları yıkıp yerine yeni inşaatlar yapıp mı yapacağız, öğretmen maaşlarını arttırarak mı yapacağız" bunları konuşabilir, düşünebilir hale geliyoruz.

Şunu özellikle söylemek istiyorum. Türkiye gerçekten iktisat politikası uzmanlığı çok olan, bu uzmanı çok olan, beşeri sermayesi yüksek olan bir ülke. Para politikasında özellikle böyle. Tam da bu bakımdan varlık içinde yoklukla yaşıyoruz. Bu kadar uzmanlığın, bu kadar bilginin, bu kadar uygulama kültürünün olduğu bir ülkede bir kere daha bunları yapmıyor olmalıydık. Ama bu insanlar Allah'a şükür hayat-talar ve hala bu ülkedeler. İyi iktisat politikası yapmak Türkiye'de hâlâ mümkün. Bunu yaptıktan sonra çok daha hızlı sadece çocuklarımıza yarar diye sevineceğimiz değil bizim de faydasını göreceklerimiz daha müreffeh bir ülkede yaşamak da mümkün.

Konuşmamdan umuyorum ki hatırlayacağınız şeyler şunlar olacaktır. Türkiye'de enflasyonu düşüren politika, sadece

enflasyonu düşürmeyecek. Birçok şeyi birden ıslah edecek. Bu bedava değil. Bunun maliyetini ödeyeceğiz. O maliyet bir defa ödenecek. Ondan sonra faydası, nesiller boyu... O nesiller boyu faydayı da biz içselleştirmek zorundayız. Şu anda çektiğimiz eziyeti biliyoruz. Bunu yapmadığımız zaman başımıza ne geldiğini biliyoruz. İyi niyet elbette var. Ülkemiz için iyi şeyler istemek elbette var. Fakat size bunlarla değil, uzmanlıkla, Türkiye'de enflasyon düşer ve bu ülkede enflasyon düşecek, diyebiliyoruz. Bunun nasıl yapılacağını biliyoruz.

Zor değil. Tek uzmanı hatta en iyi uzmanı dahi ben değilim. Türkiye'de bunu çok iyi bilen insanlar mevcut. İhtiyacımız olan şey bunu yapacak niyet ve irade. Bunun etrafında baş-taki maliyetini kaldıracak olan toplumsal mutabakat. Bunu yapacak bir ülke olduğumuzu düşünüyorum. Ve en nihayetinde, dönüp bakıp; Türkiye'de enflasyon düştü, Türkiye'de gelir dağılımı düzeldi, Türkiye'de büyüme arttı, Türkiye'den gitmiş olan insanlar bu ülkeye tekrar mutlulukla geri geldiler dediğiniz zaman; bu dünya değiştiği için olmayacak. Biz böyle yaptığımız için olacak.

Selin Sayek Böke

CHP Genel Sekreteri

"DAHA ÖNCEKİ ÜÇ BÜYÜK SANAYİ DEVRİMİNİ ISKALADIK. BU SEFER PARÇASI, HATTA ÖNCÜSÜ OLACAĞIZ."

Bilim insanları konuştu... Dinliyoruz, öğreniyoruz. Bilimle siyasetin köprüsünü kuruyoruz.

Tüm bilim insanlarını, bu köprüleri kuran siyasetçileri, bunu sabırsızlıkla bekleyen, coşkusunu buraya yansıyan halkımızı aynı coşkuyla selamlıyorum!

Büyük bir değişimin eşiğindeyiz. 85 milyon ortak geleceğimizi tarif edecek keskin bir yol ayrımındayız:

Halkı yoksullaştıran, ülkeyi dünyanın ucuz emek deposuna çeviren, rantçı, bilimden uzak ekonomi anlayışı ile mi devam edeceğiz, yoksa hak temelli bir üretim modeliyle hep birlikte zenginleştireceğiz, emeği ve üretimi yücelten bir kalkınmayı mı inşa edeceğiz?

Bizim tercihimiz, bizim vizyonumuz belli...

Cumhuriyetimizin İkinci Yüzylında kalkınacağız. Toplumun tüm kesimleri hep birlikte zenginleşeceğiz. Bugün yaşanan ağır yıkımı kalıcı bir şekilde ortadan kaldıracacağız.

Üretimi dönüştüreceğiz. Bugün ekonomi ranta dayanıyor. Dönüştürdüğümüzde üretken yatırımlara dayanacak. Bugün vahşi bir sömürü düzeni var. Yarın kalkınma olacak. Bugün vergi yükü yoksul halkın sırtına yıkılmış durumda. Yarın vergide adalet olacak, herkesten kazancına göre vergi alınacak. Dönüşen üretimle istihdam yaratacağız, gelirleri arttıracacağız, hayat pahalılığına son vereceğiz, sağlıklı, güvenceli ve

kaliteli yaşayacağız.

Bugün 3,5 milyon insan işsiz, 3 milyon insan umudu olmadığından iş dahi aramıyor. Üretimde dönüşümle işte bu işsizliğe ve bu umutsuzluğa son verecek istihdamı hep birlikte yaratacağız.

Bugün çalışanların %65'i asgari ücret veya ona yakın ücretler alıyor. Üretimde yapacağımız dönüşümle verimlilik artacak, ücretler herkes için yükselecek.

Bugün dünyanın çalışanlar için en kötü çalışma koşullarına sahip 10 ülkeden biriyiz. Üretimde yapacağımız dönüşümle güvenceli istihdamla, sosyal adaleti büyüteceğiz.

Bugün rantçı zihniyet doğayı katlederek iklim krizinin ağır sonuçlarıyla halkı baş başa bıraktı. Üretimde yapacağımız yeşil ve mavi dönüşümle, temiz üretimle her anlamda nefes alacağız.

Bu dönüşüm hemen başlayacak. Bugün başlayacak. Yaşadığımız ağır yıkıma bugünden çare olacak, bugünden nefes aldırarak. Yarın da sürdürülebilir kalkınmanın güvencesi olacak.

Ve bu dönüşümle bugün yaşadığımız sorunları çözmekle kalmayacağız. Dünyadaki büyük değişimin ortaya çıkardığı riskleri ortadan kaldıracacağız, en önemlisi fırsatları yakalayacağız.

Dünya yeni bir üretim devriminin eşiğinde. Bu devrim bilgiye, veriye, bilginin ürettiği yeşil ve yeni teknolojiye dayanıyor. Daha önceki üç büyük sanayi devrimini iskaladık. Bu sefer parçası, hatta öncüsü olacağız. Dijitalleşme ve yeşil enerji dönüşümüne dayalı yeşil sanayi ve onun yaratacağı yeşil istihdamı kaçırmayacağız.

Üretimimizin, üretim ihraç ettiğimiz ürünlerin bugün gelir yaratıcı niteliği düşük. İhracatımızda kilogram başına yalnızca 1,2 dolar kazanıyoruz. Almanya'da üç katı. Polonya'da neredeyse iki katı. İhracatımız içinde yüksek teknoloji ürünlerinin payı yüzde 2,9. Bu oran, Brezilya'da yüzde 11, Güney Kore'de yüzde 36.

Yeni bir Bilim-Teknoloji-Yenilik politika anlayışı ile üretimimizi dijital çağın öncüsü olacak şekilde dönüştüreceğiz. Bilim insanlarımız bilim, girişimci-

lerimiz teknoloji üretecek. Ve kamu olarak biz, tüm toplum kesimlerinin teknoloji ile buluşmasını, teknolojinin veriminden kaynaklı gelir artışından da herkesin faydalanmasını sağlayacağız.

Küresel tedarik zincirleri ve dış ticaret, dayanıklılık ve çevre kaygılarıyla yeniden şekilleniyor.

En büyük ticaret ortağımız ve ihracat pazarımız olan Avrupa Birliği, Yeşil Mutabakat ile bu sürecin öncüsü. AB çok yakında sınırından geçen her üründen karbon vergisi alacak. Yeşil dönüşümü gerçekleştirmezsek sınırda Avrupa'ya her yıl yaklaşık 3 milyar euro vergi ödemek zorunda kalacağız. Oysa üretimimizi dönüştürdüğümüzde, üretimin karbon ayak izi azalacak. Avrupalıya vergi ödemek yerine o 3 milyar euro ülkemizde kalacak. Ve o para ülkemizin üreticisine gelir, çalışanına istihdam yaratacak. İşsizlik nasıl mı bitecek? İşte böyle bitecek.

Bir yandan dünyada finans da dönüşüyor. Finans da artık çevresel ve sosyal riskleri gözetiyor. Bu riskleri gözeten ESG fonlarının büyüklüğü her sene on milyarlarca dolar artıyor. Üretimimizi emek dostu, yeşil ve çağı yakalayan teknolojiyle adil bir şekilde dönüştürerek işte biz bu temiz fonları ülkemize getireceğiz. Böylece temiz parayla ülkemizde yüksek gelirli, güvenceli ve nitelikli istihdam sağlayacak yeni yatırımların da önünü açacağız.

Üretimimizin bu dönüşümleri gerçekleştirebilmesi için, biz yeni bir kamucu anlayışla yöneteceğiz. Kamu yararına odaklanacağız. Bu es-

nada piyasa aksaklıklarını gidereceğiz. Verimliliği hedefleyeceğiz, güvenceli istihdamı hedefleyeceğiz, yeşil dönüşümü hedefleyeceğiz. Teknolojinin toplumda eşit erişimini ve yaygın kullanımını hedefleyeceğiz.

Belli teknolojilerde liderliği ve hatta kamunun üreticiliğini hedefleyeceğiz. Yeteneklere, üreticilerin kapasitesine biz kamu olarak yatırım yapacağız. Yani ülkemizi girişimci, dinamik bir devlet anlayışı ile yöneteceğiz.

Kamu üreticinin öncüsü ve destekçisi, hatta kuralları birlikte belirlediği demokratik ortağı olacak.

Yani üretimi dönüştürürken 3 temel hedefi gözeteceğiz. Güvenceli ve kaliteli işler yaratmak, teknolojik dönüşümü sağlamak ve üretimi yeşil yapmak. Yani kimseyi geride bırakmayan adil bir dönüşüm!

Kamunun vereceği tüm destek ve teşvikler işte bu 3 öncelik ışığında değerlendirilecek ve buna göre verilecek. Bağımsız olarak tüm politikaların öncesinde, uygulamasında ve sonrasında etki analizi yapan bir "Etki Analiz ve Değerlendirme Kurulumuz" olacak. Ve bu kurulda, kamuda bu analizleri yapabilecek insan kaynağını da biz yetiştireceğiz. Bu kapasiteyi biz kuracağız. Kamuda nitelikli istihdam yaratacağız. İşsizlik nasıl mı bitecek? İşte böyle.

Böylece kamu olarak sağlayacağımız üretim teşvikleri, vergi indirimleri, hibeler, krediler, ARGE destekleri, kamu ihaleleri, yani kamunun kaynakları güvenceli ve zenginleştirici

istihdamı, yeşil ve dijital dönüşümü sağlayan şekilde kullanılacak. Kamunun kaynakları yandaşlık üzerinden değil, topluma yarar sağlama amacıyla kullanılacak.

Bu kapsamda Kamu İhale Kanunu'nu yeşil ekonomi politikalarıyla uyumlu, teknoloji yoğun üretimi teşvik eden, bölgesel kalkınmayı destekleyen; organize suç, yolsuzluk, kara para

biz o parayı ülkemiz için kullanacağız.

Yani,

Vergide adalet reformuyla, Türkiye'ye akacak olan temiz fonlarla, yani kamunun kaynağını kamuda tutacak temiz düzenle yaratacağımız kaynak Türkiye'yi kalkındıracak yatırımların güvencesi olacak. İşsizlik nasıl mı bitecek? Yatırım

Evden ya da hibrit çalışma adı altında mesaisi bir türlü bitmeyen, üstelik bu çalışma için gereken tüm masraflarını da kendi üstlenen, sosyal güvenceleri de tam sağlanmayan beyaz yakalılar. Yeni üretim stratejimizin ayrılmaz bir parçası olarak sizin de fazla mesai ödemeniz, sizin de ulaşmama hakkınız ve sizin de tam sosyal güvenceniz olacak. Kaliteli, güvenceli ve zenginleştirici istihdam diyoruz ya, işte bu!

Kendi hesabına çalışıyorsun denilerek tüm emek haklarından mahrum bırakılan gig ekonomisi çalışanları, motokuryeler, emekçi kardeşlerimiz sizin de elbette hakkınız olan sosyal güvenceniz olacak. Bu güvencenin güvencesi de biz olacağız.

Yetenek inşası üretim stratejimizin temel yapıtaşlarından olacak.

· Gençlerin STEM, yani bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik alanlarında, veri bilimleri ve kodlama eğitiminde ve en önemlisi "eğiticilerin eğitiminde" ulusal bir seferberlik başlatacağız.

Herkese fırsat eşitliğinin, nitelikli ve ücretsiz eğitime erişim hakkının güvencesi işte bu seferberlik olacak. Liyakatli bir düzen diyoruz ya, işte burada başlayacak! İşte umutsuzluk burada kırılacak!

· Genç girişimcilerin yeteneklerini kullanmalarını sağlayacağız. Risk almaktan çekinmeyecekler. Çünkü, gençlerin iş fikirlerini hayata geçirebilmeleri için gereken ilk finansal kaynağı biz sağlayacağız. Gençler "Hayata Atılma Fonu"yla

aklama suçlarıyla mücadele eden bir yapıda hazırlayacağız. Kamuda "temiz ihale" dönemi başlayacak.

İşte o, "Kaynağımız var" dememiz boşuna değil. Kamunun kaynakları kamu özel iş birliği adı altında yandaşa aktarılmayacak. İhalelerde yolsuzluk olmayacak. Kamunun parası kamuda kalacak. Ve

nasıl mı artacak? İşte bunlarla olacak.

Dünya değişiyor. Yeni işler ve yeni iş yapma biçimleri geliyor. Güvenceli, zenginleştirici ve kaliteli istihdam yaratan üretim politikamızda geleneksel işlerde çalışanların da yeni iş biçimleriyle çalışanların da sosyal haklarını korumak kamunun temel görevi olacak.

teknolojiyi sadece kullanan değil üreten olacaklar.

· Kamu yok olma tehdidi altındaki işleri belirleyecek, dönüşümü planlayacak. Buna uygun eğitim programları açacağız. Tüm çalışanların kendi şahsına ait "Kişisel Eğitim Hesapları" olacak. Bu hesap işi yok olacak çalışanın da meslek değiştirmek isteyeninin de hayallerinin güvencesi olacak.

· Peki, bu yetenek inşasının sonucu ne olacak? Verimlilik artacak. Ücretler artacak, asgari ücret değil zenginleştirici ücretler kazanacağız. Bu yetenekleri istihdam eden KOBİ, sanayici, çiftçi, esnaf dünyayla rekabet edecek, en az onlar kadar gelir elde edecek. Kalkınacağız, hep birlikte zenginleşeceğiz.

Torpille değil yeteneklerimizle, kimi tanıdığımızla veya hangi adreste doğduğumuzla değil ne öğrendiğimizle tutunacağız hayata.

Kimse "Okusam da ne olur" demeyecek. İŞKUR'un MEB ile koordinasyonla yürüteceği "Danışmanını Ara" uygulamasını biz başlatacağız. Böylece her genç, yetenekleri ve hayalleri doğrultusunda bir sosyal hizmet ve rehberlik danışmanı ile eşleşecek.

Mahallesinde kreş ve bakım hizmetleri olmadığı için çalışmayan kadınlar, bilgiye, teknolojiye erişeceği laboratuvarları olmayan gençler...

Hayatımızı dönüştürmeye gelyoruz! Bizim kuracağımız toplu konutlarda her 20 binadan birisi ortak alan binası olarak ayrılacak. İçinde "kreş", "gece-gündüzlü yaşlı bakım

merkezi", dijital kütüphane, "girişimcilik-teknoloji merkezleri" olacak... İçinde sen olacaksın. İşte diyoruz ya kadınlar çocuklarını kreşe bırakıp okula gidemiyor, eşit işe eşit ücret alamıyor. İşte diyoruz ya gençler teknolojiye erişemiyor, yaşlılarıyla rekabet edemiyor. İşte burada kuracağız... İşte burada umutsuzluğu kıracağız...

Değerli konuklar,

Üretimimizin Sanayi 4.0 Devrimini yakalaması için yeni bir bilim-teknoloji-yenilik politika çerçevesine ihtiyacımız var. Bu çerçeve bilginin üretildiği bilim sürecini, bilimin kullanılabilir teknoloji halini alması ve yeniliğe dönüşmesini ve daha önemlisi bu yeniliklerin toplumun tüm kesimleri tarafından yaygın bir şekilde kullanılmasını hedefler.

Kıymetli bilim insanı meslektaşlarım, her şeyden önce ürettiğiniz bilimi destekleyecek güçlü, dinamik ve çeşitlendirilmiş iş birliklerinden oluşan bir araştırma sistemi kuracağız. TÜBİTAK temel ve uygulamalı araştırma faaliyetlerine odaklanmak üzere yeniden kimlik kazanacak. Çözmek istediğimiz toplumsal sorunlara odaklı kamu ARGE enstitüleri kuracağız; mesela "Emek dostu teknolojiler enstitüsü". Ürettiği bilimle teknolojinin sınırını iten bilim insanlarının üniversitelerde araştırma faaliyetlerine daha çok vakit ayırmalarını kolaylaştırmak için ders yüklerini hafifleteceğiz, yani bilim zamanlarını fonlayacağız!

Büyük coğrafyamızın yetenek havuzu olmak için gerekli tüm adımları atacağız. Her şeyden önce laboratuvarında araş-

tırma yapmak, sınıfında ders vermek, bilim yapmak isteyen tüm bilim insanlarımızın özgür bir üniversite ortamına kavuşmalarını sağlayacağız. YÖK'ü kaldıracağız. Boğaziçi'ni ve tüm üniversiteleri özgürleştireceğiz. Barış imzacısı akademisyenleri yeniden üniversiteleri ile buluşturacağız.

Yurtdışında yaşayan bilim insanlarımızı, araştırmacılarımızı yurtiçindeki meslektaşları ile buluşturacak «bilim köprüsü» Ar-Ge programları başlatacağız. Gayri-menkul satın alarak yurttaşlık verilen değil, bilim-teknoloji-yenilik alanında yetenek, beceri ve eğitim sahibi olanlara "Bilim vizesi" programları başlatacağız.

Bilimin kullanılabilir teknolojiye dönüşüp dönüşmeyeceğini deneyecek, risk alacak girişimcileri de destekleyeceğiz. Kurumsal değişiklikleri yapacağız. İşte dedik ya, gençler girişimci olacaklar, kendileri de istihdam yaratacaklar! Birlikte büyüyecekler.

Girişimcilerin başarılı olan teknolojik gelişmelerinden tüm toplum kesimlerinin faydalanmasını, yani teknolojilerin yayılımını sağlayacağız. Teknoloji bir elit grubun elinde tekelleşmeyecek. Hepimizin, herkesin olacak. KOBİ'lerimizin teknolojiyi kullanabilmeleri için Teknoloji Yayılım Hibe programından yararlanmalarını sağlayacağız.

Teknoloji hakkında bilgisi olmadığı için teknolojiyi kullanamayan üreticilerin bilgi eksiğini giderecek aktif kamu politikaları uygulayacağız. Üreticilerin teknolojiyi öğrenecekleri, deneyecekleri, sonuçlarını görecekleri örnek üretim

merkezleri kuracağız. Model fabrikaları yaygınlaştıracacağız. Tarım için model çiftlikleri kuracağız. Bu çiftliklerde ziraat mühendisleri, teknolojik tarım uzmanları danışmanlık yapacak. Çiftçimiz görerek öğrenecek ve üretecek. İşte dedik ya, çiftçi toprağını terk etmek zorunda kalmayacak. Hem ekecek hem kazanacak, işte böyle olacak.

Ve teknolojinin toplumsallaşması için bütüncül bir paket uygulayacağız. Evrensel Hizmet Fonu'nu okullarda her sınıfa, mahallelerde her haneye bilgisayar ulaştırmak için kullanacağız. Fırsat eşitliğini sağlama hedefiyle dijital hizmet ve donanım vergilerini öğrenciler ve öğretmenler için yeniden düzenleyeceğiz.

Hiç kimse, hiçbir dezavantajlı grup, hiçbir yaşlı, hiçbir engelli zorunlu devlet hizmetlerine erişimde cep telefonu ya da bilgisayar kullanamıyor diye mağdur olmayacak. Çün-

kü danışmanlık destekleri ve kurslar açacağız.

Ve üretimin yeşil dönüşümü...

Önce enerjimizi değiştireceğiz! Altını çizelim: Yeşil dönüşüm programı salt bir dönüşüm programı değil, bir yatırım programıdır. Yeni yatırımlar, yeni güvenceli ve zenginleştirici istihdam alanları demektir. Bunun için kömürden çıkışı planlayacağız, yenilenebilir enerji yatırımlarını hızlandıracacağız. Çünkü araştırmalar bize gösteriyor ki her 1 liralık yenilenebilir enerji yatırımı aynı 1 liralık kömür yatırımın 5 katı, tam beş katı istihdam yaratıyor. Biz bunu yapacağız.

Türkiye Güneş ve Rüzgar Enerjisi Teknoloji Ofisi'ni kuracağız. Yenilenebilir enerji için gereken teknolojilerin yurt içinde üretilmesi için yatırım yapacağız.

Enerji ihtiyacının karşılanması için seferberlik başlatacağız.

Başta apartmanlar olmak üzere bina çatılarına ve yüzeylerine güneş enerjisi panelleri kuracağız. Biz bu seferberliği sosyal konut projeleriyle başlatacağız. İktidarın vaat ettiği ama bitiremeyeceği, bizim iktidarda bitireceğimiz sosyal konutların çatılarına ve yüzeylerine güneş panellerini biz kuracağız.

Böylece son bir yılda üç katına çıkan elektrik faturalarımız var ya gümbür gümbür düşecek! İşte dedik ya enflasyonu düşürecek, böyle düşürecek!

Tüm OSB'ler ve sanayinin yenilenebilir enerji üretmesi ve kullanabilmesi için de bir seferberlik başlatacağız. Teşviklerle, vergi indirimleriyle destekleyeceğiz. Sanayicinin içinde üretim yaptığı bina, parçası olduğu OSB, kullandığı girdiler, üretim bandı, makine-teçhizat ve ürettiği ürünü pazara yani tüketiciye ulaştır-
mak için tercih edeceği taşıma yönteminin yeşil olmasını

sağlayacağız. Yani üretimin tüm aşamaları, her yerde yeşil olacak.

2030 yeşil dönüşüm için bir mihenk taşı. İşte bu yedi yıl içerisinde güneş enerjisi yatırımlarıyla üreteceğimiz enerjinin üçte birini çiftçimize ücretsiz ulaştıracağız.

Yenilenebilir enerji kullanan tarım makinaları üretimini destekleyeceğiz. Böylece çiftçimizin elektrik derdi bitecek. Maliyetleri düşecek, ürettiğinden daha çok kazanacak, daha ucuza satacak, böylece gıda fiyatları da ucuzlayacak. Emekli manava gittiğinde domatesin fiyatını sormaya korkmayacak. İşte dedik ya enflasyonu düşüreceğiz, böyle düşüreceğiz!

Türkiye'deki tüm sanayi bölgelerinde kamuyla özel sektörün iş birliğiyle yönetecekleri Üretim Dönüşüm Merkezleri kuracağız. Ve bu merkezlerde yeni mezun olmuş genç mü-

hendisler istihdam edilecek, ihtiyacı olan üretici danışmanlık hizmetini bu genç mühendislerinden alacak.

Hani dedik ya KOBİ'lerimiz dünyayla çatır çatır rekabet edecek. İşte bu seferberlikle olacak. Yani Manisa'daki, Denizli'deki, Gaziantep'teki KOBİ de Yozgat'taki, Niğde'deki, Batman'daki KOBİ de Avrupa'ya ihracat yapacak. Üretirken yeni teknolojiler öğrenecek, büyüyecek.

Finans politikalarını, düzenlemeleri ve teşvikleri de iklim hedefiyle uyumlu hale getireceğiz.

Örneğin daha yeni, G20'de Endonezya'ya kömürden çıkış için 20 milyar dolarlık fon sağlandı. Benzer fonlar, ülkemizin de erişimine açık. Bu "temiz yatırım" hedefleyen fonları biz ülkemize getireceğiz.

Bankalar kredi verirken, finansman sağlarken, emek

dostu, dijital ve yeşil dönüşüm hedefini gözetken yatırımları tercih edecekler, bunu sağlayacağız.

Ve en önemlisi 2023'ten başlayarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yeşil bütçeler yapacağız!

Ama her şeyden önce...

Bugünün buhranında hiç karamsarlığa kapılmayacağız. Çünkü artık rantın, yolsuzluğun, sömürünün dönemi bitiyor. Artık halkın, üretimin ve kalkınmanın dönemi başlıyor.

Hepimizin içinde yer alacağı ortak bir geleceği kurmanın zamanı başlıyor.

Ve işte biz bu büyük üretim dönüşümüyle Türkiye'yi ikinci yüzyıla taşıyacağız. Bu karanlığı bitirecek güç bizde, halkta, Cumhuriyet Halk Partisi'nde.

Biz buradayız, biz hazırız!

YARININ TÜRKİYE'Sİ İÇİN YOLA ÇIKTIK.
6'LI MASA KALBI TÜRKİYE İÇİN ATAN
6 VATANSEVER LİDERİN MASASIDIR.

İKİNCİ
YÜZYILA
ÇAĞRI

Ufuk Akçigit
Akademisyen

" BİZİM ULUSAL ŞAMPİYONLAR YARATMAMIZ GEREKİYOR"

(Grafik 1) Türkiye hem bölgede hem de dünyada ceryan eden büyük değişimler ve devrimler sebebiyle hayati bir dönemden geçiyor. İlk gra-

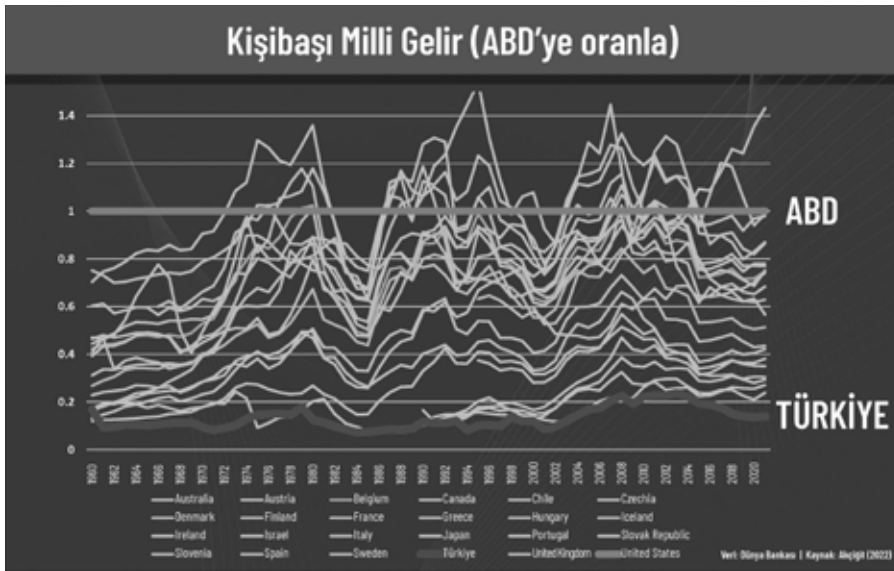
fik; Türkiye'deki milli geliri zaman içerisinde gösteriyor. 1960 yılından itibaren tüm OECD ülkeleri, Türkiye de dahil olmak üzere, kişi başı milli geliri

çiziyoruz. 1960 senesinde Türkiye'nin milli geliri ABD'nin yaklaşık yüzde 20'si civarındaymış. Zaman içerisinde OECD ülkelerinin çoğu

ABD'ye doğru yakınsamış hatta bazıları ABD'yi geçmiş bile. Ne yazık ki Türkiye olarak çok bir aşama kaydedememişiz. Ancak 2008 yılları civarında

15'i seviyesinde. Bu grafik şu demek; evet Türkiye'de daha fazla cep telefonları, internet, yollar kullanabiliyoruz. Ama bu dünyanın her yerinde olan bir

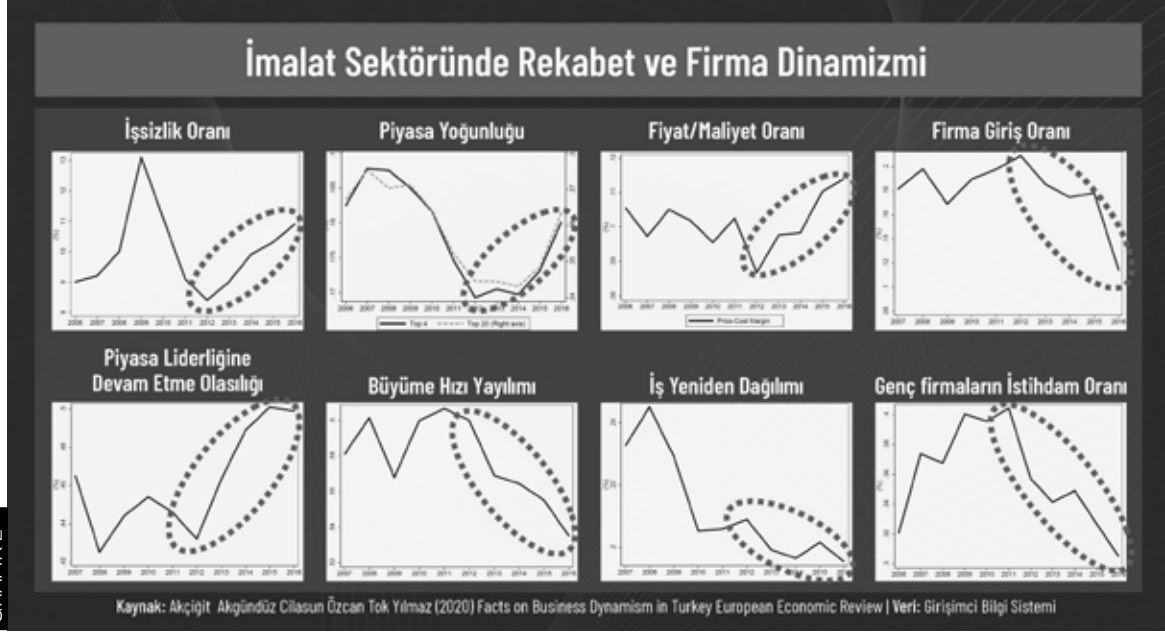
gerçeklik. Bu grafik bize sadece Türkiye'de değil dünyanın her yerine bu cep telefonlarının, internetin geldiğini gösteriyor. Hatta biz diğer ülkelere göre daha düşük bir

GRAFİK 1

1960'lar seviyesine gelmişiz. O kazanımlarımızı da 2013 senesinden itibaren kaybetmişiz. Bugün Türkiye'nin kişi başı milli geliri ABD'nin yüzde

performans göstermişiz. Dolayısıyla bizim gerçekten oturup ekonomimizi firmalarımız, girişimcilerimiz ve işgücümüz açısından incelememiz gerekiyor.

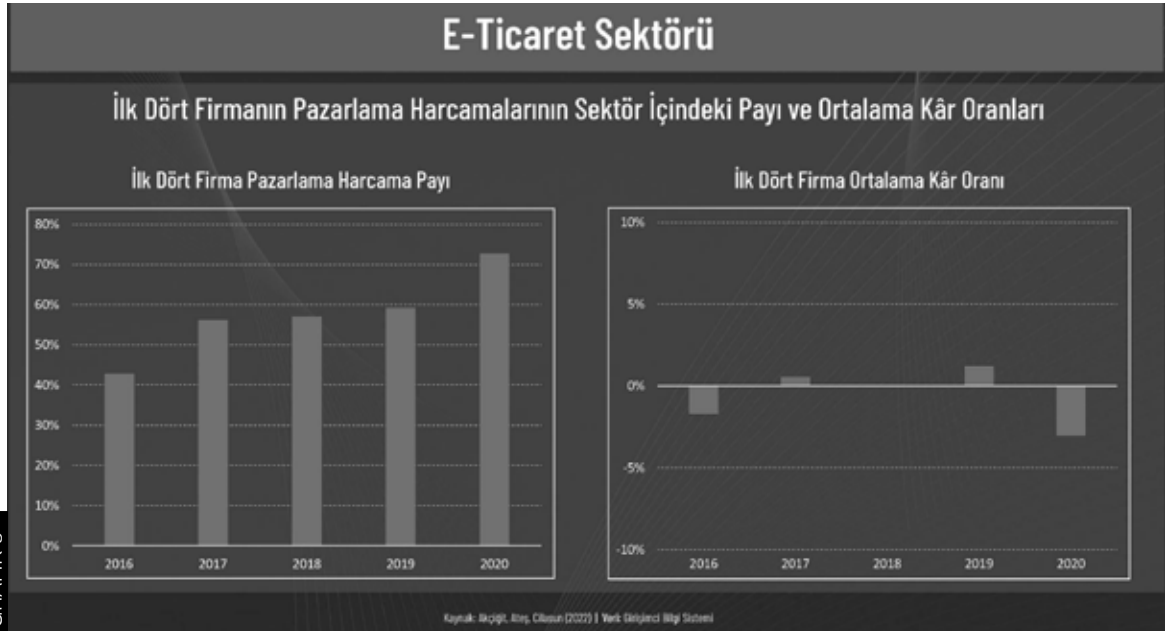

GRAFİK 2

(Grafik 2) Türkiye'nin ekonomisinin detaylarına inelim. İlk bakmak istediğim şey firma rekabeti. Neden? Çünkü biz Türkiye'nin uluslararası alanda rekabetçi olmasını istiyorsak en önce Türkiye içerisinde rekabeti sağlamamız gerekiyor. Peki rekabet göstergelerine baktığımız zaman ne gözlem-

liyoruz? Bu konuda çok detaylı çalışmalar yaptık ve çeşitli göstergeler ortaya çıkardık. Örneğin istihdam yaratımı, yeni firma oluşumu ya da pazar liderlerinin pazar payları, işsizlik oranları vs. Bütün bu grafiklerden çıkan tek bir sonuç var: Türkiye'deki rekabet ortamı 2013'ten sonra bozul-

maya başlıyor. Türkiye ekonomisi için ilk odaklanmamız gereken şeylerden bir tanesi bu rekabeti tekrar yerine oturtabilmek. Bu çok kapsamlı bir durum. Vereceğimiz teşvik politikalarına dikkat etmemiz gerekiyor, çok kapsamlı bir yaklaşımda bulunmamız gerekiyor.

GRAFİK 3

(Grafik 3) Peki elektronik ticaret sektöründe durum nasıl? Elektronik ticaret sektöründe durum, hayatımıza daha fazla giriyor ve çok daha hızlı gelişen bir şey. Burada durum

biraz daha vahim. Biliyorsunuz pazar payını artırmanın en önemli etkenlerinden bir tanesi pazarlama harcaması. Elektronik ticaret piyasasındaki en büyük 4 firmaların pazarlama

payının total pazarlama payı içerisinde 2016'daki oranı yüzde 40'mış. 2020'de bu pazarlama oranı yüzde 75'e çıkmış. Yani dört sene içerisinde en büyük dört firmaların pazarlama

payı elektronik ticaret sektöründe iki katına çıkmış. Burada nasıl rekabeti sağlayabilirsiniz? Yeni girecek bir firma nasıl kendini ispatlayacak, nasıl kendini müşterilere tanıtacak? Elektronik ticaret sektörü çok hızlı değişen bir sektör. Bizim acilen bu verilere odaklanarak neyi ifade ettiğini anlamamız gerekiyor. Bu firmalar bu

kadar harcama yaparlarken açıklanan kar oranları çoğunlukla sıfır ya da negatif... Yani elektronik ticaret sektöründeki en büyük 4 firmanın kar oranı ortalama olarak negatif olmuş. Çok enteresan bir durum çıkıyor ortaya. Bunun sebebi: Pazarlama harcamaları sadece bugünü değil yarını da etkiliyor. Çünkü bugün kimlerin

piyasaya gireceğini etkilemez yarın piyasada yalnız kalıp kalmayacağını etkileyecek. Sadece firmalarımız değil aynı zamanda kurumlarımız da dinamik olmalı ve sadece geriye dönük bakmamalı ileriye dönük bakmalı. Yani bu veriler bize yarın için neyi ifade ediyor?

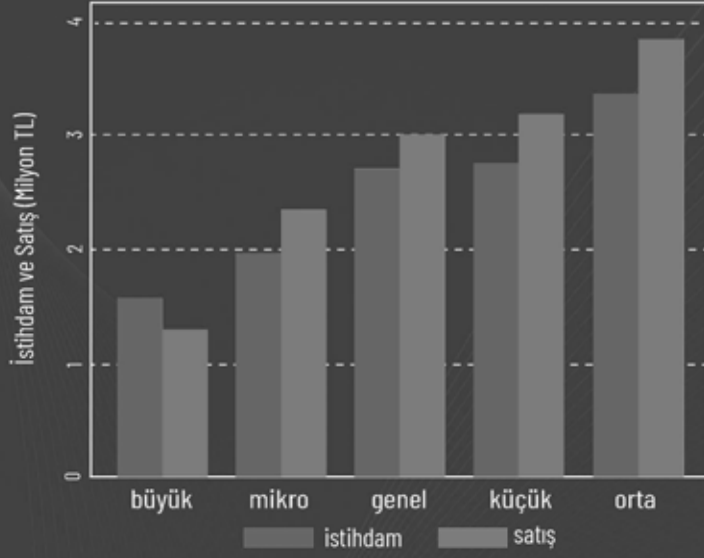
(Grafik 4) Onları düşünerek onlara göre regülasyonlar geliştirmemiz gerekiyor. Regülasyonlar demişken, regülasyonlar hassas bir konu. Regülasyonlar zaman içerisinde biriken bir şey. Nasıl ilk cep telefonu aldığınızda okunmamış mesaj sayısı sıfırken zaman içerisinde temizlemeye temizlemeye binleri, on binleri bulabiliyor burada da aynı şey. Regülasyonların hangisi işe yarıyor, hangisi yaramıyor...

Sürekli geriye dönük bakmamız ve işe yaramayanları kapatmamız gerekiyor. Yoksa ekonomiyi sadece hantallaştırmaktan başka işe yaramaz. Size Türkiye'deki imalat sektöründeki firmaların büyüklük dağılımı hakkında bir örnek vermek istiyorum. İmalat sek-

töründe firma büyüklüğümüz arttıkça firma sayımız azalıyor. Yani firmalarımız genellikle daha küçük firmalar, daha büyük firma sayısı az. Burada enteresan bir şey var. Elli çalışan sayısına yaklaştıkça firmalarda bir yığılma var, 50 çalışan sayısını geçince firmalarda bir eksilme var. Yani firmalar ellinin üzerine çıkmamak için kırk dokuz, kırk sekiz, kırk yedi işçiye park etmiş durumdadır. Neden? Çünkü elli ve üstü işçi çalıştıran firmalar daha kapsamlı regülasyonlara tabii. Örneğin sağlık personeli bulundurması gerekiyor, ekstra denetimler oluyor. Firmalar bunlardan kaçabilmek için ne yapıyorlar? Büyümek yerine kendilerini kırk dokuz veya kırk sekize park ediyorlar. Ya da daha da vahimi kendilerini bü-

yütebilmek için kayıt dışı ekonomiye kaçıyorlar. İşte bu aslında ekonomi için çok tehlikeli bir şey. Biz bunun detaylı çalışmasını yaptığımızda gördük ki aslında bu tarz politikalar hem kayıt dışını tetikliyor hem de refaha ciddi şekilde zarar veriyor. Bu durumda dikkat etmemiz gereken şey şu. Regülasyonları kaldıralım demek değil bu. Regülasyonların nasıl çalıştığını anlayıp onu daha düzenli, efektif hale getirmemiz gerekiyor. Bu da ancak işin analizini anlayabilen, bu analizleri yapabilen insanların verilere bakarak bunları tek tek inceleyip yukarıya raporlaması ve destek vermesiyle mümkün olabilecek bir şey. Dolayısıyla etki analizi dediğimiz şeyin çok detaylı bir şekilde yapılması gerekiyor.

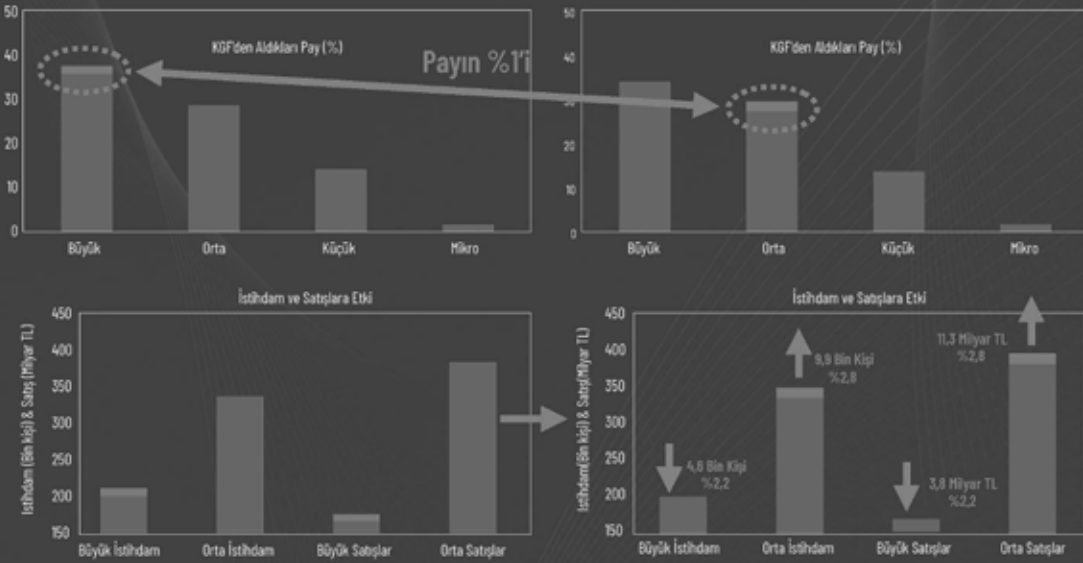
Kredi Garanti Fonu Etki Analizi

GRAFİK 6

Kaynak: Akçigit Seven Yarba Yılmaz, Firm Level Impact of Credit Guarantees: Evidence from Turkish Credit Guarantee Fund 2021 | Veri: KGF veri tabanı ve firma mali tablolarından yazar

KGF Karşılgusal (Counterfactual) Politika Analizi: Firma Büyüklüğüne Göre

GRAFİK 7

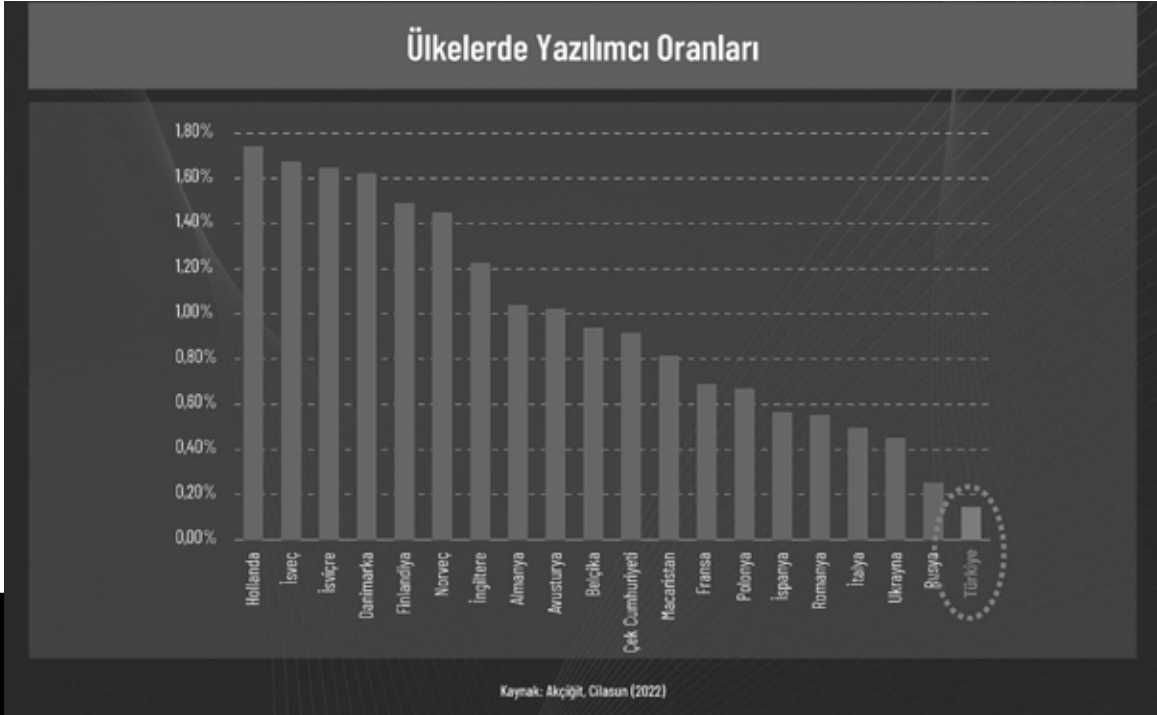
Kaynak: Akçigit Seven Yarba Yılmaz, Firm Level Impact of Credit Guarantees: Evidence from Turkish Credit Guarantee Fund 2021 | Veri: KGF Firma Mali Tabloları ve Risk Merkezi veri tabanlarından yazar analiz

(Grafik 7) Örneğin bu analizde büyük firmalara verilen, 2017 KGF'sinden büyük firmalara verilen payın yüzde birini alıp orta ölçekli firmalara vermiş olsaydık sonuç olarak hesaplamalarımıza göre büyük firmalar dört bin altı yüz istihdam

kaybedecekti ama orta ölçekli firmalar dokuz bin dokuz yüz istihdam yaratacaktı. Bu beş bin net istihdam artışı demek politikanın bu şekilde değişmesi. İşte bu gibi basit örneklerle gösterdiğim gibi etki analizlerinin bu şekilde fayda-

sı var. Bu sadece kulağa hoş gelen bir şey olduğu için değil. Bu, istihdamı artıracığı için, insanların ceplerine girecek gelirleri artıracığı için önemli bir nokta. Bu yüzden bu etki analizinin gerçekten çok üstüne düşmemiz gerekiyor.

GRAFİK 9

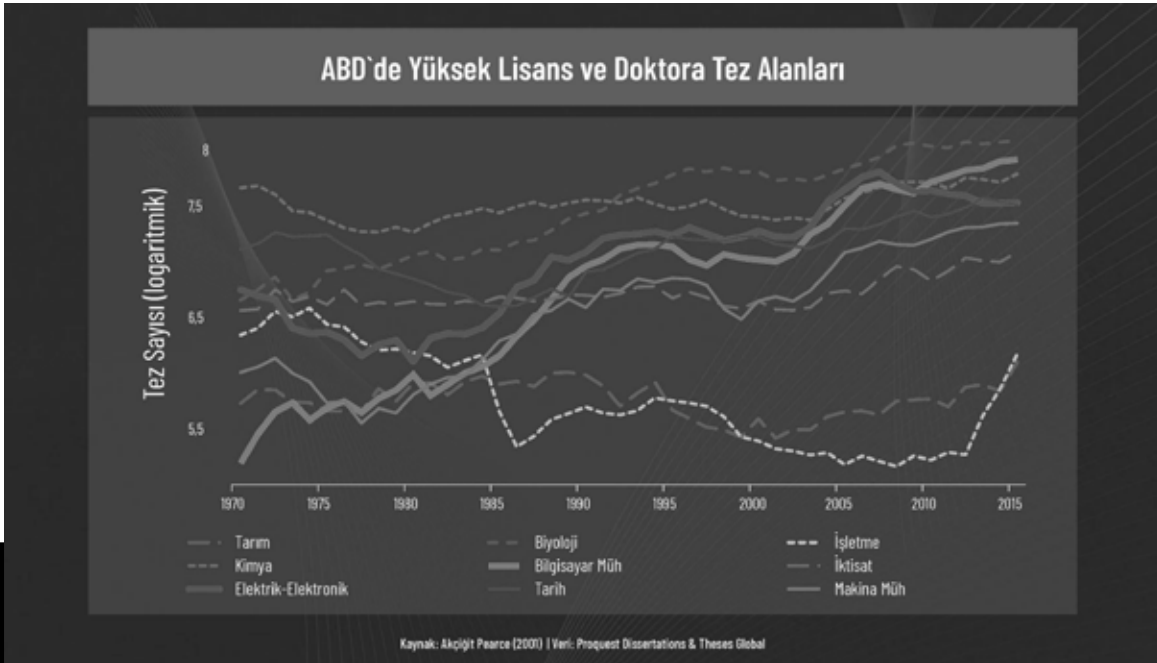

(Grafik 9) Türkiye'nin nüfusa yazılımcı oranı Avrupa ülkelerinin arasında en son sırada. Kime konuşursanız konuşun herkes aynı şeyden şikayetçi. "Yazılımcı bulamıyoruz" diyorlar, "Az miktardaki yazılımcıyı

da dışarıdaki firmalara kaptırıyoruz" diyorlar korkunç maaşlarla. Bizim nerede eksikliğimiz varsa oraya yatırım yapmamız gerekiyor. Dünya Kupası oynanıyor oradan bir örnek vereyim. Sizin futbolcularınız iyi

değilse şampiyon olamazsınız. En önce iyi futbolcularla takım kurmanız gerekiyor. Yazılımcı yetiştirmeniz gerekiyor ki firmalarınız rekabetçi bir hale gelebilsin. Burada eğitime de dokunan bir hal var.

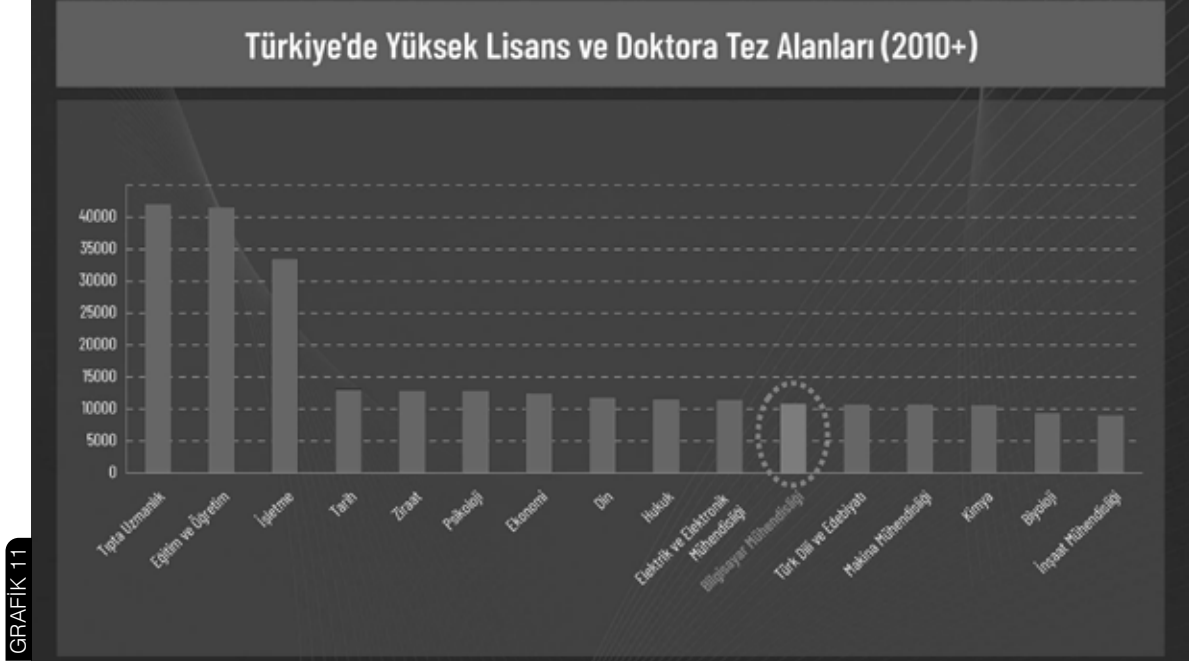
GRAFİK 10

(Grafik 10) Eğitimden bahsetmişken mezun edilen öğrenciler nerelerde çalışıyor biraz onlara bakalım. İlk örneği sırf bize bir örnek olsun diye Amerika'dan vermek istiyorum, bu konuda yaptığımız bir çalış-

ma vardı. Amerika'da yüksek lisans ve doktoradan mezun olan öğrencilerin hangi konularda tez yazdıklarını gösteriyorum. 1970 senesinde Amerika'da bilgisayar mühendisliği alanında neredeyse pek tez

yazılmazken bugün en çok tez yazılan ikinci alan haline gelmiş. Yani inanılmaz bir devrim yaşamış Amerika bilgisayar mühendisliği eğitimi konusunda.

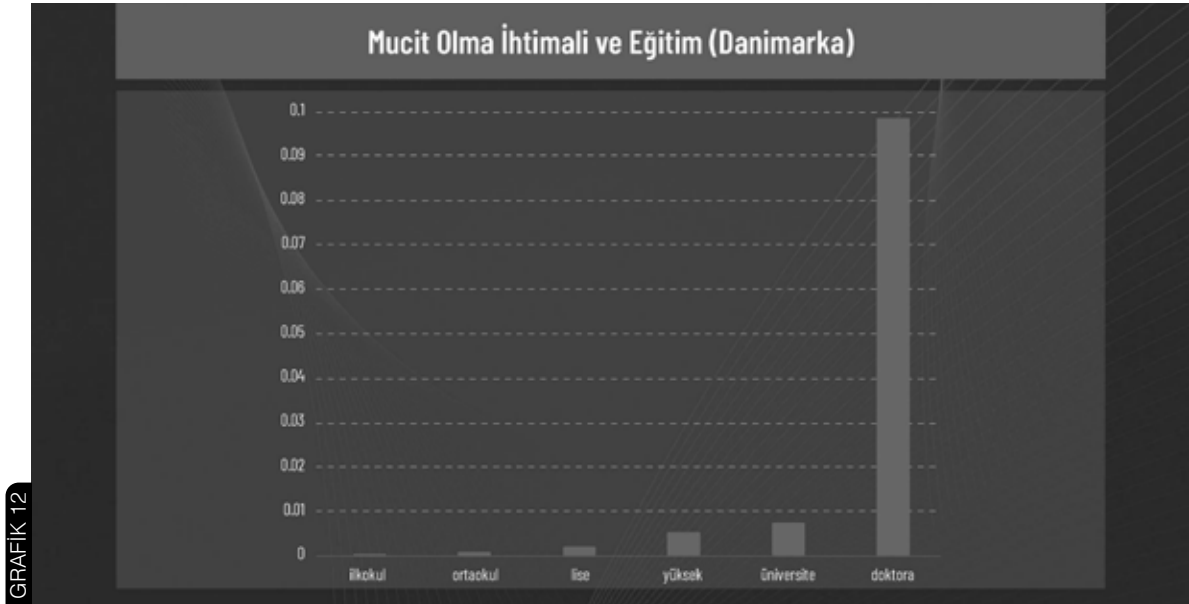

(Grafik 11) Peki Türkiye son on yıldaki yüksek lisans ve doktora mezunlarını hangi alanlarda vermiş diye soralım, YÖK verilerini kullanarak cevaplayacağım bunu. Tıp, eğitim, işletme, tarih, ziraat, psikoloji, ekonomi, din, hukuk, elektrik-elektronik ve ondan

sonra bilgisayar mühendisliği. Bu her şeyi anlatıyor. Az önce bahsettiğim firma verileri dünü ve bugünü anlatıyor. Ama eğitimimiz yarınlarımızı anlatıyor.

Çünkü bu insanlar mezun olduklarında Türkiye ekonomisinde iş yapacaklar. Biz yete-

rince beşeri sermaye yatırımı yapmadığımız için, beş sene sonra hala problemlerimizin devam edeceğini görmeye, çok fazla şaşırılmamız gerekiyor. Geniş kapsamlı sanayi politikalarıyla eğitim politikalarını birbirinden ayrı düşünemeyiz.

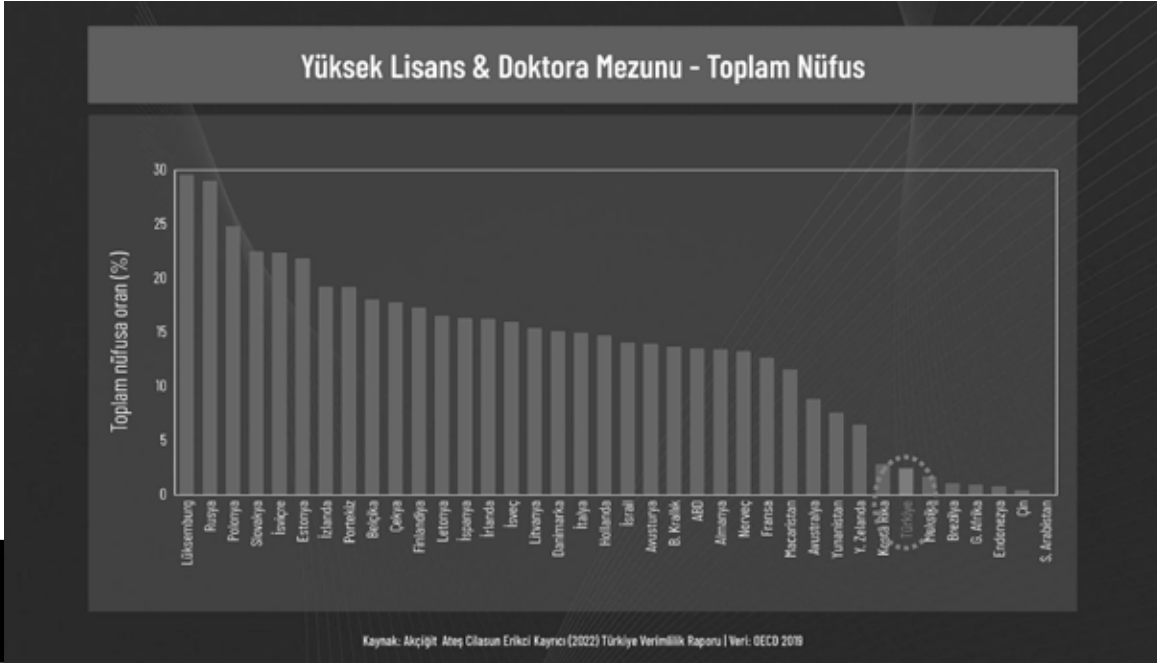

(Grafik 12) Beşeri sermayeden konuşuyoruz biraz daha detaya girelim. Başarılı bir ülkeye bakalım: Danimarka. Danimarka Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na danışmanlık yaptığımız esnada onlarla birlikte çok detaylı ve enteresan

bir çalışma yaptık ve çok basit bir soru sorduk: Danimarka'da kim mucit oluyor? Yani kim inovasyon üretiyor? Ve buna eğitim gruplarına göre baktık. İlkokul değil, lise değil, üniversite değil, yüksek lisans değil, doktora mezunları. Üni-

versite konusunu tartışıyoruz Türkiye'de ama burada teknik detaylı bir eğitimden bahsediyoruz. Ne kadar doktorun varsa o kadar inovasyona etki edebiliyorsun.

GRAFİK 13

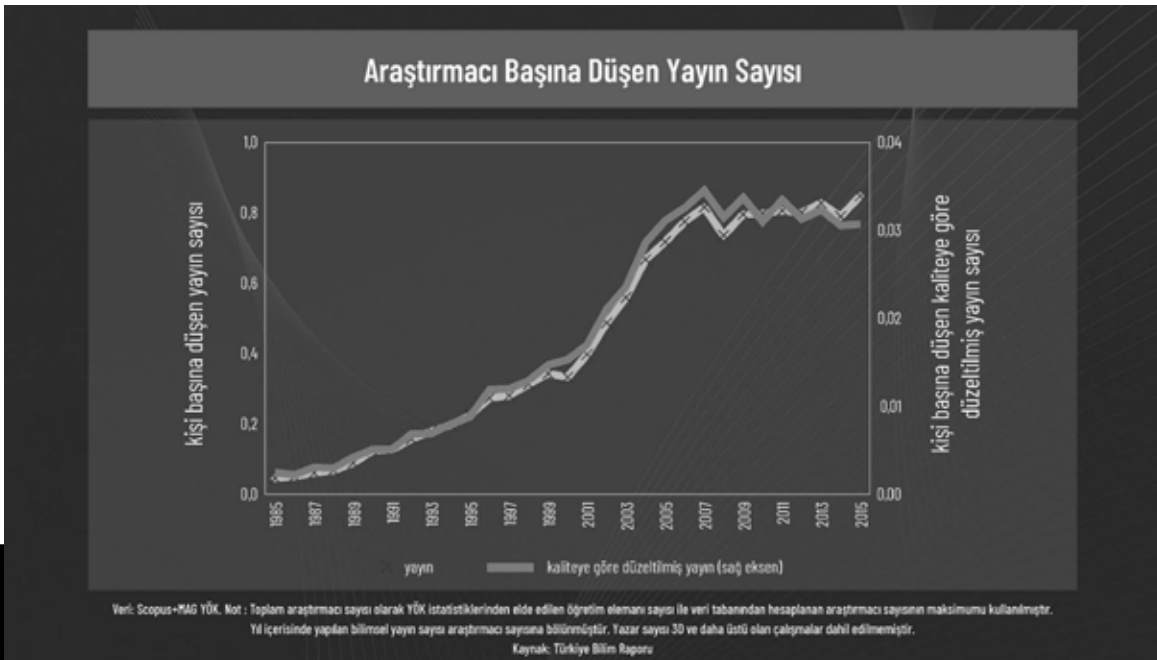

(Grafik 13) Türkiye’de doktoralı ve yüksek lisanslı sayısı nasıl diye sorarsanız: Türkiye’deki yüksek lisans ve doktoralıların toplam nüfusa oranı diğer ülkelerin arkasında kalmıyor, koparak arkasında kalıyor.

Yani azalarak arkaya doğru giderken bizim olduğumuz grup kopmuş durumda. Biz bu beşeri sermayeye yatırımlarımızı yapmak zorundayız. Ama bu yapılan yatırımlar bugünden yarını etkilemeyecek, 5-8 yıl

sonrasını etkileyecek ve bizim bu sabrı göstermemiz gerekiyor. Eğer gerçekten Türkiye’yi bu gruptan çıkarmak istiyorsak.

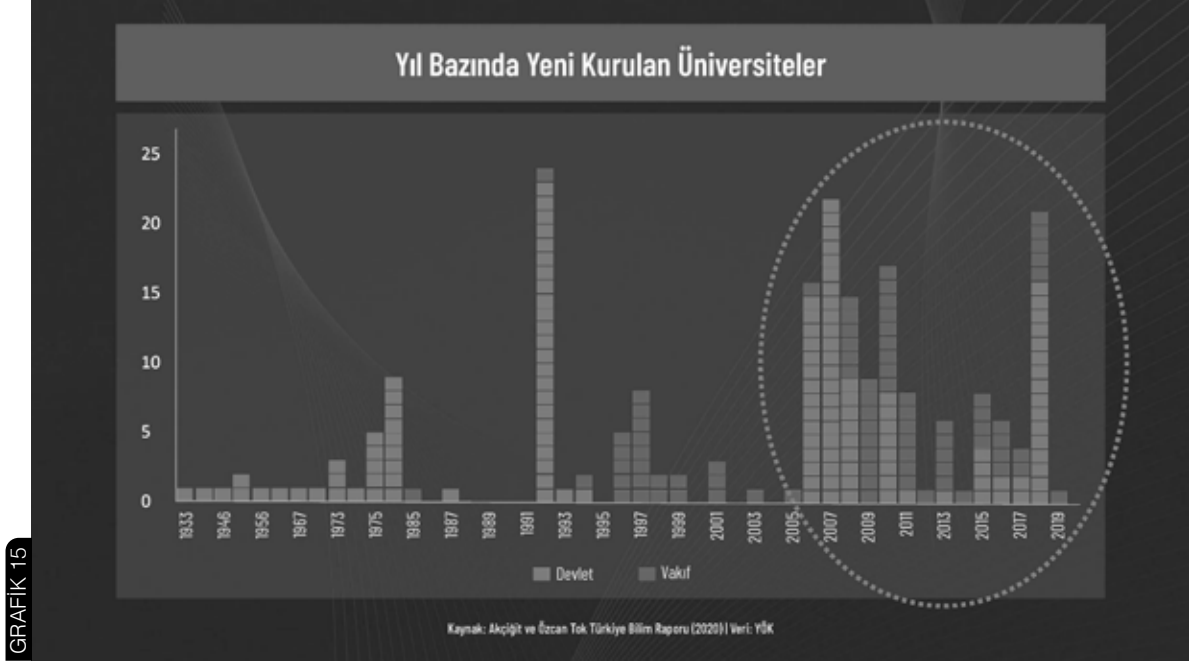
GRAFİK 14

(Grafik 14) Eğitimden bahsetmişken isterseniz Türkiye’deki üniversitelerin durumlarından da bahsedelim. Bu konuda çok detaylı bir çalışma yapmış-

tık iki yıl önce. Türkiye Bilim Raporu adı altında yayınlamıştık. Türkiye’deki üniversitelerdeki araştırmacıların verimliliğini göstermek istiyorum size. Tür-

kiye’deki araştırmacıların verimliliği 2006 senesine kadar artmış ve 2006 senesinden sonra tamamen bir durağanlığa girmiş.

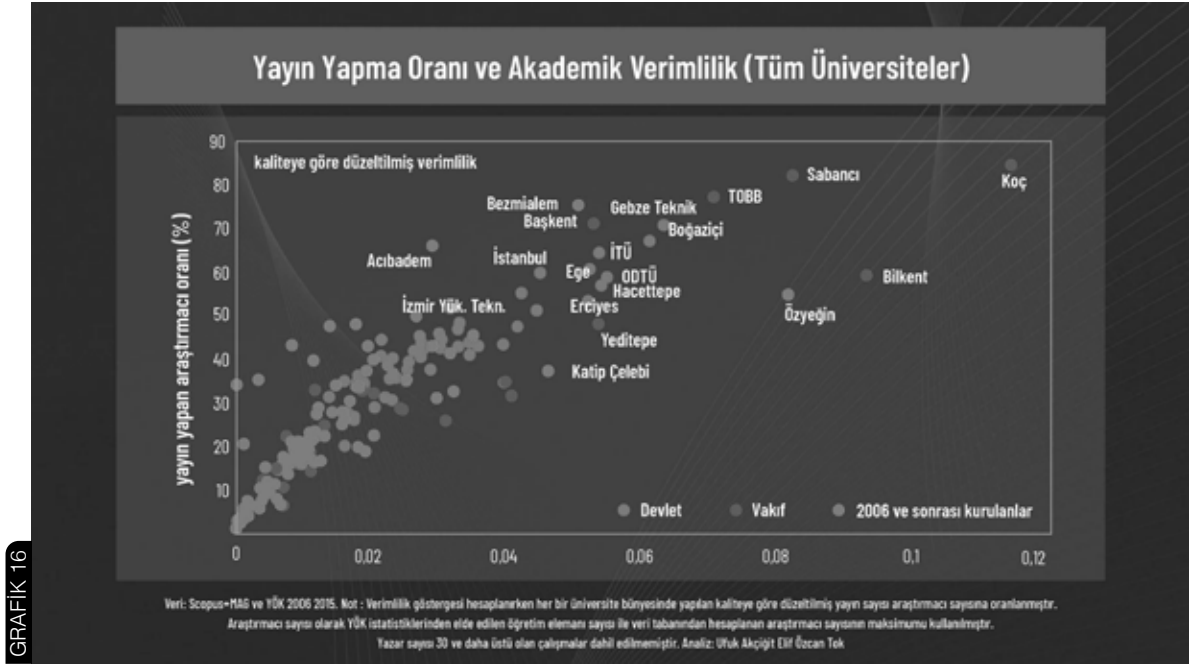

GRAFİK 15

(Grafik 15) Ne olmuş peki 2006 senesinden sonra?

Türkiye’de bugün açık olan üniversitelerin yüzde elliden

fazlası 2006’dan sonra açılmış üniversiteler.

GRAFİK 16

(Grafik 16) Peki bu yeni açılmış üniversitelerin verimliliği nasılmış? İsterseniz onu sorgulayalım. 2006’dan sonra kurulan üniversitelerin verimliliği sıfır noktasına yakın. Yani 2006’dan sonra açılan üniversiteler ne yazık ki verimli, araştırmacı üniversiteler

değil. Türkiye’de üniversiteye ayrılmış bütçe olarak zaman içerisinde bir düşüş yaşıyor. Hem pasta küçülüyor hem de pastayı 2006’dan sonra çok daha fazla parçalara bölmüşüz. Dolayısıyla bizim aslında güçlü üniversitelerimiz olan ODTÜ, Boğaziçi, İTÜ vs. ar-

tık pastadan daha küçük pay almaya başlamış. Bu da tabii onların verimliliğini etkileyecek şeyler. Bunları bizim ortak bir şekilde tartışmamız gerekiyor. Zaten bizim üniversitemiz kan kaybederken sıralamaların da etkilenmemesini bekleyemeyiz.

GRAFİK 17

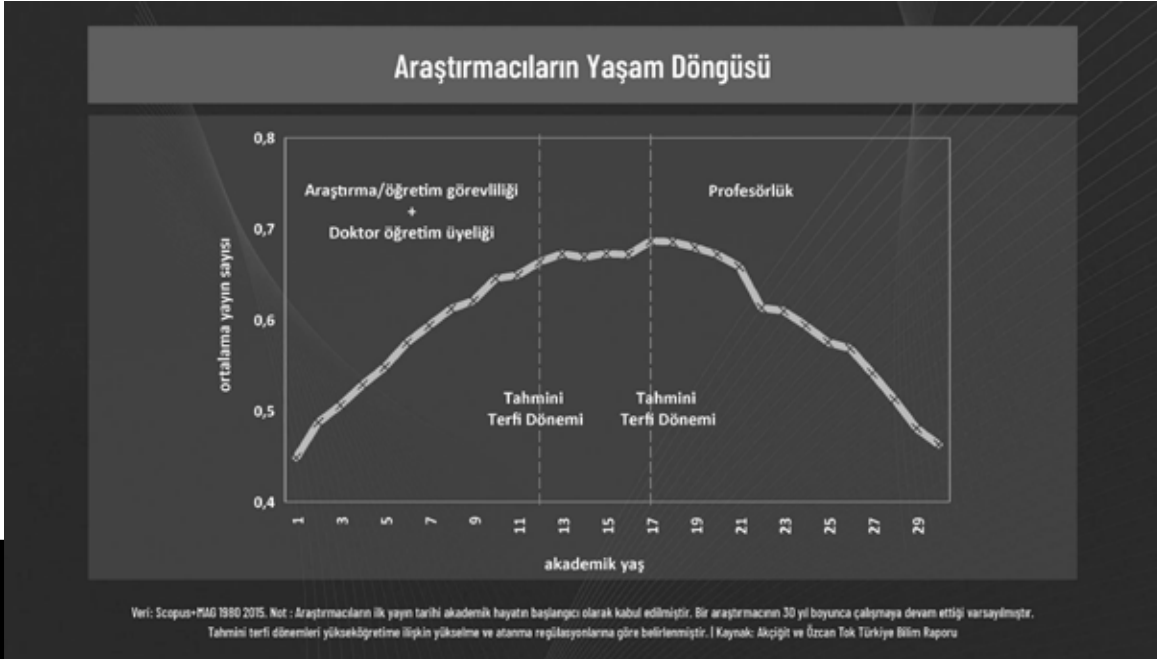
(Grafik 17) Türkiye'deki üniversitelerin, alanlarındaki en iyi on üniversitenin ortalama sıralarından bahsetmek istiyorum. Türkiye'deki üniversitelerin enerji bölümleri, en iyi on enerji bölümünün ortalama sıralaması dünyada zaman içerisinde geriye kaymaya başlamış. Enerjide iyi bir durumdayken yerimizi kaybetmiş durumda-

yız. Aslında bütün bölümlerde genel olarak bir sıralama kaybı var. Türkiye bir tarım ülkesi. Yine üniversitelerle özel sektör arasındaki bu dirsek teması kopukluğunun bir göstergesi: Biz bir tarım ülkesiyiz. Gayrisafi Milli Hasılamızda çok büyük bir alana sahip ama akademik araştırmalar konusunda da bu durumdayken gitgide patinaj

yapmaya başlamışız. Bütün alanlarda aslında Türkiye'deki üniversiteler aşağıya doğru, geriye doğru kayıp yaşıyor.

Tek bir bölüm ayakta kalmış zaman içerisinde o da tıp alanı. Ne yazık ki tıpta da 2016 sonrası aşağıya doğru gitmeye başlamışız.

GRAFİK 18

(Grafik 18) Üniversitelerin verimliliği akademisyenlerin verimliliği ile ilintili. Akademisyenlerin verimliliği nasıl değiş-

iyor? Biz akademisyenlerin yaşam döngüsü üzerinden verimliliklerini inceledik. Verimlilikleri nasıl değişiyor peki

akademisyenlerin? Yardımcı doçentken verimlilikleri artıyor, doçentken verimlilikleri duruyor, profesör olduk-

larında verimlilikleri tamamen aşağıya düşmeye başlıyor. Bu kadar emek harcanmışken, bu kadar zaman harcanmışken, bu kadar yetişmiş insanların niye verimlilikleri aşağıya gidiyor? Nedir problemleri?

Biz bunu sadece bir grafikte bırakamayız. Biz eğer bilim açısından, inovasyon açısından değişim yaratmak istiyorsak bu kadar kaynaklarla, zor emeklerle yetiştirdiğimiz insanları ne mutsuz ediyor ne

verimsiz ediyor anlamamız gerekiyor. Kaynak mı, sistem mi, ne ise onları çözmemiz gerekiyor ve bu konuda Türkiye Bilim Raporu'nda çok detaylı araştırmalarımız var onu inceleyebilirsiniz.

GRAFİK 19

(Grafik 19) Yetişmiş insanlardan konuştuk biraz da beyin göçünden bahsetmek istiyorum çünkü beyin göçü de çok tartıştığımız bir mesele. Bu konuda da yeni bir araştırma yaptık onu da birkaç hafta içerisinde tüm detaylarıyla

kamuoyuyla paylaşacağız. Ancak oradan bazı sonuçları şimdiden sizinle paylaşmak istiyorum. Türk araştırmacıların Türkiye'den gitme olasılıkları (1996-2020) aslında azalma trendiyle başlamış. Ta ki 2006'ya kadar. Biliyorsunuz

Türkiye ekonomisi için 2013 bir milattır. Türkiye akademisi için 2006 bir milattır. İkisinde de o yıllarda bir kırılma yaşıyoruz. Yurt dışına gitmenin azalması 2006'da durağanlaşıyor ve 2015 sonrasında çok ciddi bir artış gösteriyor.

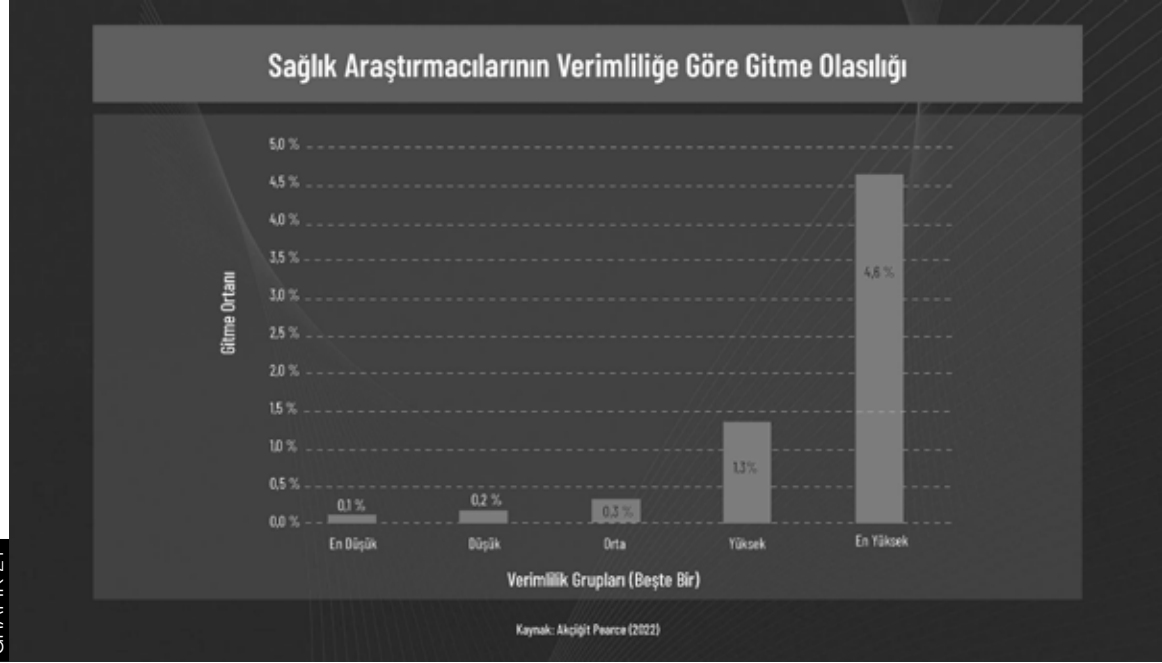

GRAFİK 20

(Grafik 20) Tıp alanına bakalım. Tıp araştırmacılarında durum daha da vahim. Doktorların yurt dışına gidiş oranı

2016'dan sonra çok daha sert bir artış gösteriyor. Tabii ki şöyle düşünülebilir: İnsanlar yurt dışına gitsin, giden gitsin,

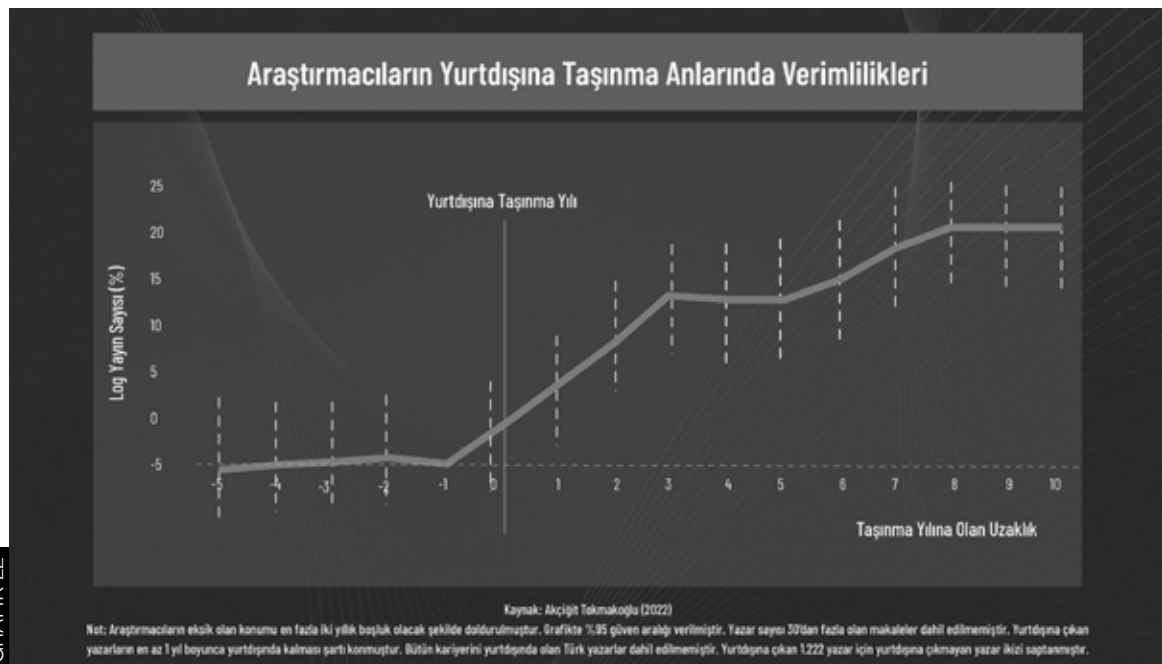
biz onların yerine yeni birilerini getirebiliriz diye bir şeyi düşünebiliriz. O zaman şunu soralım: Kimler gidiyor?

(Grafik 21) Biz bütün bu araştırmacıları verimliliklerine göre beş kategoriye böldük. En düşük verimliler, düşük verimliler, orta verimliler, yüksek verimliler ve en yüksek verimliler. Ve şunu sorduk: Verimliliklerine göre araştırmacıların yurt dışına gitme olasılıkları nedir, diye

sorduk ve burada çok daha dramatik bir şey var. En yüksek verimli insanlarımız yurt dışına gidiyor. Dolayısıyla onları yeni mezun olmuş, kariyerinin başındaki verimsiz insanlarla, araştırmacılarla yer değiştirmek aynı etkiyi yapmayacaktır. Genç araştırmacılar sadece

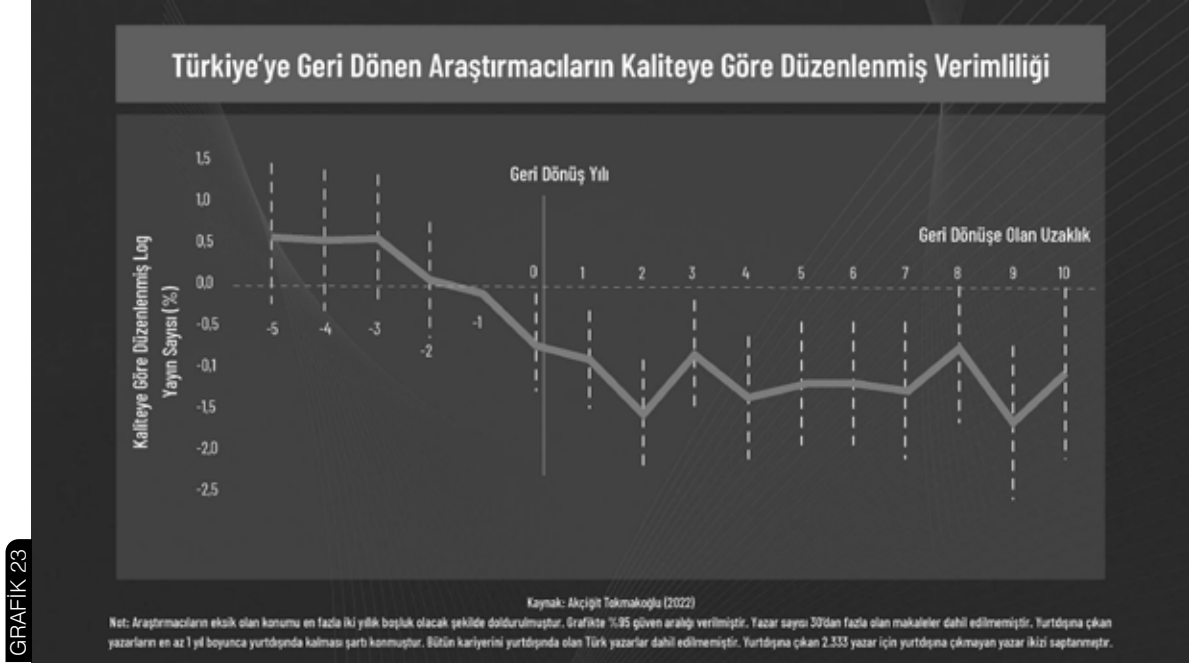
yolun başında oldukları için. Zaman içerisinde onlar da verimli hale gelecekler ama bu kadar zamanla, meşakkatle yetiştirdiğimiz insanlara arkamızı dönemeyiz. Bunları masanın üstüne koymamız lazım politika geliştirirken.

(Grafik 22) Son olarak da yurt dışına gittiklerinde ne oluyor bu insanların verimliliklerinde, bundan bahsetmek istiyorum. Bu bir vaka analizi. İktisatta biz buna vaka analizi deriz. Araştırmacılar yurtdışına gittiklerinde verimlilikleri artmaya başlıyor ve ortalama olarak yüzde

25 civarında verimliliklerinde artış yaşıyor. Çok entere-san bir şey var. Bir insan yurt dışına giderse sadece o insan Türkiye’de bağlantıda kaldıklarının da verimliliklerini arttırıyor. Bir insan yurt dışına giderse Türkiye’den geride kalan insan onunla bağlantıdaysa

verimliliği yüzde on beş seviyelerinde artıyor. Bu da işte az önce söylediğim gibi yurt dışına giden insanlara arkamızı dönmek çözüm değildir. Çözüm onları bir şekilde kullanarak bağlantıda kalmak.

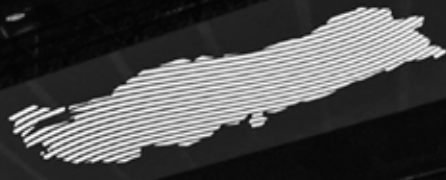
(Grafik 23) Bir de şunu soralım: Türkiye’ye gelenlerin verimliliği nasıl? Türkiye’ye gelenlerin verimliliği geldikten sonra düşüş gösteriyor. Bu grafikler çok şey anlatıyor. Meseleler çok çeşitli, çok kapsamlı yaklaşmak gerekiyor. Biz bu sorunlarla uğraşmazsak ne olur? Ne batarız ne çıkarız. Tıpkı Türkiye’nin son 60 yılında hiçbir şey olmadığı gibi. Annemin çok sevdiğim bir lafı vardı. Ben ne zaman evde eşofman altımı kaybetsem anneme sorduğum zaman “Nerede bıraktıysan oradadır” derdi. Aynı şekilde. Türkiye ekonomisini biz nerede bıraktıysak orada kalmış. Yapmamız gereken kısır tartışmalar veya küçük dokunuşlar değil. Zaten zamanımızı onlarla kaybetmiş durumdayız. Bir kötü bir de iyi haber var. Kötü haber, çok fazla alan-

dan sıkıntılarımız var. İyi haber ise yapabilecek çok şeyimiz var demek. Gerçekten biz bu problemlerimizi için uzmanları ile tartışsak yapılması gerekenler listesini çıkarabilirsek düzeltilebileceğimiz, çok kısa zamanda yapabileceğimiz çok şey var. Ama en önce teşhisi koymak doğru olan. Teşhisi doğru koymazsak sadece sesi yüksek çıkanın sesini dinlersek bu iş olmaz. Veriler kendileri anlatıyor zaten. Siz doktora gittiğiniz zaman doktor en önce test sonuçlarına bakıyor, kendi kafasından bir şey uydurmamak için. Burada da veri ile baktığınız zaman problemlerin nerede yattığını görüyorsunuz. Nasıl ki bir ameliyat olacağımız zaman en iyi doktoru arıyoruz o ameliyatı yaptırmak için. Bu sorunları da çözmek için en iyi uzmanları

bulmamız gerekiyor. İyi haber de aslında tarihi bu kadar iyi olan bir ülkenin çok fazla yetişmiş insanı var. Bu işlere destek vermek isteyen, Türkiye’yi daha iyi yerlere getirmek isteyen çok fazla yetişmiş insanımız var o da iyi haber. Önemli olan partiler üstü, bakanlıklar arası çalışabilmek, herkesin içine kapanıp bir şeyleri çözmesi değil. Sanayi politikasını düzeltmek eğitim politikasından veya göç politikasından bağımsız düşünülemezler şeyler. Hepimizin memleketi bir tane. Bu sadece kendi hayatımızı düzeltmek için değil. Asıl sorumluluğumuz gençlerimiz, çocuklarımız için, yarınlar için. Biz eğer bugün bu adımları atmazsak torunlarımız da bizim dedelerimizden aldığımız o 60 yıl önceki gelir seviyesinde kalacak.

CHP

CHP

CHP

İKİNCİ YÜZYILAÇAĞRI

İKİNCİ
YÜZYILA
ÇAĞRI

KİRLİ SERMAYENİN ÇALDIĞI
418 MİLYAR DOLAR
TAHSİL EDİLECEK

possible to explain these
What is going on?

DrDaronAcemoglu
daron@mit.edu

Daron Acemoğlu

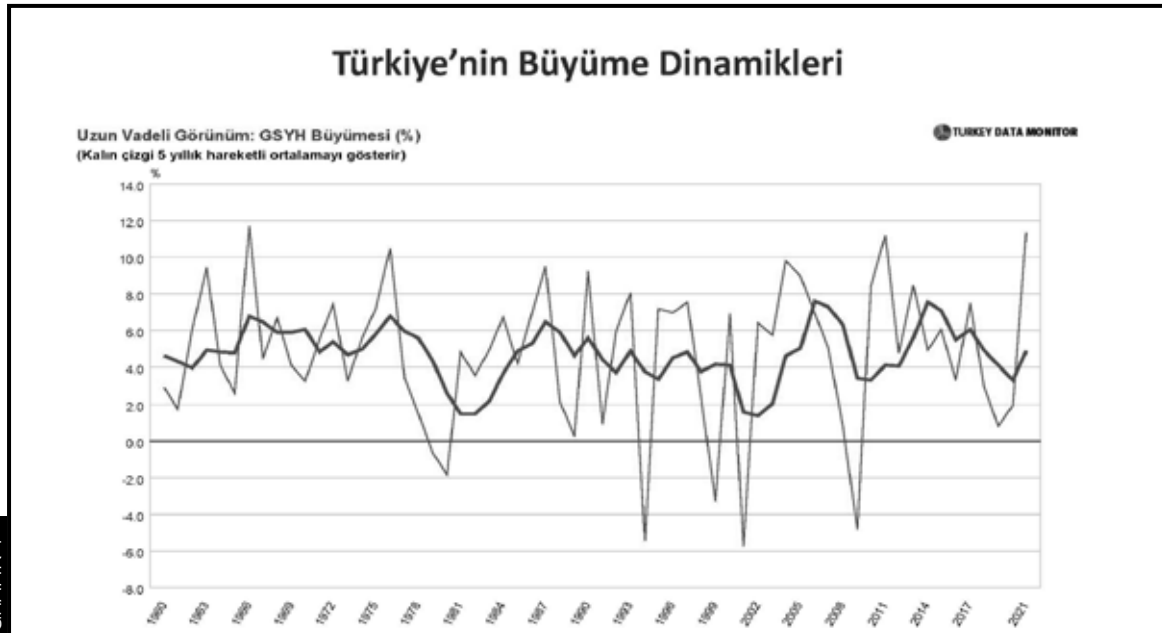
Akademisyen

"TÜRKİYE'NİN DEMOKRASİYİ VE SAĞLIKLI BİR EKONOMİYİ AYNI ANDA KURMASI LAZIM."

(Grafik 1) Sizlerle birlikte bu konferansa katılabildiğim için çok mutluyum. Sağlıklı bir Türkiye ekonomisi kurmak konusunda konuşmak istiyorum. Türkiye'nin büyüme dinamikleri az çok biliniyor.

Türkiye 1980'lerin sonunda ve 1990'larda potansiyelinin çok altında büyüdükten sonra 2001- 2006 yılları arasında gayrisafi millî hasıla (GSMH) büyüme oranını yüzde 6'lara kadar çıkarttı ama ondan

sonra daha istikrarsız ve orta oranlı bir büyüme görüyoruz. Potansiyelinin altında. Ama büyüme oranlarından daha da önemlisi büyümenin kalitesi.

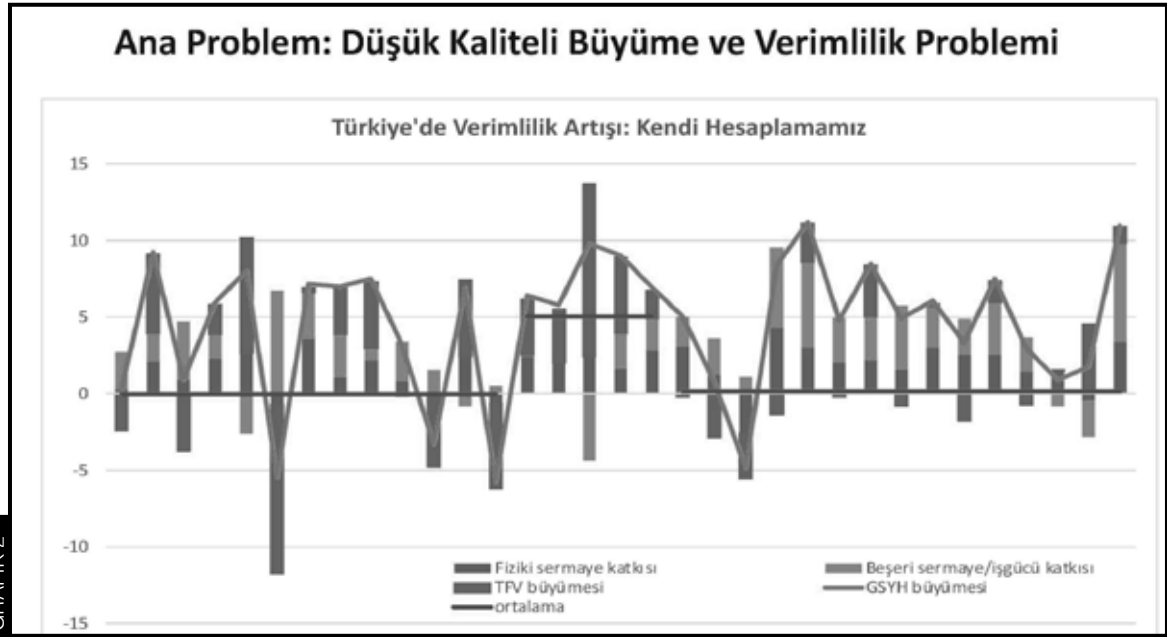
GRAFİK 1

(Grafik 2) Büyüme kalitesinin birçok yönü var ama ana problem Türkiye’de verimlilik. Büyümenin verimliliği artırmaması. Buna birçok değişik açıdan bakmak mümkün ama ekonomistlerin en çok kullandığı kavramlardan bir tanesi ‘toplam faktör verimliliği’ ve ‘toplam faktör verimliliğinin büyümesi.’

Bu, büyümenin ne kadarının yeni teknolojilerden, kaynakların doğru dağılımından, yeteneklerin, üretkenliğin artmasından geldiğini gösteriyor. Toplam faktör büyümesini ne kadar arttırırsanız ekonominin potansiyelini de o kadar arttırmış oluyorsunuz.

İlk figür size Türkiye’nin büyümesinin nereden geldiğini gösteriyor. İş gücünün büyümesinden mi sermayenin ya da fiziksel kapitalin büyümesinden mi yoksa toplam faktör verimliliğinden mi? Burada mavi ile gördüğünüz şey toplam faktör verimliliğinin büyümesi ama daha basiti değişik dönemlerde ortalamasını gösteriyor. Sarı ile gördüğünüz çizgi 1990’larda toplam faktör verimliliğinde sıfır büyüme olduğunu gösteriyor. Yani üretkenlikte ve verimlilikte hiçbir gelişme yok, zaten bu problemin büyük bir parçası. 2001-2006 yılları arasında değişik bir tablo çıkıyor karşımıza. Enflasyon kontrol altına alındığı

zaman, mali politikalar doğru bir çerçeveye doğru adım attıkları zaman, yolsuzluğa karşı ufak birkaç adım atıldığı zaman ve başka reformlarla beraber Türkiye ekonomisinin potansiyeli artıyor ve büyüme daha kaliteli bir hale geliyor. Yüzde beş oranında ortalama toplam faktör verimliliği büyümesi var. Bu, Türkiye ekonomisinin aslında ne kadar önünün açık olduğunun bir göstergesi. Ama ne yazık ki 2006’dan sonra yolsuzluk artıyor, reformlar tam tersine gidince bir görüyoruz ki ortalama yüzde sıfır hatta negatif. Yani, Türkiye’de verimlilik artışı yok.

(Grafik 3) Toplam faktör verimliliği biraz soyut bir kavram. Daha somut olarak bakmak mümkün, örneğin; Türkiye ne ihraç ediyor diye bakabiliriz. Örneğin, 1990’ların ortasında Türkiye ne ihraç ediyor diye baktığımızda bunun çoğu tarımsal ürünler ve düşük kaliteli ürünler. Örneğin, tekstil. Ama burada bir iyileşme görüyoruz. 1990’lardan 2006 senesine kadar. Orta kaliteli, orta teknoloji olan ürünlerin payı gayet

hızlı bir şekilde artıyor. Örneğin, beyaz eşyalar. En yüksek teknolojilerde o kadar büyük bir ilerleme yok ama yine de ihracatın teknoloji katkısı giderek artıyor. Ama ne yazık ki 2006-2007 senesinden sonra burada bir durgunluk var. Daha sonra hiçbir ilerleme yok. Türkiye yine düşük kaliteli büyümeye geri dönüyor. Eğer bunu daha da açık görmek istiyorsanız başka orta gelirli ülkelerle kıyaslayabiliriz.

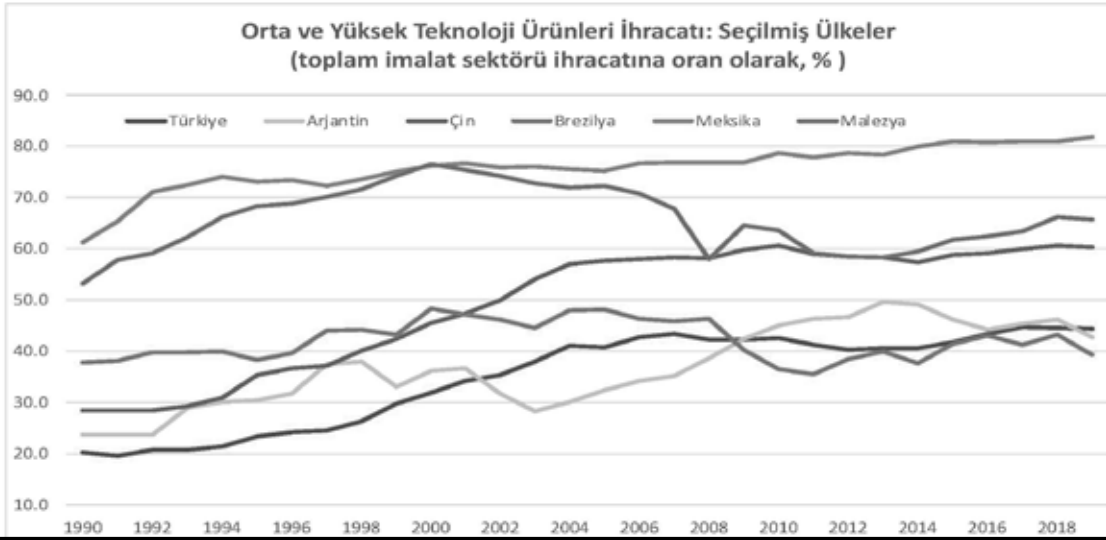
(Grafik 4) Burada birkaç tane kıyaslama gösteriyorum ama Avrupa ya da Güney Kore’yi koymadım buraya. Çünkü onlar Türkiye’den o kadar ileride ki aynı figüre sığmıyorlar. Ama Malezya, Meksika, Çin gibi ülkeler Türkiye’den çok daha ilerdedir. Daha fazla teknoloji içeren ürün ihraç ediyorlar ve giderek artıyor. Türkiye’de bir durgunluk var.

Aynı Problem: Türkiye'nin (İhracat Penceresinden) Teknoloji Düzeyi

GRAFIK 3

Türkiye'nin Teknoloji Düzeyi: Göreceli Olarak

GRAFIK 4

(Grafik 5) Bu, düşük kaliteli verimsiz büyümenin en önemli unsurlardan bir tanesi de Türkiye'nin kaynaklarını doğru kullanmaması. Bu kaynakların içindeki en önemlilerinden bir tanesi insan kaynakları. Eğitim düzeyi ve eğitim kalitesi çok kötü durumda.

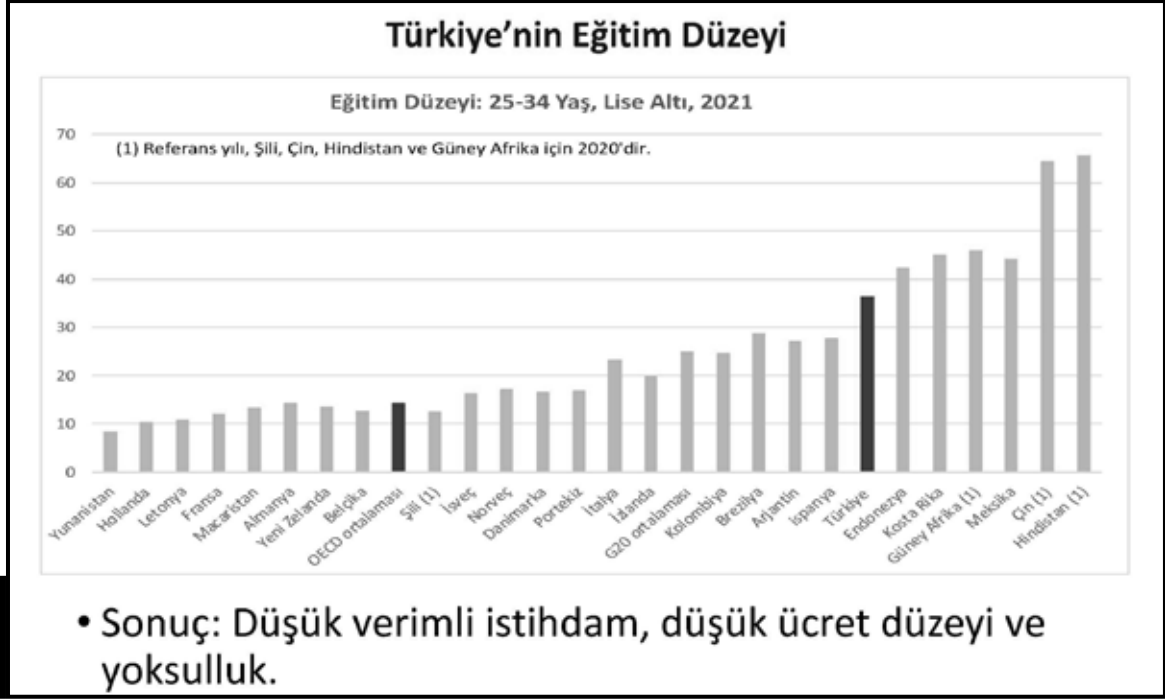
Buna da birkaç açıdan bakabiliriz. Örneğin, Türkiye'den gelen öğrencilerin uluslararası sınavlarda aldığı notlar çok düşük ya da Türkiye'de-

ki öğrencilerin üniversiteye gitme ya da liseden mezun olma oranları Avrupa'ya hatta Güney Amerika'ya oranla çok düşük.

Burada örneğin "Türk gençlerinin ne kadar lise mezunu değil?" önemli bir soru. Avrupa ülkeleri bizden çok daha az lise mezunu olmayan gence sahip. Aynı şey Güney Amerika için de geçerli. Türkiye'de lise mezunu olmayan gençler oranı çok yüksek.

Teknolojiye yatırım yapmama, verimsiz büyüme, insan kaynaklarını doğru kullanmama bunun net bir sonucu var.

Düşük verimli istihdam, düşük ücret düzeyi, yoksulluk. Ve eğer bu yoksulluk problemini çözmek istiyorsak verimliliği artırmamız lazım ama aslında Türkiye'deki problem bundan da daha derin. Çünkü olağan gelir de çok eşitsiz bir şekilde dağılıyor.

(Grafik 6) Türkiye'deki eşitsizlik problemine de çok açıdan bakmak mümkün. Burada size ekonomistlerin çok kullandığı 'GINİ Katsayısı' verisini gös-

teriyorum. 2000'lerin başında Türkiye'nin GİNİ katsayısı yüzde 42. Bu da Türkiye'yi Avrupa'dan çok çok daha eşitsiz bir duruma getiriyor. Güney

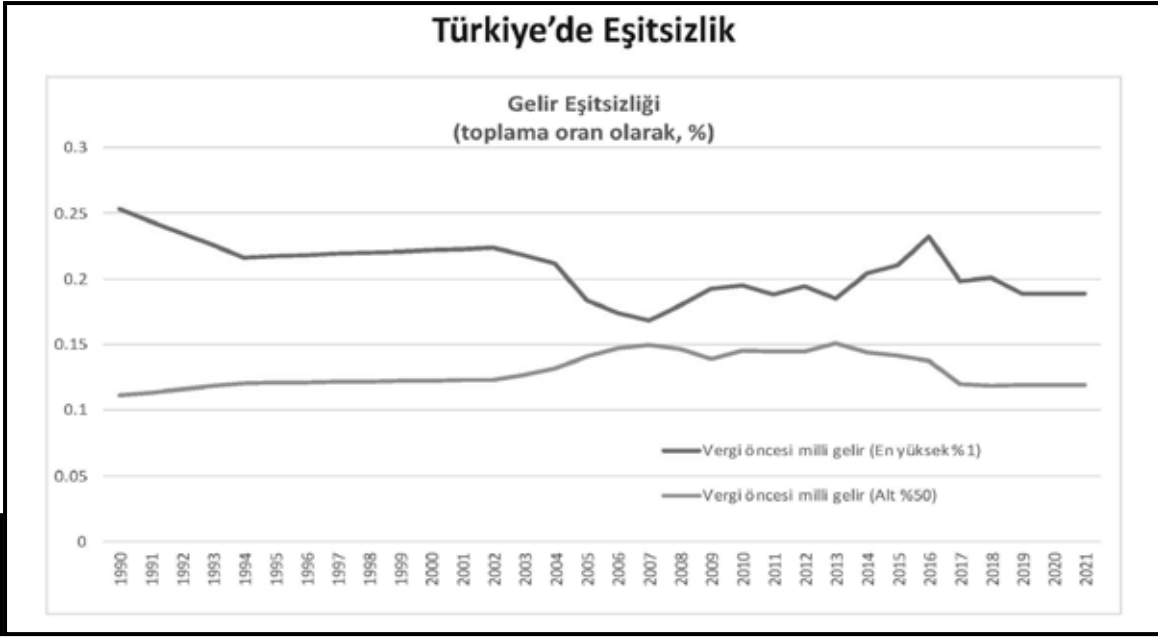
Amerika'nın en eşitsiz ülkeleriyle Brezilya ile aynı düzeye koyuyor. Yüksek kaliteli büyüme aynı zamanda istihdamı, ücretleri artıran bir büyüme.

(Grafik 7) Bu olduğu zaman GİNİ katsayısında bir azalma görüyoruz ama ne yazık ki 2006-2007 senesinden sonra eşitsizlik yine artmaya başlıyor ve eski Güney Amerika düzeylerine geliyor. Ya da örneğin milli gelir kime gidiyor

diye bakabilirsiniz. Burada, yeşil ile gördüğümüz milli gelirin en zengin yüzde 1'e giden payı çok yüksek artmaya devam ediyor. Onun yanında en aşağıdaki yüzde 50'ye giden paya bakarsanız yüzde 15'in altında ve düşmeye devam

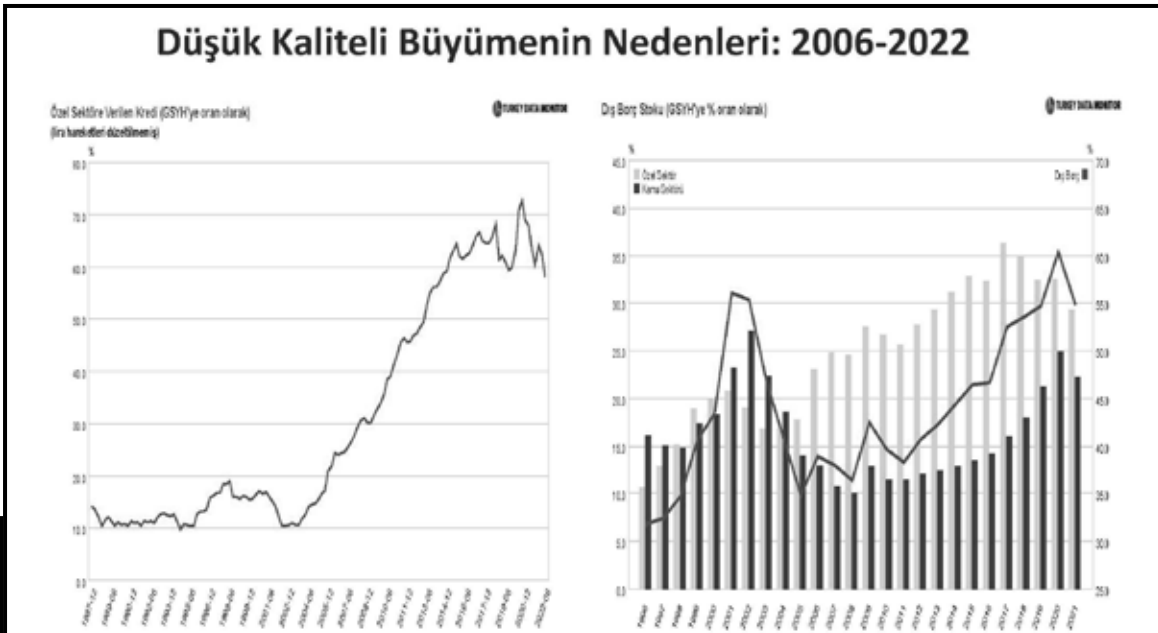
ediyor son 10 sene içinde. Gelir dağılımı gerçekten çok hüznü verici. Peki, bu kadar problemin içinde Türkiye nasıl büyüdü? Bunun da birçok nedeni var ama bu nedenlerin içinde en önemli unsurlardan bir tanesi kredi.

(Grafik 8) Türkiye çok büyük bir kredi patlamasından geçti. 2000'lerin başında Türkiye'de kredi toplam kredi, gayrisafi millî hasılaya (GSMH) oranla yüzde 10 gibiydi. Çok hızlı bir büyüme ile bu yüzde 80'e yaklaşmış durumda. Bu kredi pat-

laması büyümenin en büyük motoru oldu Türkiye'de. Bir tek iç borçlanma değil, Türkiye aynı zamanda yurt dışından da çok kaynak aldı. Dış borçlanma çok arttı son 20 yıl içinde. Dışarıdan kaynak almakta bir problem yok. Eğer bu kay-

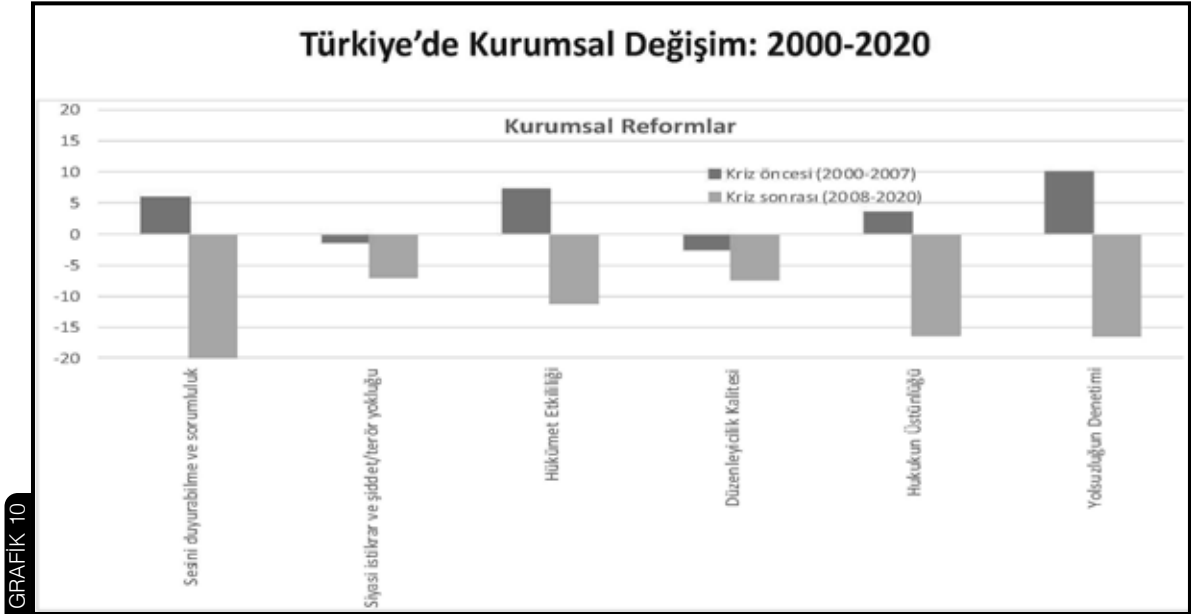
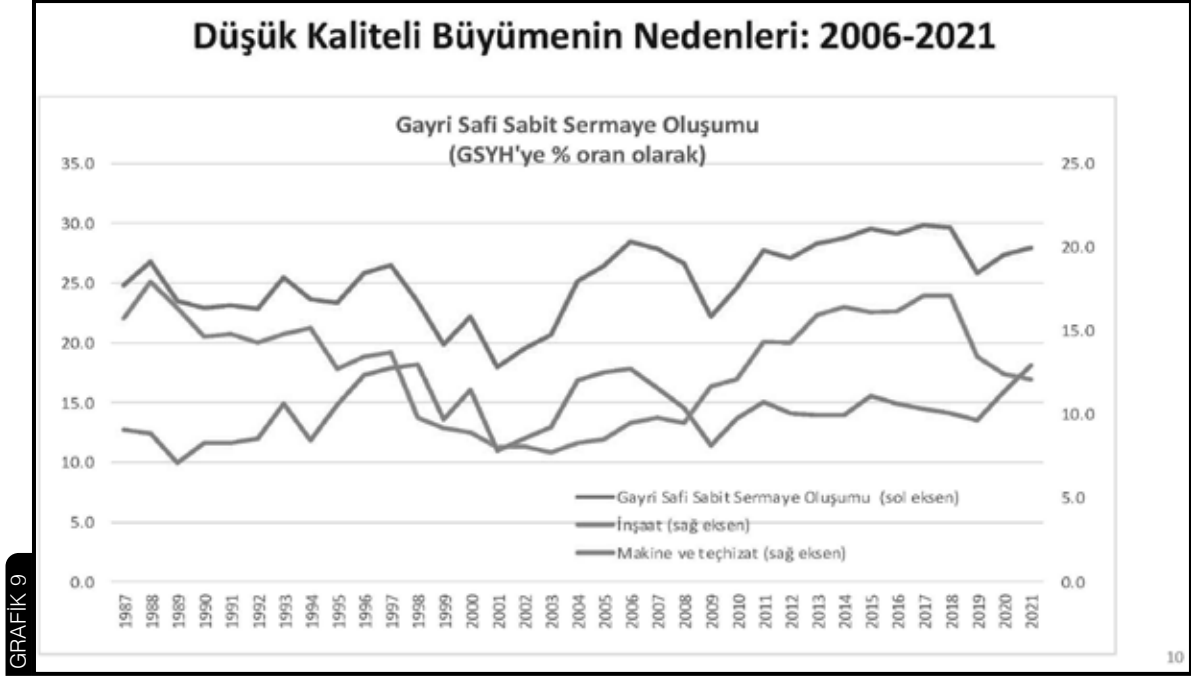
naklar; yatırıma, AR-GE'ye, teknolojiye, insani kaynaklara, eğitime, bilime gidiyorlarsa bu ülkenin gelecek potansiyelini artırır. Ama Türkiye'de ne yazık ki olan bu değil.

(Grafik 9) Türkiye'de büyüme nasıl geldi diye bakarsanız, örneğin sermaye nereye gidiyor, nerede kapital var, nerede yatırım var diye bakarsınız. Buna baktığınız zaman Türkiye'de

dünyada çok nadir olarak görülebilecek bir tablo ortaya çıkıyor. İnşaat sektörü sermayeye olan yatırımın yarısı. Makineye, teçhizata, teknolojiye olan yatırım bunun altında ama

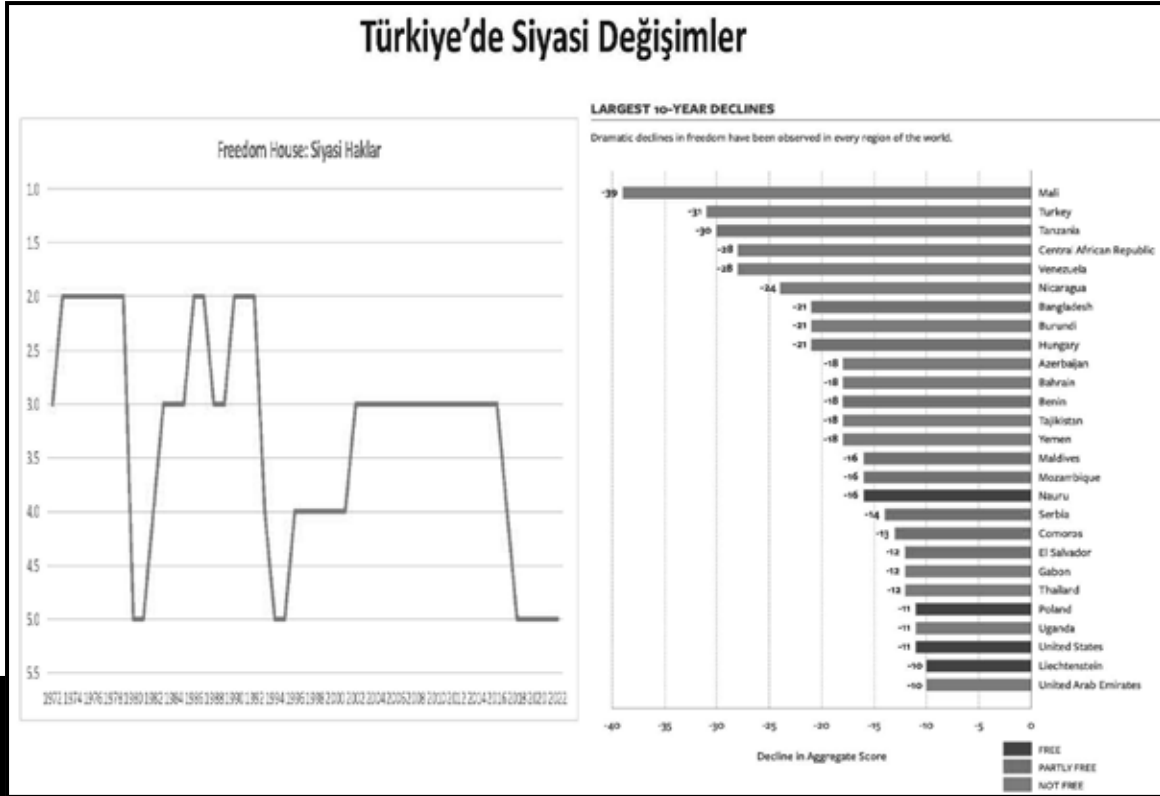
inşaat ne yazık ki teknolojik bir ilerleme getirmiyor, yolsuzluk getiriyor. Ücretleri arttırmıyor. Tabii bu çarpıtılmış sistemi kurumları düşünmeden anlamak mümkün değil.

(Grafik 10) Türkiye'nin tarihindeki problemler kurumsal problemler. Türkiye birçok kurumsal açıdan örneğin iktisadi kurumlara bakarsanız, yani yatırımcıların baktığı kurumlara bakarsanız, her zaman problemi açık olan bir yer. Yolsuzluğu denetleme sistemine bakabilirsiniz, yargı sistemine bakabilirsiniz, genel denetlemenin kalitesine, hukuk üstün-

lüğüne bakabilirsiniz. Bunların hepsinde Türkiye'nin durumu uluslararası göreceli olarak iyi değil. 2001'den sonra yüksek kaliteli dediğim büyüme sırasında ufak bir iyileşme oluyor bunlarda. Yolsuzluk daha iyi kontrol altına alınıyor, yargı kurumları biraz daha iyileşiyor, iş piyasasındaki kurumlar biraz daha iyileşiyor. Bu ufak, ufak iyileşme ile görü-

yorsunuz ki verimlilik ne kadar çok artıyor, teknoloji ne kadar çok artıyor. Ne yazık ki 2006-2007'den sonra gri ile görebildiğiniz üzere kurumlarda bir çökme var. Çok daha geri gidiyorlar, yolsuzluk tamamen kontrol dışında, yargı kurumu bağımsızlığını tamamen kaybediyor, denetleme kalmamış durumda.

(Grafik 11) Ama ekonomik kurumları siyasi kurumları düşünmeden anlamamız mümkün değil. Türkiye'nin problemi herkesin takdir ettiği üzere, siyasetle, siyasi politikalarla, siyasi ekonomi ile iç içe. Burada da ne yazık ki ortaya çıkan tablo iç açıcı değil. Tür-

kiye'deki kurumların düzeyi giderek kötüleşiyor ve bunu birçok endeks ile ya da veri ile görmemiz mümkün. Burada Freedom House diye uluslararası bir örgütün verdiği endeksi kullanıyorum. Türkiye'deki siyasi haklar şu anda 1980'in başına gelmiş durumda. Sağ-

da ise hangi ülkelerde demokrasi en geriye gitti sorusuna yanıt veren veriler var. Çok büyük bir iç savaş geçiren Mali en yukarıda. Türkiye ikinci. En büyük demokrasi çöküşü Türkiye'de oldu diyor bu kurumlar.

(Grafik 12) İfade özgürlüğüne bakarsanız daha kötü. 2006-2007'den sonra korkunç bir çöküş var ifade özgürlüğünde. Özgür medya, özgür sivil top-

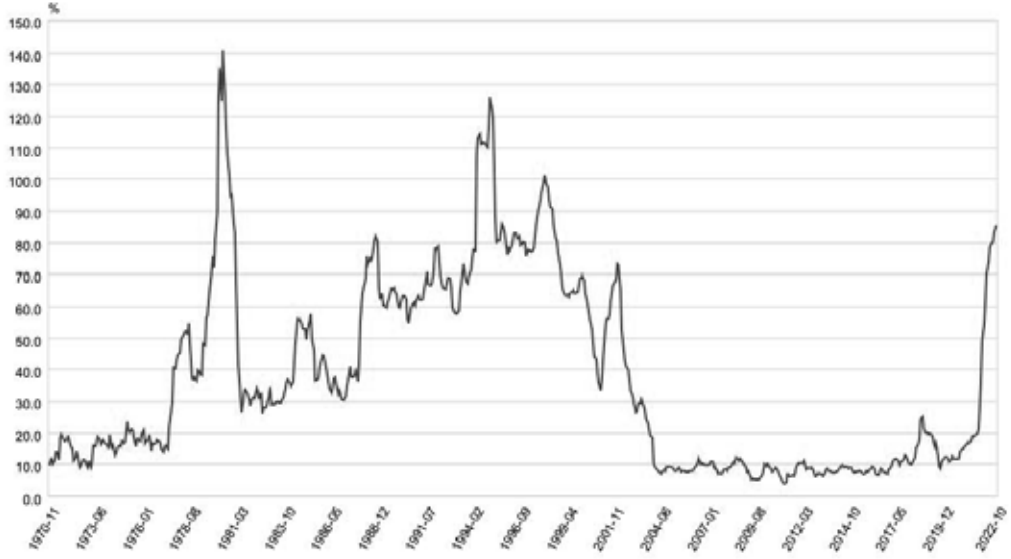
lum artık çok zor. Burada karışımıza çıkan tablo çok negatif. Ama aslında daha da negatif yönü var, çünkü düşük kaliteli büyüme bir tek eşitsizlik, ücret

düşüklüğü, verimsizlik getirmiyor. Aynı zamanda sürdürülebilir bir büyüme değil.

Düşük Kaliteli Büyümenin Sonuçları: Enflasyon, 2006-2022

Uzun Vadeli Görünüm: TÜFE Enflasyonu (12-aylık, %)

TURKEY DATA MONITOR

GRAFIK 13

(Grafik 13) Ve sürdürülebilir olmayan büyüme birçok negatif sonuca sebep oluyor. Türkiye de bunların en açık göstergesi cari açık ve enflasyon. Özellikle enflasyon. Türkiye'nin düşük kaliteli ve potansiyelinin altındaki büyüme nedenlerinden bir tanesi 1970 ile 1990'ların sonu arasındaki çok yüksek enflasyon. Biraz

önce de vurguladığım üzere bu enflasyonun kontrol altına alınması daha yüksek kaliteli bir büyümeye çok büyük bir katkıda bulundu. Ama şu anda enflasyon, tüketici enflasyonu yüzde 80. Üretici enflasyonu neredeyse bunun iki katına gelmiş durumda. Yani enflasyon tamamen kontrol dışında. Bu düşük kaliteli, yanlış poli-

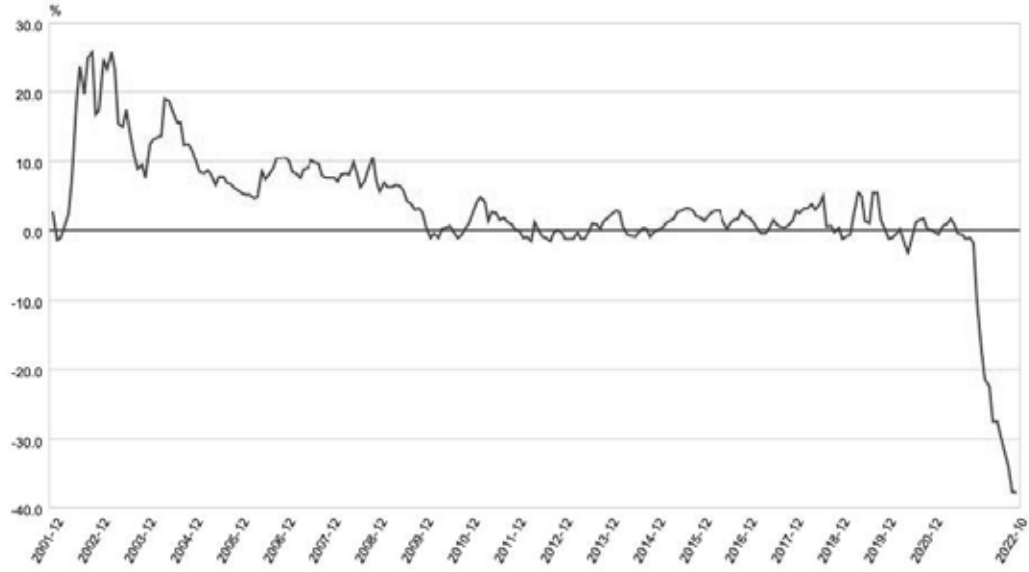
tikalarla büyümüş bir ekonominin, çarpıtılmış bir sistemin sonucu.

Enflasyon yüksek olunca bunun başka birçok etkisi de oluyor. Gelir dağılımını çok daha kötüleştiriyor, yoksulluğu derinleştiriyor. Aynı zamanda yatırım sistemini daha da çok çarpıtıyor.

Düşük Kaliteli Büyümenin Sonuçları: Reel Faizler, 2006-2022

Reel Faiz Oranı
(ikincil piyasa gösterge faiz oranı / 12-aylık geriyeye dönük enflasyon oranı)

TURKEY DATA MONITOR

GRAFIK 14

(Grafik 14) Bunu görmenin bir yolu iş adamlarının yatırım yaparken baktıkları temel verilerden olan reel faizlerin nasıl geliştiğine bakmak. Reel faizler, beklenen enflasyona göre, nominal faizlerin nasıl geliştiğini gösteriyor. Türkiye'de uluslararası planda görmediğimiz bir tablo ortaya çıkıyor. Eksi

yüzde 40, eksi yüzde 50 düzeyinde beklenen bir reel faiz. Bu tabii ki şu demek. Eğer kaynak alıp da yatırım yapmak yerine direkt reel varlıklar tutabilirseniz çok büyük kar edeceksiniz. Bu durumda bankalar kredi vermek istemez. Bu kaynaklara ulaşabilen şirketler de çok büyük rant elde edebilirler. Şu

anda görüyoruz ki bu eksi reel faizlerle, devlet bankalarının verdiği krediler ile gelir dağılımı daha da çok kötüleşiyor. Çünkü bu kaynaklar yandaş şirketlere, yandaş holdinglere gidiyor. Yeni yatırıma, yeni enerjiye sahip yeni teknoloji getirecek şirketlere gitmiyor.

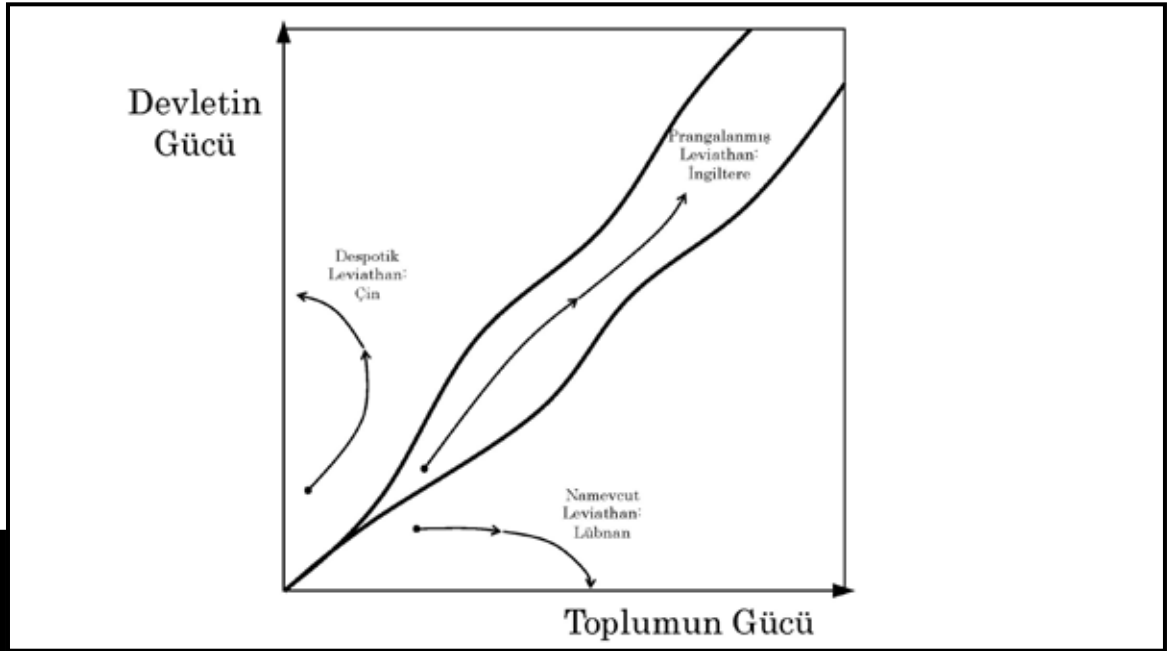
(Grafik 15) Aynı zamanda meslektaşlarımın da vurguladığı üzere net rezervler korkunç bir şekilde negatif hale gelmiş durumda. Önümüzdeki zorluklar için gelecek zamanlarda kullanacağımız rezerv kalmadı. Karşımıza çıkan tablo çok negatif ama ben Türkiye'nin geleceğini karamsar olarak görmüyorum. Gene de meslektaşlarımın aynı şekilde vurguladığı üzere burada iyimser olacak şeyler de var. Bunların içinde en önemlisi Türkiye'nin potansiyelinin çok yüksek olması. Diğer pozitif şey ise çözümlerin aslında çok açık olması. Ekonomi konusunda bilgisi olan, bilimsel araştırma yapan insanlara sorsanız hemen hemen herkesin Türkiye'nin ne yapması konusunda benzer fikirlere sahip olduğunu göreceksiniz. Bunlar nelerdir; kısa dönemde ekonominin makroekonomik olarak normalleşmesi, orta dönemde teknolojiye, bilime, eğitime

yatırım yapıp bir teknoloji stratejisi ile üretkenliği, verimliliği artırmak ve bunları doğru bir kamusal ağa, kurumsal yapıya oturtmak.

Normalleşmede burada bahsetmek istediğim ilk önemli şey; para politikaları yani faiz politikalarını düzelterek enflasyonu düşürmek. Enflasyonun bu düzeyde olduğu bir ekonomide başka kaynakların doğru olarak dağılması mümkün değil. Ama enflasyonu düşürmek kolay değil ve bu süreç içinde mali politikaları doğru kullanıp yoksulluğu, tüketiciye olan baskıları azaltmak lazım. Türkiye'de zaten işsizlik çok büyük bir problem. Bunun çok daha büyük bir problem haline gelmesine izin vermemek lazım. Aynı zamanda Türkiye'nin şirket ve banka bilançolarını düzeltmesi lazım. Niye? Çünkü eğer şirketler eksi durumdaysalar bilançolarında, bankalar eksi durumdaysalar bilançola-

rında yeni yatırım yapamıyorlar. Türkiye'nin yeni yatırıma ihtiyacı var. Peki bilançolar nasıl düzelir? Doğru para politikaları, doğru mali politikalar ve kaynak gerekir. Kaynak yurtdışından da yurtiçinden de gelebilir. Bu kaynaklarla daha sağlıklı bir banka ve şirket sistemi yaratılabilir. Bunların hepsi yolsuzluğu ve işsizliği azaltacak bir çerçeveye oturtulmalı.

Orta dönem belki daha da önemli. Çünkü orta dönemde Türkiye'nin bir teknolojik atılım yapması lazım. Bunun için meslektaşlarımın da vurguladığı üzere AR-GE'ye daha fazla yatırım gerekiyor, bilime daha fazla yatırım gerekiyor. Ve bilimin daha iyi kullanılması gerekiyor. Eğitimin çok daha iyileştirilmesi gerekiyor. Bu tamamen bir teknoloji stratejisi gerektiriyor. Bunların hiçbirisi doğru kurumsal yapılar olmadan ve demokrasi olmadan olmaz.

GRAFİK 16

(Grafik 16) Bu konuda son bir grafik ile konuşmama son vereceğim. Bu da benim James Robinson ile yazdığım Dar Koridor adlı kitaptaki teorik çerçeve. Dünyanın her yerinde güçlü bir demokrasi kurmak için ve güçlü, adil bir ekonomi kurmak için devlet ve toplum beraber çalışması gerekiyor. Bunun içinde devletin ve toplumun bir denge içerisinde olması gerekiyor. Bu denge

olmadığı zaman demokrasi, özgürlük ve yüksek kaliteli büyüme mümkün değil. Bu da bizim dar koridorumuz. Devletin ve toplumun gücünün dengeli olduğu ve beraber büyüdüğü bir koridor. Türkiye'nin problemi tarihi boyunca şu ki, devlet güçlü olsa bile toplum güçsüz kalıyor ve toplum güçsüz olduğu için devletin kurumları daha iyileşmiyorlar. Bu nedenle demokrasi Türkiye için çok

önemli. Bunun nedenle ifade özgürlüğü, sivil toplum Türkiye için çok önemli. Türkiye'nin demokrasiyi ve sağlıklı bir ekonomiyi aynı anda kurması lazım. Buradaki iyi haber şu ki bunu başarmak mümkün ve ne yapmamız gerektiği çok açık olarak görülüyor, bilimsel olarak da çok açık olarak görülüyor. Bu yüzden Türkiye'nin geleceği için, potansiyeli için iyimser olmak da çok mümkün.

**"BU ÜLKEDE HİÇ
KİMSE KORKUYLA
UYANMAYACAK.**

**BU BENİM,
GÜZEL ÜLKEME
BIRAKACAĞIM,
EN BÜYÜK VE
EN GÜZEL
MİRASIM OLACAK."**

KAPANIŞ KONUŞMASI

GENEL BAŞKANIMIZ KEMAL KILIÇDAROĞLU

Yapacaklarımızın bir ön izlemesini gördünüz. Güzel şeyler öğrendik. Önce umutsuz olmamız gerektiğini bize öğrettiler.

Bu müthiş isimler, bu güzel isimler; ülkesine destek olmak isteyen, bu büyük derlenmeye, toparlanmaya omuz vermek isteyen isimler, inanın çığ gibi büyüyecek.

“Ben sizi bir adaya oy vermeye çağırıyorum” derken, neyi kastettiğimi herhalde anlamış oldunuz. Net anlaşılın istiyorum; Türkiye’yi tek bir kişi değil, liyakate dayalı bir sistem yönetecek.

Açıkça söylüyorum! Türki-

ye'nin kökten bir değişime ihtiyacı var. Herkes için çalışan bir sisteme ihtiyacı var. Bakın görüyorsunuz, böyle bir Türkiye mümkün ve emin olun iktidara geliyoruz ve bu köklü dönüşümü gerçekleştireceğiz. Bu ülkede hiç kimse korkuyla uyanmayacak. Vatandaş, çalışan bir sistemin yani oluşturacağımız sistemin, ülke ekonomisini, sanayisini, esnafını, emekçisini koruyacağına bilecek. Bunu çok iyi bilecek. Bireyler, yönetenler gelip gidecek, ama ülke bir daha asla savrulmayacak. Bu benim, güzel ülkeme bırakacağım, en büyük ve en güzel mirasım olacak.

Bugün verdiğimiz kavga, Tür-

kiye'nin yarın nasıl bir ülke olacağını kavgası. Nasıl bir Türkiye hayal ettiğimizin davası. Sanıyorum bu açıklamaların tümü bunları göstermiştir.

Bugün bu sahneden size, ana muhalefet partisinin genel başkanı olarak sesleniyorum. Kuracağımız sistemin, büyük güç birliğinin bir parçası olarak sesleniyorum. Söylemiştim, bu siyaset üstü güç birliği, sizlerle birlikte çalışınca tamamlanacak.

Bir de siyasal bizim birlikteliğimiz var tabii. Yani Altılı Masa. Türkiye için bir araya gelen, kalbi Türkiye için atan, altı vatansever liderin masasıdır o. Bu değerli insanların en büyük

motivasyonu, aldıkları ya da alacakları oylarda değil! “Ülke söz konusu olunca, ideolojik farklılıklar teferruatır” dememiz, bu masanın en büyük gücüdür. Zorbalığa direnen, her türlü kara propagandaya rağmen kenetlenen altı lideriz biz. Türkiye için kenetlendik! Halkımızın haysiyetli yaşamı için kenetlendik. Biz altı lider olarak, birlikte yürümeye devam edeceğiz. Türkiye’de gerçek bir demokrasi inşa edeceğiz. Anayasamız hazır. Ekiplerimiz ve kadrolarımız, gece gündüz ortak bir program için çalışıyorlar. Bizim siyasi, ahlaki ve vicdani birliğimiz; bakın bu birlikteliği bir daha ifade edeyim, ahlaki ve vicdani diyorum...

Meral Hanım’ın partisini kurarken nasıl bir mücadele verdiğini, ben çok iyi biliyorum. Meral Hanım merttir. Temel Bey bu Altılı Masayı kurarken, sırtına nasıl bir yük yükleneyeceğini bilmiyor muydu? Biliyordu. Ama Temel Bey bilgedir ve cesurdur. Ahmet Bey’le vatan söz konusu olduğunda bir araya gelmekten bir an bile tereddüt etmedik. Onun deneyimi ve entelektüel birikimi bize her türlü katkıyı sağlayacak. Ben Gültekin Bey’de Menderes ve Demirel’in gençliğini, onların ruhunu görüyorum. Ali Babacan’ın uygulama tecrübesini ve başarısını biliyorum, altını çiziyorum, bütün dünya da bu gerçeği biliyor.

Yani özetle, bu zaferi iyi, cesur ve yürekli, dürüst insanlar kazanacak. Türkiye dahil dünyanın her yerinden, işinde en iyi uzmanlar ve siyaset üstü vatansesverlerimizle, bunun için buluştum. Altılı Masayı oluşturan partilerimizin de çok iyi kadroları var. Bu değerli insanlarla birlikte çalışıyoruz.

Tabii ki en iyileri bulmak yetmez. Onların elini de güçlendirmek gerekir. Bu büyük bir-

likteliğin başarılı olması için kaynağa ihtiyaç var. Açık ve net söylüyorum, Bay Kemal bu sorunu da çözdü. İktidarımızın ilk 6 ayında, milletimizin ferahlaması için hızlı çözümlerimiz hazır. İlk adım halkımıza nefes aldirmek, sonra kalıcı refahı sağlayacağız.

Gerçekleştirdiğim uluslararası temaslarda, toplamda 5 trilyon 461 milyar dolarlık fon yöneten yatırım bankaları ve girişim sermayesi fonlarıyla verimli toplantılar yaptım. Aralarında tefeci yoktu. Aralarında kara para sahipleri yoktu. Aralarında baronlar yoktu, şaibeli kişiler yoktu.

Peki ne vardı? Dijital teknoloji vardı, yapay zekâ vardı, makine öğrenimi, finansal teknolojiler ve yeşil enerji gibi önemli sektörlere, büyük yatırımlar yapan kurumlar vardı.

İktidarımızın ilk 3 yılında, en az 100 milyar dolar doğrudan yatırım gelecek. Ben bu parayı getireceğim. Peki bu yeterli mi? Hayır! Dünyanın her yerinde bağımsız çok büyük varlık fonları var. İktidarımızın ilk üç yılında, onlardan da en az 75 milyar dolar yatırım alacağız. Ayrıca yeri-yurdu, kaynağı belli, temiz ve sürdürülebilir fonlardan en az 150 milyar dolar yatırım getireceğiz. Özellikle hedefimiz Avrupa’nın ve Uzakdoğu’nun emekli fonları olacak. Norveç ve Singapur gibi...

Peki sadece bu kadar mı? Hayır. Türkiye büyük kaynaklara ve potansiyele sahip bir ülke. Ancak yolsuz yönetim yüzünden halkımız hiçbir şeyden pay alamıyor. Ama Bay Kemal, çetelerle ve yolsuzluk yapanlarla mücadele etme sözü verdi. Çünkü ben kirli sermayenin adamı olmam! Kirli sermayenin çaldığı 418 milyar doları, borçları olarak deftere yazdım.

Ben biliyorum onlar neden sürekli benimle görüşmek istiyorlar...

Neden araçlarla haber gönderiyorlar...

Neden arkamdan iş çeviriyorlar...

Neden anketçileri, sureti muhalefetten gözükken medya kalemlerini satın alıyorlar...

Kuruş kuruş, dünyanın neresinde neyiniz var hepsini biliyorum. Bu parayı hukuk içerisinde sizden alacağım, kurtulamazsınız!..

Değerli arkadaşlarım, bu ülkede ücretli çalışanlara hiçbir zaman büyümeden pay verilmedi. Yetmezmiş gibi, sahte enflasyon oranıyla çalışanların maaşları gasp ediliyor. Bugün devleti yönetenlerin bu ülkenin onurlu çalışanlarına borcu var. Bizim yaptığımız hesaplara göre, devletin, maaş alanlara yani ücretlilere en az 300 milyar dolar borcu var. Biz, bu borcu ödemeye geliyoruz. Nasıl ödeyeceğiz? Çalışanlar için gelir vergisi tarifelerini yeniden düzenleyeceğiz. Sırtlarındaki vergi yükünü alacağız. Para onların cebine yansıtacak ve biz borcumuzu ödemiş olacağız. Gerçek zenginleşme de böyle olur sevgili dostlarım. Halkın olanı halka geri verecek... Bunun gereğini yapacağım.

1. Güven ortamı ile yatırımı çekeceğiz,
2. Temiz yönetimle halktan çalınanları halka iade edeceğiz.
3. Akılcı yönetimle Türkiye’yi hızla krizden çıkaracağız.

Bunları yapacağız. Ama yetmez! Halkımızı zenginleştireceğiz. Kalıcı refaha ulaşacağız.

Vizyonumuz, yol haritamız, projelerimiz hazır. Tüm bu projelerimizi, 'Türkiye'nin ikinci yüzyılını inşa etme' başlığı altında birleştirdim. Halkımızı kalıcı zenginliğe ulaştıracak projelerimizi beş kolona ayırdım. Çok sayıda somut proje üzerinde çalıştık. Birkaçını şimdi anlatacağım. Geri kalanını ise, önümüzdeki günlerde teker teker açıklayacağım. Gelelim başlıca kolonlara;

Birinci kolon bugün detaylarını Sayın Rifkin ve Sayın Böke'den dinlediğiniz, 'ENDÜSTRİYEL DÖNÜŞÜMÜ' gerçekleştirmek.

Türkiye'nin uluslararası rekabet gücünü artırarak, topyekûn kalkınmayı böyle sağlayacağız. Tüm Türkiye'yi kapsayacak bir üretim-ticaret-finans ağı kuracağız. 50 ili kapsayan 8 bölgede, özel ekonomi bölgeleri oluşturacağız. Esnek,

kendine özel mevzuata tabii, inovasyon odaklı özel ekonomi bölgeleri olacak. Türkiye genelinde bir üretim ve ihracat hareketi başlatacağız. Bahsettiğim modelde limanlar, tersaneler, tarım bölgeleri ve dijital yatırım bölgeleri var. Tüm Türkiye üretecek. Başta İstanbul olmak üzere, metropollere yığılan nüfus, içi boşaltılan Anadolu'da istihdam imkânı bulacak. Böylelikle bu modelde, Marmara ve Ege bölgesinden tersine göç teşvik edilecek.

İkinci kolonumuz 'İŞGÜCÜ DÖNÜŞÜMÜ'. Çünkü bu kalkınmayı gerçekleştirmek için, eğitimde fırsat eşitliğine, üniversitelerimizin bilgi üretmesine, yüksek yetenek inşasına ve bu köklü dönüşümü gerçekleştirecek nitelikli iş gücüne ihtiyacımız var. Bunu hızla hayata geçireceğiz.

Üçüncü kolon 'ENERJİ'. Dünyanın içinde bulunduğu enerji krizi derinleşiyor. Bu yüzden enerjide bağımsızlığımızı sağlamak, önceliğimiz olacak. Bunun iki yolu var: Birincisi temiz enerjiye yatırım yapmak. İkincisi ise özellikle Akdeniz havzasındaki avantajlı konumumuzu kullanmak. Türkiye'yi enerjide tek kutuplu konumdan çıkarıp, herkesin güvendiği bir iş ortağına dönüştürmek. Türkiye'yi enerji depolama, işletme ve dağıtım merkezi haline getirmek. Unutmayınız...

Yer altı kaynaklarına sahip olup olmamak bizim elimizde değil, ama yüksek teknoloji ile iş yapmak ve refaha ulaşmak bizim elimizdedir! Bir başka anlatımla, petrolün nerede olacağını tayin edemeyiz. Ama çipin nerede üretileceğine biz karar verebiliriz. 21. yüzyılın en önemli yarış alanı çip üretimidir. Tabii enerji krizi, karşı

karşıya kaldığımız tek global kriz değil. Önümüzdeki yıllarda daha da artacak olan gıda krizi var.

Bu yüzden dördüncü kolonumuz 'GIDA BOLLUĞU VE BEREKETİ'. Çünkü aç çocuklarla, endüstriyel devrimi gerçekleştiremeyiz. Milletimizin en büyük zenginliklerinden biri bereketli topraklarımız. Bu bereksiz yönetim bizi buğdaya da nohuta da dışa bağımlı hale getirdi. Artık egemenliğimizi kısıtlayan bu düzeni değiştireceğiz. Göreceksiniz, yaşayacaksınız, Türkiye'yi tarım ve hayvancılıkta bölgenin en güçlü ülkesi haline getireceğiz. Çok kısa bir süre içinde de ihracat devi olacağız. Hav-

za bazı planlama yapacağız, ekilmedik toprak bırakmayacağız. Hiçbir çiftçimiz asla zarar etmeyecek. Süt üreten de kazanacak, et üreten de kazanacak. Hiçbir çocuğumuz bu topraklarda yatağa aç girmeyecek. Nokta!

Beşinci kolonumuz 'HIZLI İSTİHDAM ARTIŞI'. Projelerimiz ile bu bölgelerde, ilk etapta yaklaşık 3.5 milyon kişi istihdam edilecek. Sürdürülebilir iş edinme programları başlatılacak. 5 yıl içinde 13 milyon 500 bin kişi, sürdürülebilir iş edinme programlarına dahil edilecek.

Tüm bunları gerçekleştirdiğimizde halkımız zenginleşecek.

Kişi başına düşen milli gelirimizi, 20 bin doların üzerine çıkaracağız. Emegın değeri artacak. Temiz yönetim ve güçlü sosyal devletle, gelir ve fırsat eşitliği sağlanacak. Ben şimdi vizyonumuzu, kısaca özetlemek istiyorum sizlere...

Sayın Rifkin'in, Almanya ve Çin'de yaptığı çığır açan endüstriyel dönüşümü Türkiye'de de yapacağız. Selin Hanım, üretimi dönüştürürken 3 temel hedefi gözeceğimizi söyledi. Güvenceli işler yapmak, teknolojik dönüşümü ve yeşil üretimi sağlamak. Daron Acemoğlu dedi ki: 'Sağlıklı bir Türkiye ekonomisinin olmazsa olmazı demokrasidir', demokrasiyi inşa edeceğiz. Faik Bey

dedi ki: "Türkiye Kral değil, kural istiyor", kurallı ekonomiyi getireceğiz. Hacer Hanım, aileyi nasıl koruyacağımızı ve yoksulluğu nasıl bitireceğimizi anlattı. Ufuk Bey, Türkiye için sanayi ve istihdam alanında yapılması gerekenleri verilerle anlattı. Refet Bey, makroekonominin hangi anlayışla yönetileceğini aktardı. Hakan Bey, para politikalarının Türkiye'yi nasıl hızla zenginleştireceğini konuştu.

Değerli dostlarım, yol arkadaşlarım; özetle siyasetle, siyaset üstü liyakatli kadrolar bir arada çalışacak. Çalışma prensipleri, asla sıcak siyasetin ajandasına kurban edilemeyecek.

Gelen iktidarlar ekonomiyi, sanayiye, kendi siyasal ajandalarına göre manipüle edemeyecekler. Bağımsız kalması gereken kurumlar, bağımsız kalacak. Çünkü inşa edeceğimiz büyük güç birliği, kalıcı bir sisteme dönüşecek. Ve kuracağımız sistem, devletin rasyonel yönetilmesi gereken can damarlarını koruyacak. Sistem güçlenince, ülke artık sürekli yapısal krizlerle de asla karşı karşıya kalmayacak.

Şu an iktidarın girdiği enflasyonist ve değersiz TL ekonomisiyle, emeği ucuzlatan politikaları, derhal çöp sepetine atacağız. Bunun yolu, endüstriyel dönüşümü sağlamaktır. Burada da ekiplerimiz hazır.

Birinci ve ikinci sanayi devrimlerine geç kaldık. Emin olun ki ortaya koyduğumuz bu vizyonla yeni sanayi devriminin tam merkezinde olacağız.

İşte böyle yapacağız... Merak etmeyin, söylediğim gibi, bu dönüşümü gerçekleştirecek parayı da buldum. Altyapıyı kurguladık; planımız, projelerimiz ve insan kaynağımız hazır. Önce teknolojik yatırım-

ları Türkiye'ye davet edeceğiz, endüstriyel altyapıyı dönüştüreceğiz, vizyonumuzu hayata geçireceğiz.

Böylece Türkiye kalkınacak ve zenginleşecek. Daha da önemlisi, bu zenginlik tabana yayılacak. Halk zenginleşecek. Refah adil dağıtılacak. Güçlü bir sosyal devlet ile Cumhuriyetin ikinci yüzyılında, halkımızı hak ettiği refaha ulaştıracağız.

Zengini zenginleştiren, fakiri fakirleştiren bu düzenin sonuna geldik artık. Yanımızda en iyi insanlar var. Elimizde olanaklar var. O zaman yapılacak tek bir şey kaldı: Kazanmak!

İnanın başaracağız ve inanın kazanacağız!

Altılı Masa hem Cumhurbaşkanlığı; hem de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde çoğunluğu alacak.

İzmir İktisat Kongresi'nin açılış konuşmasında, Gazi Mustafa Kemal Atatürk, bize miras olan şu cümleyi söylüyor: "Halkın sesi, Hakk'ın sesidir." Biz, Cumhuriyet Halk Partisi'yiz, halkın sesiyiz, hakkın mücadelesini veriyoruz. Adalet istiyoruz.

Açık konuşmak zorundayım. Önümüzde, aylar sürecektir uzun mücadeleler ve ıstıraplar var. Korkunç kara propagandalar olacak. Çünkü medya ve kamu kaynakları onların elinde. Ama sonunda hak galip gelecek; halk galip gelecek. Bu her zaman böyle olmuştur. Çünkü halkın sesi, hakkın sesidir. Lamı cimi yok; bu zorba gidecek! Halktan çaldıkları her şey, yine halka dönecek.

Zafer bizim olacak!

Bunun için; doğrul milletim diyorum, doğrul milletim!

Asla başını eğme!

Ayağa kalkın gençler!

Ayağa kalkın kadınlar!

**Ayağa kalkın çocuklar!
Bundan sonra hiçbir şey eskisi gibi olmayacak!**

Söz veriyorum bu ülkeye hak, hukuk, adalet mutlaka gelecek!

Ve söz veriyorum bu ülke yeniden doğacak.

Söz veriyorum Atatürk'ün vizyonunu hayata geçireceğiz.

Ve söz veriyorum yaşama sevincimizi geri alacağız. Çünkü, ancak biz kazanırsak Türkiye kazanır!

Önce kendinizi alkışlayın!

İktidara geliyorsunuz... İktidara geliyoruz iktidara!

Haydi alkışlayın!

Dünyanın gözünün içine bakın. Ve haykırın!

Ey dünya!

Türkiye senin ucuz iş gücü alanın olmayacak, Türkiye senin mülteci kampın olmayacak!

Türkiye senin çöp depolama alanın olmayacak!

Ben sana rakip olacağım!

Sana rakip olmak için geliyoruz ey dünya, sana rakip olmak için !

Türkiye bir yıldız gibi parlacak. Yeni Türkiye hayalimiz için yola çıkıyoruz!

Hayırlı, uğurlu olsun.

**HAYDİ ARKADAŞLAR,
BAŞLIYORUZ!**

Memleket İsterim

Memleket isterim
Gök mavi, dal yeşil, tarla sarı olsun;
Kuşların çiçeklerin diyarı olsun.

Memleket isterim
Ne başta dert, ne gönülde hasret olsun;
Kardeş kavgasına bir nihayet olsun.

Memleket isterim
Ne zengin fakir, ne sen ben farkı olsun;
Kış günü herkesin evi barkı olsun.

Memleket isterim
Yaşamak, sevmek gibi gönülden olsun;
Olursa bir şikayet ölümden olsun.

Cahit Sıtkı Tarancı

İKİNCİ YÜZYIL DERGİ

"KİRLİ SERMAYENİN
ÇALDIĞI 418 MİLYAR
DOLAR TAHSİL
EDİLECEK"

Kemal Kılıçdaroğlu